

Med jussen som utgangspunkt

*Et blikk på rett og litteratur-disiplinens
behandling av Billy Budd, Sailor*

Erlend Liisberg

MAHF – LITT

Masteroppgave i allmenn litteraturvitenskap

Høst 2014

Institutt for lingvistiske, litterære og estetiske studier

Universitetet i Bergen

Abstract

This thesis is a critical study examining how Herman Melville's novella *Billy Budd, Sailor* (1924) has been interpreted within the interdisciplinary field of Law and Literature. By a comparative revision and evaluation of the readings done by Richard Weisberg, Richard Posner and Brook Thomas, I will show how they – through what I call judicial-historical method – interpret the law and legality of Captain Vere's behaviour in the story within the context of legal history. As a conclusion, I will claim that even though the interpretations vary in plausibility and often lack textual evidence for their opposite conclusions – especially the judicial parts of the interpretations – they do in fact represent a relevant contribution to the critical reception of *Billy Budd, Sailor*.

Mange må takkes for hjelp og utholdenhet i forbindelse med dette arbeidet. Først og fremst min veileder, Anders Kristian Strand, både for god veiledning og oppmuntrende og morsomme samtaler underveis. Takkes må også Arild Linneberg og Erik Bjerck Hagen for tips og bøker, min far, Bent Liisberg, for hjelp med juridiske begreper og mitt språklige slurv, Live Øra Danielsen for korrektur i innspurten, mormor, Aase Foss Abrahamsen, for lesning og kommentarer underveis, samt mine venner på og utenfor lesesalen, for å ha utstått mitt mas om rett og litteratur. Til slutt vil jeg takke Solveig for fin distraksjon underveis.

Innhold

Innledning	1
1.1. Problemstilling	1
1.2. Fremgangsmåte	2
1.3. Kort om metodisk tilnærming og undersøkelsens relevans	3
2. Kontekst: Hva er rett og litteratur?	4
2.1. Ulike retninger	7
2.2. Rett som litteratur	9
2.2.1. Rett som tegnsystem	10
2.2.2. Rett som hermeneutikk	11
2.2.3. Rett som retorikk	11
2.2.4. Rett som teater.....	12
2.2.5. Rett som fortelling(er)	12
2.3. Rett i litteratur	12
2.4. Oppgavens kontekst	15
3. Billy Budd, Sailor	16
3.1. Kort om tilblivelse og valg av versjon	16
3.2. Resymé av <i>Billy Budd, Sailor</i>	17
3.3. Resepsjonens to leire.....	18
3.4. Resepsjonens konflikt inn i rettssalen	23
4. Weisbergs lesning: Juridiske feil og ressentiment	26
4.1. Teoretisk utgangspunkt: <i>The Failure of the World</i>	26
4.2. Innledning til lesning	31
4.3. Juridisk og rettshistorisk lesning: Ble Billy utsatt for et justismord?	33
4.3.1. Veres åtte saksbehandlingsfeil	34
4.3.2. Feilaktig rettsgrunnlag og juridisk tolkning	35
4.4. Legitimering av juridisk-historisk lesning: Fortellingens invitasjon	38
4.5. Det bakenforliggende: Motsetning, tilsørthet og ressentiment	41
4.5.1. Motsetningen mellom sjømannen og fastlandsmannen, eller utilsørthet og tilsørthet	42
4.5.2. Motsetningens uttrykk: tilsørt, "hensynsfull" kommunikasjon	42
4.5.3. Motsetningens virkning: ressentiment.....	44
4.6. Oppsummering og metode	46
4.7. Vurdering av Weisbergs lesning	47
4.7.1. Vurdering av juridisk-historisk lesning og dens legitimering	48
4.7.2. Vurdering av lesningen av motsetningen, "hensynsfull" kommunikasjon og Veres ressentiment	50
4.7.3. Konklusjon på vurderingen av Weisbergs lesning	51
5. Posners lesning: Weisbergs feil	52
5.1. Teoretisk utgangspunkt: En misforstått relasjon	52
5.2. Innledning til Posners lesning og kritikk	57
5.3. Kritikk av Weisbergs teoretiske utgangspunkt	58
5.4. Lesning av kortromanen	60
5.5. Korrekt juss og ingen hint om annet	61
5.5.1. Weisbergs juridiske feil	61
5.5.2. Legitimering uten legitimitet	62
5.6. Posner om Veres manglende misunnelse og tillatelige fremferd	63
5.6.1. Veres manglende misunnelse av Lord Nelson, og dens manglende projisering på Billy	64
5.6.2. En tillatelig fremferd?	66
5.7. Posners bibelske innvendinger	69
5.8. Oppsummering og metode	69
5.9. Vurdering av Posners lesning	70
5.9.1. Vurdering av Posners kritikk av Weisbergs juridisk-historiske lesning og dens legitimering.....	70

5.9.2. Vurdering av Posners kritikk av tolkningen av Vere som misunnelig og hans fremferd som utillatelig.....	72
5.10. Weisbergs motsvar.....	73
6. Thomas' lesning: Historisk kontekst og avsløring av ideologi.....	74
6.1. Teoretisk utgangspunkt: Avsløring av ideologi.....	74
6.2. Innledning til lesning.....	77
6.3. Juridisk-historisk-biografisk lesning: Var Veres fremferd unik og (u)forsvarlig?	79
6.3.1. Shaw, Mackenzie, Parson og Vere: (u)lovlige avvik?.....	79
6.3.2. Der Weisberg kommer til kort.....	86
6.4. Det sentrale: Den bakenforliggende ideologien og mentaliteten.....	88
6.4.1. Galskap, klassekamp og retorikk.....	90
6.4.2. Rettens tvetydige triumf og de manglende alternativer.....	92
6.5. Et undergravende alternativ til historisk fortolkning.....	94
6.6. Utspring fra lesning.....	95
6.7. Oppsummering og metodikk.....	96
6.8. Vurdering av lesning.....	97
7. Med jussen som utgangspunkt.....	99
7.1. Den juridisk-historiske lesning.....	99
7.2. Det biografiske perspektiv: En fallgrube?	100
7.3. Den juridiske uenighets implikasjoner for overbevisningskraft.....	101
7.3.1. Uforenelighet gjør uklar.....	102
7.3.2. En uklar forfatterintensjon.....	102
7.3.3. En tenkelig løsning på det juridisk-historiske problem.....	103
7.4. Lesningenes plass i konflikten– tar de parti?	103
7.5. Lesningenes overbevisningskraft og relevans.....	104
7.5.3. Overbevisningskraft.....	104
7.5.4. Relevans.....	105
7.5.5. Kontekstuel bidrag til forståelse.....	106
7.6. Lesningenes representativitet for en disiplin.....	107
8. Konklusjon.....	109
8.3. Rett og litteratur-disiplinens behandling av <i>Billy Budd, Sailor</i>	109
8.4. Disiplinens bidrag til litteraturvitenskapen.....	109
8.5. En fjerde mulighet: James McBride og loven på tiltalebenken.....	110
9. Litteratur.....	112

Innledning

Selv om forbindelsene mellom rett og litteratur er mange og flere av dem svært gamle, er det først de siste 40 årene disse forbindelsene virkelig har blitt satt fokus på, gjennom etableringen av rett og litteratur (law and literature)¹ som selvstendig forskningsfelt og disiplin. Den eldste forbindelsen mellom rett og litteratur finnes i litteraturen selv, hvor lov, rett og rettferdighet har vært representert motivisk og tematisk, helt fra våre eldste litterære kilder frem til vår egen samtids litteratur.²

Min egen interesse for rett og litteratur-feltet ble vekket av Arild Linnebergs forelesninger på et kurs om rett, retorikk og litteratur ved Universitetet i Bergen, som jeg deltok på våren 2012. Det tok imidlertid ikke lang tid før jeg forsto at mye av forskningen innenfor disiplinen rett og litteratur var kontroversiell, og at fagfeltet var preget av indre spenninger, særlig knyttet til spørsmål om hvilken relevans litteratur og litteraturvitenskap kan ha til rettsvitenskapen, men også knyttet til hvordan fagfeltet fortolket litteratur med ”juridiske briller”.³ Dette trigget igjen en interesse for videre undersøkelse som resulterte i foreliggende arbeid.

Siden jeg ikke har juridisk kompetanse og denne oppgaven blir skrevet innenfor faget allmenn litteraturvitenskap, vil jeg heller enn å vende meg mot de ”juridiske problemstillingene” i forskningsfeltet, vende meg mot litteraturens rolle på feltet. Da spesielt mot hvordan rett og litteratur-disiplinen behandler – det vel si leser og fortolker – litteratur, forstått som diktetekunst.

1.1. Problemstilling

Denne oppgaven vil undersøke rett og litteratur-disiplinens *praktiske behandling* av litteraturen, altså hvordan den leser og fortolker diktetekunsten. Heller enn å presentere en

¹ Jeg velger å oversette ”law and literature” til ”rett og litteratur. Det engelske ordet ”law” kan både bety ”lov”, ”jus” og ”rett”. I Skandinavia benyttes betegnelsene ”lov og litteratur”, ”rett og litteratur” og ”lov og rett og litteratur” om hverandre. Jeg mener at ”rett og litteratur” er det språklige beste alternativet, siden ”rett” har en vid betydning innenfor den juridiske diskursen og at fagfeltet står mellom rettsvitenskapen og litteraturvitenskapen.

² ”Litteratur og lov og rett har hengt sammen siden arilds tid” (Linneberg, 2007: 15), skriver Arild Linneberg og sporer representasjon av rett i litteraturen helt tilbake til det over 3000 år gamle *Gilgamesjkvadet*. Rett er også representert i eldre litteratur som *Bibelen*, *Iliaden*, og de greske tragediene (se Linneberg, 2007: 15-20 og Posner, 2009: 86-124). Også i nordisk sammenheng er rett representert i vår eldste litteratur, nemlig sagalitteraturen.

³ Mitt første møte med en slik problematisering var Jon Haarbergs problematiserende essay ”Jus og litteraturvitenskap” (Haarberg, 2010) om doktoravhandlingene til Linnebergs to ”disipler”, Bjørn C. Ekeland og Johan Dragvoll. En bredere kritikk, fra fagfeltets hjemland USA, finnes i Richard Posners *Law and Literature* (førsteutgaven med undertittelen ”A Misunderstood Relation”) (Posner, 1988 og 2009).

oversiktstudie over hvordan diktekunsten behandles, har jeg valgt å avgrense undersøkelsen til behandlingen av ett enkelt verk. Det var da naturlig å vede seg mot det verket som har blitt viet mer oppmerksomhet enn noe annet i rett og litteratur-studier, nemlig Herman Melvilles kortroman, *Billy Budd, Sailor*.⁴ For å undersøke hvordan dette verket leses og fortolkes innenfor rett og litteratur-disiplinen, har jeg valgt å se nærmere på disiplinens tre viktigste og mest debatterte lesninger, foretatt av henholdsvis jurist og litteraturviter Richard Weisberg, jurist Richard Posner, og litteraturviter Brook Thomas. Ikke bare er disse lesningene av *Billy Budd* de mest toneangivende, debatterte og refererte innenfor rett og litteratur-feltet, men de viser også frem spennet i disiplinens behandling av litteratur, både ved deres ulike mål, metode og forskjellige argumentasjon.

For å undersøke hvordan rett og litteratur-disiplinen behandler diktekunsten, vil jeg altså undersøke disiplinens behandling av *Billy Budd*. Hovedproblemstillingen for oppgaven blir derfor: Hvordan bidrar rett og litteratur-disiplinens lesninger til en bedre forståelse av verket, *Billy Budd, Sailor*. Denne hovedproblemstillingen vil igjen løses gjennom følgende underproblemstillinger: (1) Fremstår lesningenes argumentasjon overbevisende og er den relevant for en bedre forståelse av verket? Og (2) hvor plasserer lesningene seg i *Billy Budd*-resepsjonen, og hvordan kan de sies å bidra til denne? Gjennom å svare på disse problemstillingene håper jeg så å kunne si noe om rett og litteratur-disiplinens behandling av litteraturen, og drøfte om et fokus på representasjonen av *rett i litteraturen* bringer med seg noe nytt og relevant til litteraturvitenskapen.

1.2. Fremgangsmåte

For å løse denne oppgaven vil jeg først sette oppgaven inn i dens faglige kontekst ved en kort introduksjon til rett og litteraturstudier. Deretter vil jeg presentere et kort handlingsreferat av kortromanen *Billy Budd Sailor*, og også se litt på verkets tilblivelse, resepsjon og rolle i rett og litteratur-feltet. Jeg vil så gjennomgå de tre lesningene av Weisberg, Posner og Thomas, og enkelt vurdere disse lesningenes overbevisningskraft og relevans for en bedre forståelse av *Billy Budd*. I denne vurderingen vil mitt hovedfokus være på de aspektene i lesningene som er knyttet til representasjonen av rett i verket. Jeg vil deretter sammenligne lesningene, både med hensyn til metodikk og fortolkning, og drøfte om den forskjellige juridiske fortolkning av saken i kortromanen svekker lesningenes samlede overbevisningskraft. Jeg vil også vurdere om lesningene både individuelt og samlet kan sies å være representative for rett og

⁴ Det fremstår som en vedtatt sannhet at *Billy Budd* er det mest leste og debatterte verket i rett og litteraturstudier (se Ziolkowski, 1997: 174 og Posner, 2009: 195) Jeg har imidlertid ikke foretatt noen inngående undersøkelse av om dette egentlig stemmer.

litteratur-disiplinens generelle behandling av litteratur. Til slutt vil jeg konkludere på problemstillingene og samtidig trekke ut noen konklusjoner om hvordan rett og litteraturdisiplinen kan bidra til litteraturvitenskapen. Jeg vil så avslutte med å lansere en fjerde mulighet for en rett og litteratur-fortolkning av kortromanen.

1.3. Kort om metodisk tilnærming og undersøkelsens relevans

Jeg vil i denne undersøkelsen ikke foreta noen nærlesning av verket *Billy Budd, Sailor*. Jeg vil heller ikke benytte meg av noen spesifikk litteraturvitenskapelig *metode*. Siden det er en del av *Billy Budd*-resepsjonen som skal undersøkes, vil oppgaven falle inn under begrepet *resepsjonsstudie*. Undersøkelsen har også et vurderende og komparativt tilsnitt ved at jeg både sammenligner de ulike lesningene og vurderer deres overbevisningskraft og relevans for bedre forståelse av verket. Siden det er tre ulike resepsjonsbidrag fra rett og litteraturdisiplinen som undersøkes, sammenlignes og vurderes, faller oppgaven også inn under det tverrfaglige forskningsfeltet rett og litteratur-studier.⁵

Jeg er ikke kjent med at det finnes noen slik resepsjonsstudie som jeg foretar i denne oppgaven. Det nærmeste man kommer er James McBrides artikkel ”Revisiting a Seminal Text of the Law and Literature Movement: A Girdian Reading of Herman Melville’s *Billy Budd, Sailor*” (McBride, 2003). I denne artikkelen gjennomgår imidlertid McBride bare kort debatten mellom Weisberg og Posner, da hans egentlige prosjekt er å presentere en ny lesning av kortromanen. Jeg vil derfor hevde at denne oppgaven presenterer et nytt perspektiv på rett og litteraturdisiplinen og et faktisk bidrag til forskningsfeltet.

⁵ At oppgaven er en undersøkelse av og bidrag til en tverrfaglig diskurs, får en språklig konsekvens: Jeg har forsøkt å skrive oppgaven i et enkelt og klart språk, og således forsøkt å unngå for mange fagspesifikke begreper.

2. Kontekst: Hva er rett og litteratur?

For å sette oppgaven inn i dens faglige kontekst, vil jeg gi en kort innføring i forskningsfeltet rett og litteratur.⁶ Dette fordi det kan hjelpe til å vise helheten i det større forskningsfeltet som jeg bare undersøker en mindre del av, og for å forklare hvilket *underområde* som skal undersøkes i denne oppgaven. Det er imidlertid en vanskelig, hvis ikke umulig, oppgave å skrive en samlende, kortfattet gjennomgang av hele rett og litteratur-feltet. Ikke bare fordi fagfeltet spenner svært bredt, men også på grunn av at det preges av indre spenninger. Det hersker uenighet både om hva feltet består i, og hva det burde bestå i.

Bjørn Ekeland skriver at fagfeltet ”i stor grad [har] vært et ‘redskapsfag’; man utnytter fra juridisk side litteraturen og litteraturteorien for å bekrefte eller avkrefte juridiske poeng man allerede har dannet seg en mening om” (Ekeland, 2009: 71). Dette gjøres imidlertid ikke bare fra ”juridisk side”, men også fra den litteraturvitenskapelige side, for eksempel ved at juridiske og litterære tekster *brukes* for å bekrefte at retten bør ”humaniseres” ved å lære eller bli et av de humanistiske fagene.⁷ Som et motsats til det sistnevnte, hevder fagfeltets kritikere at litteratur og litteraturteori ikke kan spille noen rolle for den juridiske praksis, og at rett og litteratur heller ikke kan sammenlignes, da de er vesensforskjellige diskurser. Posner hevder at det lesning av litteratur først og fremst kan gi, er noe innsikt i juridiske problemstillinger, samt forbedring av juristens språklige stil.⁸ Indre spenninger og mangel på et teoretisk grunnlag har også ført til at fagfeltet virker fragmentert. Jane B. Baron hevder at rett og litteratur-feltet er så fragmentert at ethvert forsøk på å samle alle trådene vil havne på et så abstrakt nivå at banaliteten truer: Forskningsfeltet har så mange forskjellige

⁶ Det kan kanskje virke forvirrende hvordan rett og litteratur i denne oppgaven blir kalt ulike ting, som forskningsfelt, fagfelt, disiplin, bevegelse osv. Det kan for eksempel diskuteres om det er tilstrekkelige fellestrekk i de ulike retningene til at det kan kalles én bevegelse. Selv om Posners arbeid klart er en del av fagfeltet rett og litteratur, kan det innvendes at han ikke står innenfor samme *bevegelse* som for eksempel James Boy White og Weisberg. Jeg velger likevel, siden dette ikke er mitt hovedanliggende i denne oppgaven å bruke disse begrepene om hverandre til å beskrive den samlede tekstmengden (og produsentene bak den) som omhandler relasjonen mellom rett og litteratur.

⁷ To eksempler på dette kan knyttes til tekster Ekeland selv har vært med å forfatte. Den ene, boken *Justismordets retorikk* (2013), har Ekeland har skrevet sammen med Linneberg og Johan Dragvoll. Der leses ulike justismord blant annet for å argumentere for at retten bør ”*lære av kunstmåte å fortolke på*” (Linneberg, 2013:42). Det andre eksempelet er fra Ekeland og Dragvolds forord til Linnebergs bok *12½ tale om litteratur og lov og rett* (2007). Her skriver de rosende om hvordan Linnebergs ”taler” (essays) argumenterer for ”å endre rettstenkningen, rettens tenkning og tenkningen om retten, fra en instrumentell til en humanistisk tenkemåte, med litteraturen som forbilledlig rettskilde (Linneberg, 2007: 12-13). Den som mest fremtredende har argumentert for at retten bør humaniseres, er jurist og rett og litteratur-pioner James Boyd White. Han hevder at juss kan og bør regnes – og praktiseres – som et humanistisk fag. Se f.eks. forordet i *Heracles Bow* (White, 1985).

⁸ Se Posner, 2009: 6-7, 21-22 og 481-482.

tilnæringsmåter, metoder og problemstillinger at det later til å få nesten uendelige muligheter. Dette, hevder Baron, kan igjen føre til at skeptikere vil avvise forskningsfeltet som et tomt skall, og slik undergraver fagfeltet seg selv innenfra. I artikkelen, "Law, Literature, and the Problems of Interdisciplinarity" skriver Baron:

[T]he law-and-literature movement has tended to undermine itself from within. If there is a single movement here, it is certainly a very fractured one. The concerns of its separate strands are quite disparate. Any theme broad enough to tie all the strands together can be found and stated only at a level of abstraction so high as to threaten banality; such abstraction also undercuts what some within the movement regard as a fundamental commitment to particularity as opposed to grand theory. This is a movement of many methodologies and conclusions. The multiplicity of approaches and concerns that leads some to see literature as a source of nearly endless possibilities may lead sceptics to dismiss law and literature as an empty vessel, a phrase devoid of content (Baron, 1999: 1061-1062).

Selv om det er en umulig oppgave å gi en kortfattet samlende oversikt over fagfeltets mange tilnæringer, underområder og fragmenterte karakter, vil jeg likevel forsøke å gi en kort innføring i fagfeltets historikk og forskningsområde. Det må imidlertid understrekes at dette ikke er noen sammenfattende gjennomgang, men snarere et blikk på de to viktigste underområder i fagfeltet og noen aspekter ved disse. I gjennomgangen min vil jeg særlig støtte meg på Ekelands kapittel "Mellom linjene: rett og litteratur" fra hans doktoravhandling (Ekeland, 2009: 71-113), samt Bjarne Markussens artikkel "Rett og litteratur. En introduksjon og et bidrag" (Markussen, 2005).⁹

Rett og litteratur-studier er altså et forskningsfelt som undersøker relasjonen mellom rett og litteratur, i vid forstand. Vi kan si at forholdet som undersøkes er det mellom rett, forstått som samlende begrep for juridisk tenkning og praksis,¹⁰ og rettferdighet på den ene siden, og språk, retorikk, diktekunst og litteraturvitenskap på den andre siden. Feltet ble etablert som selvstendig forskningsfelt gjennom "the law and literature movement" i USA på 1970-tallet. Dette var en bevegelse innenfor amerikansk juss som oppsto som reaksjon på andre og mer dominerende skoleretninger innenfor rettsvitenskapen, særlig den økonomisk orienterte jussen (law and economics). Fremveksten av rett og litteratur-feltet kan også knyttes til bevegelsen "Critical Legal Studies", som med utgangspunkt i kritisk filosofisk

⁹ Begge disse tekstene gir gode innføringer til rett og litteratur-feltet i norsk språkdrakt. Jeg vil også benytte Ian Wards *Law and Literature: Possibilities and Perspectives* (Ward, 1995).

¹⁰ Jane Baron hevder at bevegelsen rett og litteratur "has failed to generate the excitement that it is capable of within the American legal academe because [...] it has not been very thoughtful about interdisciplinarity" (Baron, 1999: 1060-1061). En av innvendingene hennes knyttet til dette er at "Law-and-literature scholarship has not questioned what the category 'law' consists of and has thus tended inadvertently to reinforce the notion of law as autonomous". (Baron, 1999: 1061). Min herværende "definisjon" rammes nok av denne kritikken, men siden dette er en kort gjennomgang, kan jeg ikke ta hensyn til denne innvendingen her.

tenkning og påvirket av borgerrettsbevegelsen, kvinnebevegelsen og antikrigsbevegelsen, søkte å forandre rettsvitenskapen gjennom å avsløre at den ikke er et verdinøytralt rasjonelt system av oppsamlet visdom, men ideologi som muliggjør og bidrar til et urettferdig politisk system. James Boyd Whites bok *The Legal Imagination: Studies in the Nature of Legal Thought and Expression*, utgitt i 1973, regnes vanligvis som den første bokutgivelsen på forskningsfeltet, og 1973 blir derfor gjerne regnet som en slags startstrek for rett og litteratur som selvstendig disiplin.¹¹ I de senere år har forskningsfeltet også etablert seg i Norge og Bergen.¹²

Interessen for forholdet mellom rett og litteratur er imidlertid gammel, men da hovedsakelig forholdet mellom juss og retorikk. I følge tradisjonen oppsto retorikken nettopp som en juridisk disiplin på Sicilia under siste halvdel av 400-tallet før f.Kr., da Korax og hans elev Tlesias skrev sine systematiske lærebøker om (retts)talen for å kunne løse eiendomstvister etter at tidligere landeiere krevde tilbake konfiskert jord etter en maktomveltning i byen Syrakus (Andersen, 1995: 278). I skjønnlitteraturen har rett og rettferdighet også en lang tematisk tradisjon. Helt fra vår tidligste litteratur, og verk som *Gilgamesjkvadet*, *Bibelen* og flere av de antikke greske tragediene, har litteraturen skildret og problematisert spørsmål knyttet til rett og rettferdighet. Forskningsfeltet blomstret på 1980- og 90-tallet, ved bokutgivelser, friske tidsskriftsdebatter, konferanser og symposium. Og fagfeltet vokser stadig, fra at det i gjennomsnitt ble utgitt åtte bøker og artikler i året fra 1985-1988, vokste dette til 36 i perioden 1989-1998 og til 48 arbeider fra 1999-2005 (Posner, 2009: xii). Selv om fagfeltet imidlertid har vokst kvantitativt i utgivelser, hevder likevel flere at bevegelsen har

¹¹ Det er vanskelig å sette startstrek for fagfeltet eller bevegelsen. Man kan argumentere for at fagfeltet startet i 1908 med John H. Wigmore's artikkel "A list of Legal Novels" (Wigmore, 1908). Et annet alternativ er midten av 80-tallet da fagfeltet for alvor begynte å blomstre med flere utgivelser som tematiserte forholdet mellom rett og litteratur mer direkte. Viktige verk som bidro til dette var blant andre: Boyd Whites *When Words Lose Their Meaning: Constitutions and Reconstitutions of Language, Character and Community* (1984); *Heracles' Bow: Essays on the Rhetoric and Poetics in the Law* (1985); Weisbergs *The Failure of The World: The Protagonist as Lawyer in Modern Fiction* (1984), og Robert A. Fergusons *Law and Letters in American Culture* (1984). For en kanskje noe egenartet, men grundig gjennomgang av rett og litteratur-bevegelsens historie frem til 1995, se Michael Pantazakos artikkel "'Ad Humanitatem Pertinent': A Personal Reflection on the History and Purpose of the Law and Literature Movement" (Pantazakos, 1995).

¹² Fagfeltet ble først introdusert i Norge i 1999 ved jurist Marius Emberlands artikkel "Om 'law and literature'-bevegelsen og dens overførbarhet til norske forhold" (Emberland, 1999). Det var imidlertid først etter at Arild Linneberg i 2007 introduserte fagfeltet på et seminar ved Universitetet i Bergen, at forskningsfeltet for alvor startet en sin utvikling i Norge. Linneberg fremstår i dag som det norske forskningsfeltet pioner, og leder *Senter for humanistiske rettsstudier* ved UiB. For norske utgivelser innenfor rett og litteraturdisiplinen, se oppføringene under Linneberg, Dragvoll, Ekeland og Markussen i litteraturlisten. Senere introduserte Arild Linneberg fagfeltet under et, nå leder for Senter for humanistiske rettsstudier ved Universitetet i Bergen, stått s

stagnert på 2000-tallet.¹³ Dette kan ha sammenheng med at de teoretiske grunnposisjonene gjerne regnes for å ha manifestert seg på 80- og 90-tallet.

2.1. Ulike retninger

Det er finnes imidlertid forskjellige inndelinger av disse grunnposisjonene, selv om de som oftest har noen fellestrekk. For eksempel inndelingene til Ekeland og Baron.

Bjørn Ekeland skisserer opp tre bevegelser i feltet, under de tre overskriftene (1) ”Kritiske juss-studier: dekonstruktiv tenkning som katalysator”, (2) ”Motstykket: konservativ rettstenkning”, og (3) ”Den gylne middelvei: juss som sosial og kulturell aktivitet” (Ekeland, 2009: 83-90).¹⁴ Den første ”bevegelsen”, ”Kritiske juss-studier”, knytter han til Critical Legal Studies og dennes inspirasjon fra dekonstruksjonen ved Derrida og Paul de Man. Navn som nevnes innenfor bevegelsen er Stanley Fish, Christopher Norris, Sanford Levinson og Steven Mailloux (Ekeland, 2009: 83-86). Der den første bevegelsen foretar en dekonstruktiv utspørring, holder den andre bevegelsen, ”Motstykket: konservativ rettstenkning”, i hvilken Posner er det eneste navnet som nevnes, fast ved det økonomiske og det tradisjonelle synet på litteratur som noe essensielt forskjellig fra andre tekster, skriver Ekeland. Posner holder seg ”til det tradisjonelt konstruktive (det finnes en sann og gyldig mening i teksten som kan fastholdes), og i hans tilfelle pragmatiske, synet på tekst og mening” (Ekeland: 2009:86). Holdningen til Posner er at litteraturen kan ha innflytelse på grunnleggende rettstenkning (jurisprudence), men ikke på den daglige juridiske praksis. Den tredje bevegelsen, ”Den gylne middelvei: juss som sosial og kulturell aktivitet”, knyttes til Boyd White. Ved å fokusere på både juss og litteratur som sosiale og kulturelle *aktiviteter* gjennom et felles litterært språk, hevder White at rett ikke må regnes innenfor samfunnsvitenskapen, men heller plasseres innenfor humaniora.

Jane Baron deler ”the law and literature movement” (Baron kaller dem også ”law-and-lits”) – det vil for Baron si dem som taler for at jussen og juristene har noe å lære av litteratur og litteraturvitenskapen¹⁵ - inn i tre ulike retninger. Inndelingen er basert på det Baron hevder er en mangel på enighet om svarene til spørsmålene om hvorfor jurister skal lese litteratur og hva litteraturen kan bidra til inn i mot jussen (Baron, 1999:1063). Den første retningen kaller Baron for ”‘humanist’ law-and-lits”. De argumenterer for at jurister bør lese litteratur fordi litteraturen er nødvendig for å humanisere juristene og jussen. Baron kaller dette for ”the

¹³ Se for eksempel Ekeland, 2009: 90-91.

¹⁴ Det er imidlertid viktig å fremheve at Ekeland her ikke gjør noe forsøk på en normgivende oppdeling, men heller tar for seg noen posisjoner som kan hjelpe til å forstå litt av fagfeltets indre spenninger.

¹⁵ Dette får konsekvensen at fagfeltets kritikere holdes utenfor, som Richard Posner. Hans retning må eventuelt regnes som en fjerde (mot)posisjon.

‘moral uplift’ theme of the law-and-literature movement” (Baron, 1999: 1064). Den andre retningen hos Baron er de ”‘hermeneutic’ law-and-lits”. Der den humanistiske retningen argumenterer for at jurister bør lese litteratur, argumenterer den hermeneutiske retningen for at jurister bør lese litteraturteori, skriver Baron. Sistnevnte retning forsøker nemlig å anvende litteraturvitenskapelig fortolkningsmetodologi på jussen. Grunnen er enkel, skriver Baron og forenkler en tankerekke: Fordi juridiske tekster fremdeles er tekst og må leses og fortolkes, og siden litteraturvitere har drevet med tekstfortolkning i lang tid og litteraturvitenskapelige teorier og metoder kan anvendes på juridiske tekster også: Hvorfor finne opp hjulet på nytt? Den tredje retningen hos Baron, finnes hos dem hun kaller ”‘narrative’ law-and-lits”. Disse er i mye mindre grad interessert i litteratur og litteraturteori, men fokuserer heller på fortellingene som finner sted i retten. De er ikke interessert i disse fortellingene for en moralsk heving eller hermeneutisk innsikt, men heller for å vurdere fortellingenes overbevisningskraft, deres verdi for å forstå samfunnet, og deres epistemologiske implikasjoner (Baron, 1999: 1066). Baron skriver at det er mye uenighet innad i disse retningene, og at de igjen kan deles opp.¹⁶

Det er vanlig å se på forholdet mellom rett og litteratur som et kiasisk forhold, og gjennom denne kiasmen deles forskningsfeltet opp i underområder.¹⁷ De to viktigste eller bredeste er ”rett *som* litteratur” og ”rett *i* litteratur”.¹⁸ En slik inndeling kan likevel virke påtvunget, da de er nært forbundet med hverandre og kan være vanskelig å avgrense fra hverandre. Det er likevel disse underområdene Bjarne Markussen bruker når han i artikkelen ”Rett og Litteratur. En introduksjon og et bidrag”, beskriver fagfeltet på følgende måte:

”Rett og litteratur” handler på den ene siden om å studere lov og rett ved hjelp av litteraturvitenskapelige teorier og analysemetoder. Rettsprosessene betraktes her som språklige og estetiske praksiser, med egne retoriske dramatiske og narrative registre. På den andre siden studeres litteraturen som en kilde til innsikt i rettssamfunnet, og som en refleksjon over etiske og juridiske dilemmaer (Markussen, 2005: 226).

Det finnes imidlertid også andre underområder man kan dele inn forskningsfeltet rett og litteratur i. Et eksempel er ”litteratur *i* rett”, som omhandler hvordan litteratur er og har vært til stede i både rettssaker, og lovgivning som har konsekvenser for litteraturen.¹⁹ Et annet er

¹⁶ For Barons videre diskusjon, se Baron, 1999: 1066-1073.

¹⁷ For mer om dette kiasiske forholdet og en oppdeling av forskningsfeltet, se Ekeland, 2009: 79-80. Ekeland setter litteratur, litteraturteori (lov) og litteraturvitenskap, på den ene siden, og rettens narrativer/drama, juridisk metodelære (lov) og rettsvitenskap, på den andre siden, i sin hovedkiasme.

¹⁸ De engelske betegnelsene er ”law in literature” og ”law as literature”. Bjarne Markussen skriver at skillet først ble tatt i bruk av Ephraim London i *The World of the Law* fra 1960 (Markussen, 2005: 226).

¹⁹ Norske eksempler kan være Mykle-saken og injurielovgivning.

”litteraturvitenskap som rett”, som blant annet omhandler hvordan litteraturvitenskapen har sine egne ”lover” og sedvaner, og hvordan litteraturkritikken feller en dom over et verk, osv. Det er imidlertid de to viktigste og mest utforskede områdene ”rett som litteratur” og ”rett i litteratur”, jeg skal gå nærmere inn på her.

2.2. Rett som litteratur

Det har vært ulike tilnæringsmåter til underområdet rett som litteratur. Bjarne Markussen skriver om tilnærmingene til Ephraim London og Ronald Dworkin, og kaller dem henholdsvis stilistisk og hermeneutisk tilnærming (Markussen, 2005: 226-227).²⁰ London mener ulike juridiske tekster kan leses som litteratur der hvor uttrykk og tanke er av ”high order”, forstått som stilistisk og innholdsmessig kvalitet. Da *opplever* leseren rett som litteratur. Dworkin etablerte på sin side en analogi mellom å skrive dommer og romaner fordi begge tilfeller impliserer fortolkning av noe som er skrevet tidligere. Verken Londons eller Dworkins tilnæringsmåte har imidlertid blitt trendsettende, skriver Markussen. Den toneangivende tilnæringsmåten til rett som litteratur, er nemlig den som undersøker *strukturelle* likheter mellom juridiske og litterære tekster og praksiser. Det må understrekes at det da opereres med et utvidet tekstbegrep som omfatter blant annet taler, vitneutsagn, rettssaker og teater. Det handler om hvordan rett, forstått som juridisk disiplin og praksis, gjennom språket, retorikken, og fortellingspraksisen som utøves, *ligner* litteraturen og litterær praksis; det som undersøkes er om og hvordan retten selv kan sies å *være* litterær.²¹

Det grunnleggende fellesskapet består i at både rett og litteratur er språklige praksiser. Weisberg og Jean-Pierre Barricelli påpeker i artikkelen ”Law and Literature” fra 1982 at det i begge felt handler om å søke mening gjennom språklige tegn:

The two seemingly disparate pursuits invite comparison through their common fascination of problems of language: structure, rhetoric, ambiguity, interpretation, and the quest for meaning through linguistic signs. Both law and literature, moreover depend on abstract formulations and of patterns of associative thinking to attain humanistic judgement. Thus the expressive and conceptual processes of both resemble each other, and the two fields form a natural and mutually sustaining partnership (Weisberg, 1982b: 150).

Det er altså en språklig bearbeiding av virkeligheten som ligger til grunn for både litterær og juridisk praksis. Og det er gjennom denne grunnleggende lingvistiske og kognitive

²⁰ Det må ikke settes likhetsstrek mellom denne tilnæringsmåten og den hermeneutiske *retningen* hos Baron. Den hermeneutiske retningen hos Baron faller heller inn under den strukturalistiske tilnærmingen hos Markussen, slik jeg forstår det.

²¹ Ekeland hevder det er en feilaktig grunnholdning å mene at rett og litteratur er to ting som *ligner* hverandre, men ikke er det samme (Ekeland, 2009: 94).

virksomheten at relasjonen mellom rett og litteratur kan være et naturlig og gjensidig nærrende partnerskap. Ekeland skriver at underområdet rett *som* litteratur, igjen kan deles opp:

Lov og rett *som* litteratur kan igjen deles i to: på den ene siden tenker man seg her at retten består av narrasjoner og fortellinger: aktors fortelling, forsvarers fortelling, tiltaltes fortelling, vitnenes fortellinger og dommerens fortelling er de mest nærliggende, men også eksterne ”aktører” som media har sine egne fortellinger som kan spille en avgjørende rolle i retten. Alle disse narrasjonene virker på kryss og tvers av hverandre og kan analyseres på samme måte som man analyserer romaner, drama, poesi, med narratologiske og retoriske hjelpemidler. Denne ”retten som narrativ”-tenkningen er også nært knyttet til tanken om ”retten som drama”; rettstalen er en egen sceneform, med sin egen dramaturgi (prosedyre), sine egne roller/aktanter (forsvarer, dommer, aktor etc.), sine egne rekvisitter (dommerklubbe, sorte kapper) og sin egen scenografi (plassering av dommer, vitneboks, jury, dommerne er plassert høyere enn de andre og hoveddommerens stol er høyere en meddommerens).

På den andre siden kan man – i første rekke ut fra poststrukturalistisk og dekonstruktiv tenkning – forestille seg at *all* språkbruk i mer eller mindre grad er litterær, at det finnes mer eller mindre litteraritet i hver eneste ytring, noe som dermed også gjelder for lovene, i retten og i domstalene (Ekeland, 2009: 75-76).

På bakgrunn av dette følger det en tanke om at rett kan analyseres ved hjelp av litteraturvitenskapelige hjelpemidler. Som Ian Ward skriver: ”The essence of ‘law as literature’ [...] is the suggestion that the techniques and methods of literary theory and analysis are appropriate to legal scholarship” (Ward, 1995: 16). Det er imidlertid uenighet innad i fagfeltet med hensyn til i hvilken grad og hvordan rett kan analyseres vitenskapelig. Ward skriver om to paradoksale trender: Den ene som forsøker å aspirere til bedre forståelse av hva en tekst mener, både funksjonelt og gjennom fortolkning, via poststrukturalistisk og dekonstruktiv teori. Den andre tenderer til å gjenopprette retorikken, og ved det gripe tilbake til Platon og Aristoteles, som begge forsvarte retorikken som en form for logikk.²²

Heller enn en streng oppdeling av rett *som* litteratur, er det kanskje mer fruktbart å gjennomgå noen aspekter på dette underområdet. Jeg vil derfor forsøke å forklare noen ulike måter forbindelsen rett *som* litteratur undersøkes på. Bjarne Markussen gjennomgår fem aspekter i sin artikkel; rett *som* henholdsvis tegnsystem, hermeneutikk, retorikk, teater og fortelling.

2.2.1. Rett som tegnsystem

Rett som tegnsystem handler om hvordan det hevdes at, for å gjøre virkeligheten juridisk håndterlig, tilstreber jussen en mest mulig entydig begrepsbruk, blant annet ved hjelp av normative definisjoner. Dette tegnsystemet er imidlertid ikke løsrevet fra hverdagspråket. Og gjennom å undersøke den juridiske terminologien og spørre hvor begrepene kommer fra,

²² Disse to retningene hos Ward kan minne om Ekelands gjennomgåtte oppdeling.

hvilke verdier de er ladet med, og hvilken optikk de utstyres oss med, kan vi se om terminologien ikke bare er et redskap for rettslig konflikthåndtering, men at den også utstyres retten med et bestemt blikk på virkeligheten.

2.2.2. *Rett som hermeneutikk*

Rett som hermeneutikk omhandler hvordan retten har en fortolkende praksis, og hvorvidt den kan lære noe av andre fortolkningspraksiser. Bjarne Markussen skriver at det har vært omstridt om litterær fortolkning har noe å tilføre juridisk praksis: ”En vanlig innvending har vært at mens den litterære hermeneutikken åpner for en tolkningspluralitet uavhengig av forfatterens intensjoner, er retten forpliktet på lovgiverens intensjon” (Markussen, 2005: 229). Derfor er lovforarbeider og prejudikater viktige rettskilder. Markussen refererer til Ronald Dworkin som åpner for en dialog mellom den juridiske og den litterære hermeneutikken.²³ Ikke som vilkårlig lovfortolkning, men fordi den litterære fortolkningen kan tjene som modell fordi den *ikke* er vilkårlig, men forpliktet overfor kunstverket som helhet. Slik som en litterær fortolkning forsøker å vise hvilken lese måte som gjør teksten til best mulig kunstverk, kan en lovregel tolkes slik at den på best mulig vis tjener lovens hensikt. Slik som det i litterær hermeneutikk ligger en forpliktelse overfor kunstverkets helhet, mener Dworkin at rettsreglene må tolkes opp imot lovens helhetlige hensikt. Både rett som tegnsystem og hermeneutikk kan også knyttes til *rett som semiotikk*: hvordan retten selv er semiotisk fortolkende, altså at den tolker tegn (for eksempel et bevis) og gir disse mening, i for eksempel bevisvurderingen.

2.2.3. *Rett som retorikk*

I *rett som retorikk* undersøkes rettens retoriske aspekter. Tradisjonelt har det handlet om rettstalen, som hos Aristoteles, men senere er det blitt undersøkt hvordan all juridisk argumentasjon har retoriske elementer: hvordan retoriske strukturer er integrert i juridisk tenkning, osv. Dette har kanskje vært det mest populære underområde av rett og litteratur hos juristene,²⁴ noe som har sammenheng med at underområdet også er populært selv hos dem som er kritiske til hva forskningen på relasjonen mellom rett og litteratur bidrar med. Det handler da om praktisk retorikk, i betydningen overtalelseskunst og språklig stil: Om hvordan

²³ Se Dworkin, 1985: 146-167.

²⁴ Norge fungerer som godt eksempel på dette. Her har det i det juridiske miljøet vært liten interesse for rett og litteratur-relasjonen. Likevel er det blitt utgitt flere bøker og tidsskriftsartikler som omhandler forholdet mellom juss og retorikk. Bøker som kan nevnes er Hans Petter Gravers *Juridisk overtalelseskunst* (2008) og *Rett, retorikk og juridisk argumentasjon* (2010), samt Ånde Sombys doktoravhandling *Juss som retorikk* (1999).

juristene ved hjelp av retorisk kompetanse kan bli bedre til å overbevise gjennom argumentasjon og stilistiske virkemidler, og rett og slett bli bedre til å skrive.

2.2.4. *Rett som teater*

At rettssaker noen ganger omtales som ”tragedie”, ”farse” eller ”komisk teater”, viser hvordan vi intuitivt assosierer rettssaker med teater. Underområdet *rett som teater* undersøker nettopp denne relasjonen, der den ser på strukturelligheter mellom rettssaken og teateret, rettens dramaturgi, roller, rekvisitter, og rettstalen som sceneform. Problemstillinger er om det juridiske teateret bør erstattes av noe annet, om det har en humaniserende form, osv.

2.2.5. *Rett som fortelling(er)*

Underområdet *rett som fortelling(er)* undersøker hvordan retten er preget av ulike fortellingsstrukturer, som det hevdes at alltid vil være fiktive og litterære. Det handler om hvordan fortellinger møter hverandre i retten, som igjen konstruerer en ny fortelling, nemlig dommen. Fortellingene understøttes igjen av bevis, som også presenteres i ved hjelp av fortellinger. Juridiske fakta får nemlig ikke sin betydning som isolerte fenomener, men ut ifra den fortellingen eller teorien de settes inn i. Både anklagere, forsvarere, parter og vitner presenterer fortellinger i retten. Noen av dem står i opposisjon til hverandre, mens andre underbygger og utfyller hverandre. Problemet dommeren står overfor, er hvordan disse fortellingene og bevisene som støtter oppunder eller svekker dem, skal integreres og vektlegges i den fortellingen som (re)konstrueres i dommen. ”I slike spørsmål er juss, etikk og estetikk uløselig sammenfiltret” (Markussen, 2005:232).

Selv om området *rett som litteratur* består av et udefinert antall aspekter, noen av dem gjennomgått her, har meningen med denne gjennomgangen vært særlig å avgrense *rett som litteratur* fra det andre store underområdet, nemlig det underområdet som denne oppgaven plasserer seg innenfor.

2.3. **Rett i litteratur**

Der *rett som litteratur* vender seg mot rett, ved hovedsakelig å undersøke hvordan rett ligner litteratur, vender det andre store underområdet, *rett i litteratur*, seg mot litterære tekster. I motsetning til det vide litteraturbegrepet i *rett som litteratur*, innsnevrer litteraturbegrepet i *rett i litteratur* seg til diktekunsten. *Rett i litteratur* handler i bunn og grunn om hvordan skjønnlitteraturen tematiserer aspekter knyttet til rett og rettferdighet, enten direkte eller indirekte, hvordan den har rettsprosesser som motiv, og hvordan denne litteraturen eventuelt

kan hjelpe oss, og spesielt jurister, til innsikt og refleksjon rundt rettsprosesser, og etiske og juridiske dilemmaer. Ekeland forklarer underområdet på følgende måte:

[R]etten i litteraturen, handler om måten retten er til stede i (den vestlige, kanoniserte) litteraturen på, og hvordan disse tekstene kan hjelpe oss, og spesielt jurister, til bedre å kunne forstå rettens dypere mening og virkemåte, rettens rolle i samfunnet, til å se hvilket bilde man har av advokater og dommere, og til å forstå dens ”menneskelige aspekt”, altså rettens forhold til individene, og individenes forhold til retten (Ekeland, 2009:74).²⁵

Litteraturen som leses er gjerne den som direkte tematiserer dette, ofte gjennom rettssaker som i William Shakespeares *The Merchant of Venice*, Albert Camus’ *Den fremmede*, eller verket denne oppgaven skal se nærmere på resepsjonen av, Melvilles *Billy Budd, Sailor*. Men det leses også verk som tematiserer rett og rettferdighet mer indirekte, som Homers *Iliaden*, Sofokles’ *Kong Oidipus*, eller John Miltons *Paradise Lost*.²⁶

Når det gjelder relasjonen rett i litteratur, skiller Bjarne Markussen mellom tematiske, strukturelle og funksjonelle aspekter ved rettsrelatert diktning (Markussen, 2005: 237-240).

Det *tematiske* aspektet handler om at litteraturen tematisk sett beveger seg mellom samtlige nivåer i rettskulturen. Og selv om strafferetten må sies å være det foretrukne området, kan den fatte interesse for enhver rettslig aktør og beskjeftige seg med hvilken som helst del av lovkorpuset. ”Her er dikteren beslektet med rettsfilosofen og rettshistorikeren” (Markussen, 2005: 238), skriver Markussen. Han forklarer hvordan han mener det foregår:

I litteraturens laboratorium konfronteres meninger, posisjoner, og skjebner med hverandre, ofte uten at noen endelig fasit blir gitt. Her skapes det bilder av hvordan retten *virker* (i dobbel forstand), og disse gir anledning til refleksjoner over spørsmål som forbrytelse og straff, skyld og soning, rett og rettferdighet, språk og virkelighet, realitet og visjon, folk og hersker. Det som imidlertid gjør den litterære refleksjonen særegen i forhold til den rettsfilosofiske og rettshistoriske, er dens nærhet til enkeltmenneskets livssituasjon. ”Forbanna vere mi tankeløyse / Og mitt stivsinn”, utbryter Kreon når han innser at lovene hans har sendt både Antigone og hans egen sønn i graven (Markussen, 2005: 238).

Når det gjelder det *strukturelle* aspektet, handler dette om hvordan rettsprosesser også kan tjene som strukturelt element i litteraturen. Et eksempel er etterforskningen og rettergangens konvensjonelle struktur som modell for litterære fremstillinger, særlig i kriminallitteraturen.

²⁵ Man kan stusse over parentesens om at det er den vestlige kanoniserte litteraturen som leses på dette underområdet. Selv om den vestlige, kanoniserte litteraturen fremstår som dominerende på rett i litteratur-feltet, er dette fokuset noe som preger vestlige litteraturforskningen sett under ett. Jeg forstår parentesens mer som en kritikk av dette, enn noen deskriptiv beskrivelse av, eller normativ føring for, rett i litteratur-forskningen.

²⁶ Det kan kanskje være vanskelig å forestille seg disse verkens relasjon til rett og rettferdighet, særlig *Iliaden* og *Paradise Lost*. Richard Posner leser imidlertid begge disse verkene med blikk på henholdsvis hevn og straff (Posner, 2009: 99-124 (*Iliaden*) og 251-272 (*Paradise Lost*)).

Men litteraturen kan vri på strukturen og slik synliggjøre, gjennom en slags underliggjøring, skjulte eller urovekkende sider ved retten. Et eksempel på dette er Kafkas *Prosesen*, der rettergangen føres ut i det absurde, og som også har gjort at det estetisk-juridiske begrepet ”en kafka(sk)-prosess” blir brukt innenfor juridisk diskurs. Et annet eksempel kan hentes fra *Den fremmede*, hvor meningsløse detaljer hos hovedpersonen Meursault, blant annet å ikke huske hvor gammel hans mor var og å tenne en sigarett ved båren, i retten blir til bevis for hans skruppelløse og onde karakter.

I tillegg til den tematiske og strukturelle dimensjonen, mener Markussen at litteraturen og kunsten generelt har et funksjonelt forhold til rett, og mener den ”kan gjøre ting i rettskulturen”. Jeg forstår det som at litteraturen gjør dette gjennom de tematiske og strukturelle aspektene. Markussen presenterer i artikkelen sin derfor ”et lite bidrag til forskningen” (Markussen, 2005: 238), ved å presentere fem ulike funksjoner han mener litteraturen kan ha. Den første funksjonen er den *mimetiske*, som omhandler hvordan litteraturen kan ”etterligne” hvordan retten påvirker tanker og skaper atferdsmønstre, og samtidig undersøke hvilke konsekvenser dette kan få for den enkelte. Den andre funksjonen er den *kritiske*, som handler om at litteraturen kan dømme retten estetisk gjennom skildringer av det samfunnet den former, preferanser den oppfordrer til, og erfaringene den skaper. Markussen understreker imidlertid at det kritiske potensialet ikke ligger i den entydige dommen, men heller i at ulike oppfatninger, posisjoner og skjebner konfronteres med hverandre i verket, gjennom den dikteriske organiseringen av stoffet. Ved å presentere leseren for slike brytninger rundt etiske og juridiske dilemmaer, tilbyr litteraturen oss en skolering av vår dømmekraft. Den tredje funksjonen er den *perseptuelle*. Den handler om at litteraturen kan lære oss å se og oppfatte ting på en bestemt måte. I det litterære verket kan det tilvirkes intriger og konstrueres situasjoner hvor tingene fremtrer i ny og uvant belysning, skriver Markussen med referanse til Viktor Sjklovskijs begrep om underliggjøring. Han henviser også til Robin Wests angrep på det rasjonelle menneskebilde som ligger til grunn for den økonomiske teorien:²⁷ Opp mot ”the economic man” setter hun litteraturens fremstilling av mennesket som flerdimensjonalt vesen; ”the literary woman”. Og gjennom å lese litteratur, argumenterer West, får vi en type kunnskap som vi ellers vanskelig kan tilegne oss. En kunnskap som *berører* oss snarere enn å informere oss. Den fjerde funksjonen hos Markussen er den *metaspråklige*. Eksplisitt eller implisitt kan den litterære fremstillingen ha det juridiske språket som tema, og blir således ”en litteratur om ‘rett som litteratur’”, (Markussen, 2005:

²⁷ Markussen henter argumentasjonen fra West, Robin, 1988, ”Economic Man and Literary Woman: One Contrast”.

240). Litteraturen kan demonstrere hvordan retten filtrerer virkeligheten gjennom dens språk og vokabular, hvordan retorikken styrker eller svekker en sak, og hvordan fortellinger brukes for å binde sammen sprikende fakta på en plausibel måte, skriver Markussen. Den femte og siste funksjonen er den *utopiske* som består i å antyde eller skildre det som kunne vært, ”enten til skrekk eller advarsel eller som idé og forbilde” (Markussen, 2005: 240). Poenget er at gjennom nedbrytning og oppbygning av utopiske forestillinger kan litteraturen være en livgivende impuls til vårt normative univers utspent mellom realitet og visjon, og retten er en del av dette normative universet.

Alle Markussens funksjoner handler om at litteraturen kan gi oss innsikter i, og *lære* oss noe, om rett og rettferdighet. I hvilken grad litteraturen kan gjøre dette er det imidlertid stor uenighet om innad i forskningsfeltet rett og litteratur.

2.4. Oppgavens kontekst

Når jeg skal undersøke hvordan rett og litteratur-disiplinen behandler diktekunsten og *Billy Budd, Sailor*, er det altså en praksis innenfor underdisiplinen ”rett i litteratur” som undersøkes. Samtidig faller også min egen oppgave inn under denne delen av forskningsfeltet, da den gjennom vurdering av lesningene også kan sies å være et bidrag til rett i litteratur-diskursen.

3. Billy Budd, Sailor

3.1. Kort om tilblivelse og valg av versjon

I 1886, i en alder av 67 år, pensjonerte Herman Melville seg fra jobben som tollinspektør i New York City, samtidig som han tok opp igjen, eller begynte på, en fortelling som ble utgitt posthumt som *Billy Budd*, først 38 år senere, i 1924.²⁸ Melvilles produktive tiårsperiode som fiksjonsforfatter hadde endt nesten 30 år tidligere ved utgivelsen av *The Confidence Man* (1857), en periode der alle hans mest kjente verk ble skrevet og utgitt.²⁹ Likevel skrev han de siste årene før hans død i 1891 igjen med samme dybde og liv som kjennetegner hans beste verker.

Mens Melville arbeidet med fortellingen, foretok han stadige revideringer av teksten, noe som førte til at manuskriptet aldri fikk sin endelige form før han døde. Manuskriptet til *Billy Budd*, som Melvilles enke beskrev som ”unfinished”, besto til slutt av 351 håndskrevne ark, skrevet dels med blekk dels med blyant, preget av betydelige revisjoner som gjorde at en overførbarhet til en ferdig helhetlig tekst basert på forfatterens intensjoner var vanskelig, kanskje til og med umulig.³⁰ Konsekvensen av dette har vært at fortellingens etterfølgende historie har bestått av flere redigeringsforsøk som har forsøkt å avkode Melvilles notater og gripe hans endelige intensjon.

Den til nå mest anerkjente og leste utgaven av kortromanen, utgaven jeg bruker i denne oppgaven, kom ut i 1962. Tekster er redigert av Harrison Hayford og Merton M. Sealts, Jr, og bærer tittelen *Billy Budd, Sailor (An Inside Narrative)*. Hayford og Sealts utgave inkluderte både en ”reading text” og en ”genetic text” som i detalj viste de mange revisjonene Melville gjorde i fortellingen gjennom sine siste fem år. To av lesningene av kortromanen jeg skal se på i denne oppgaven, henholdsvis Weisbergs og Posners, benytter seg av denne

²⁸ Som kilde for denne fremstillingen av romans tilblivelse og versjoner benytter jeg meg av Hayford og Sealts introduksjon i Melville, 1962: 1-40.

²⁹ *Typee: A Peep at Polynesian Life* (1846), *Omoo: A Narrative of Adventures in the South Seas* (1847), *Mardi: And a Voyage Thither* (1849), *Redburn: His First Voyage* (1849) *White-Jacket; or, the World in a Man-of-War* (1850), *Moby Dick; or The Whale* (1851), *Pierre: or, The Ambiguities* (1852), ”Bartleby, the Scrivener” (1953), ”Benito Cereno” (1855), *Israel Potter; His Fifty Years of Exile* (1855), *The Confidence-Man: His Masquerade* (1857).

³⁰ Hayford og Sealts skriver i sin introduksjon: ”[I]n the period of over five years between his retirement from the Custom House and his death, Melville had carried the work through a series of developments intricate in detail but clear in their general lines of growth. In three men phases he had introduced in turn the three main characters: first Billy, then Claggart, and finally Vere. As the focus of his attention shifted from one to another of these three principals, the plot and thematic emphasis of the expanding novel underwent consequent modifications within each phase. Just where the emphasis finally lay in the not altogether finished story as he left it is, in essence, the issue that has engaged and divided the critics of *Billy Budd*” (Melville, 1962: 3). For en gjennomgang av tekstens tilblivelse, se Hayford og Sealts om dette i Melville, 1962: 12-24.

utgaven, noe som også har vært avgjørende for mitt valg. Thomas benytter seg av Milton Sterns utgave fra 1975, fordi han er enig med "Stern's more inclusive editorial decisions" (Thomas, 1987: 282). Når jeg gjengir Thomas' sitater fra *Billy Budd*, vil jeg imidlertid også referere til Hayford og Sealts utgave.³¹

Bakgrunnen for mitt valg av Hayford og Sealts utgave er altså basert på at det er den mest leste og anerkjente utgaven av *Billy Budd*, samt at flertallet av lesningene jeg skal gjennomgå bruker den. Jeg vil imidlertid ikke ta hensyn til den kompliserte tilblivelse som vises i Hayford og Sealts "Genetic text". Slik utsetter jeg meg for kritikk av flere fortrolige med Melvilles tekst, som hevder at inngående kjennskap til tilblivelseshistorien er en forutsetning for forståelse av teksten.³² Men siden min oppgave ikke er noen nærlesning av *Billy Budd*, men en studie av utvalgte tekster fra kortromanens resepsjon innenfor rett og litteratur-disiplinen, vil jeg behandle teksten som en ferdig tekst klar for fortolkning.

3.2. Resymé av *Billy Budd, Sailor*

Billy Budd, Sailor er fortellingen om en ung 21 år gammel sjømann, ved navn Billy Budd, som blir tvangsvervet til skipet "Bellipotent", som er under kommando av kaptein Edward Fairfax Vere. Handlingen er lagt til året 1797, da Storbritannia kriget med det post-revolusjonære Frankrike. Billy, som med sin vakre ungdommelige natur og store personlighetskraft personifiserer "the Handsome Sailor", blir raskt populær blant mannskapet på skipet. Unntaket er våpenmesteren John Claggart, en slags sikkerhetssjef på skipet som legger Billy for hat; et hat som han klarer å skjule for resten av mannskapet. Billy og Claggart er preget av motsatte egenskaper. Førstnevnte er åpen, uskyldig og ærlig, mens sistnevnte er utspekulert, desillusjonert og grufullt sjalu.

Etter å ha gjort flere mislykte forsøk på å lure Billy i en felle for at han feilaktig skulle kompromittere seg selv som mytterisk, går Claggart til sin kaptein og insinuerer en mulighet for at Billy planlegger å begå mytteri. Billy blir tilkalt, og konfrontert med beskyldningene klarer han ikke å forsvare seg med ord – Billys lyte er at han stammer under stress – men slår heller Claggart i hjel med ett dødelig slag. Vere tilkaller kirurgen som bekrefter våpenmesterens død, hvorpå Vere utbryter "Struck dead by an angel of God! Yet the angel must hang!" (Melville, 1962: 101). Kapteinen setter så sammen en summarisk rett, i hvilken kapteinen fungerer som eneste vitne, aktor og lovfortolker, som dømmer Billy til døden etter

³¹ Dette får imidlertid ingen praktiske konsekvenser, da jeg ikke har sett at de to utgavene kommer i konflikt i Thomas' sitater.

³² Se for eksempel Erik Bjerck Hagens forklaring for hvordan heller ikke han tar større hensyn til kortromanens tilblivelseshistorie under overskriften "Some Possible Objections" i Hagen, 1997: 113-114.

å ha blitt overbevist av kapteinens argumentasjon for at selv om Billy ikke var myterisk, måtte han dømmes til døden for å opprettholde lov og orden på skipet. Da den unge Billy henges i råen³³ fremfor mannskapet påfølgende dag, er hans siste ord før løkken strammes, ”God bless Captain Vere!” (Melville, 1962: 123).

Etter disse hendelsene kommer ”Bellipotent” i krysning med det franske skipet Athée, som til slutt beseires. I kampen blir Vere imidlertid dødelig såret, og de siste ordene han mumler før livet ebber ut, er ”Billy Budd, Billy Budd” (Melville, 1962: 129). Et par uker etter Billys død utkommer det en avis med en forvridd fremstilling av hendelsene som førte til Billys død. I avisens fremstilling knivstakk Billy den ”respektable” Claggart gjennom hjertet etter at sistnevnte hadde avslørt den unge sjømannen som leder for et plott.³⁴

3.3. Resepsjonens to leire

Selv om kortromanens plott og sammenstilling virker forholdsvis enkelt og rettfrem, er dens karakterer svært komplekse, noe som har fått kritikerne til å splittes i sine analyser av hvordan vi skal forstå Vere, Claggart og Billy Budd. Også kortromanens form og komposisjon har bidratt til en splittelse blant kritikerne. Fortellerens stil i verket beskrives gjerne som indirekte, blant annet fordi karakterene bygges opp gjennom sammenligninger og motsetninger og siden kortromanen problematiserer autoritative historiefremstillingers sannhetsgehalt.

Resepsjonen av *Billy Budd* har særlig vært preget av en strid mellom fortolkerne om hvorvidt teksten fordømmer kaptein Veres beslutning om å henge Billy. Det er mye som følger med på kjøpet i dette spørsmålet: Billys uskyldighet, Claggarts ondskap, Veres juridiske og moralske legitimitet, hele verkets metafysiske og politiske implikasjoner, og ikke minst Melvilles intensjon i verket.

Det er vanlig å dele *Billy Budd*-resepsjonen inn i to motstående skoler. Den ene skolen kalles gjerne konservativ eller aksept-skolen, mens den andre kalles liberal, progressiv eller ironisk. Den konservative skolen ser på *Billy Budd* som varianter av det E. L. Grant Watson i 1933 kalte Melvilles ”testament of acceptance”,³⁵ mens den liberale skolen regnes i arven etter Joseph Schiffmans artikkel fra 1950, ”Melville’s Final Stage: Irony: A Re-examination of *Billy Budd* Criticism”. Sistnevnte skole fremstår i dag som den mest populære, men striden er likevel langt fra løst. Siden lesningene jeg senere skal se nærmere på plasserer seg innefor

³³ Rå = stokken som er festet horisontalt på masten. Det engelske ordet som brukes i kortromanen er ”yardarm”.

³⁴ For et kort og godt sammendrag av boken, se Bloom: 1999.

³⁵ Se Watsons essay ”Melville’s Testament of Acceptance” (Watson, 1989: 41-45). Watsons essay ble originalt utgitt 1933, og var den første viktige og rimelig fulle diskusjonen av *Billy Budd*. På tross av dette ble artikkelen lite diskutert da det kom ut (Milder, 1989: 18).

disse motstående skolene, vil jeg kort gjennomgå bakgrunnen og essensen som ligger i denne striden. Jeg vil i denne gjennomgangen særlig støtte meg på Robert Milders introduksjonsessay i *Critical Essays in Melville's "Billy Budd, Sailor"* (Milder, 1989: 3-18).

Milder skriver at en oppdagelse av et "deathbed manuscript" er en "natural invitation for critics to fashion a myth of closure for an author's career" (Milder, 1989: 3). Særlig gjaldt dette en karriere som Melvilles, så turbulent i sitt metafysiske og sosiale opprør, og så gåtefull i sine 30 år med prosaisk stillhet. Ved sitt arketypiske plot og sine komplekse karakterer bidro *Billy Budd* direkte til en formodning om at dette var Melvilles "siste ord", og den edle fredfullheten i henrettelsesscenen fikk derfor de tidligste kritikerne til å tolke romanen som, med E. L. Grant Watsons essaytittel som tidligere nevnt, "Melville's Testament of Acceptance". Disse kritikerne hevdet at Melville hadde overvunnet sitt sinne og forsonet seg med "noe". Milder skriver: "[...] and reconciled himself to... what? Much of the confusion, wrangling and downright ill will of *Billy Budd* criticism stems from the failure of early readers to specify what Melville's testament was an acceptance of" (Milder, 1989: 3). Det var ulike meninger om dette, og den store vanskeligheten for de tidligste kritikerne var å oversette klangen fra henrettelsesscenen til tematisk mening. Selv om flere beundrere av kortromanen regnet romanen for å være en enkel parabel for godt og ondt hvis mening var helt åpenbar, fant Watson verket til å være så uutgrunnet dypt i menneskelig innhold og så poetisk fortettet, at det unndro seg ethvert forsøk på tematisk enhetliggjøring. Milder skriver at en kjennskap til tragisk nødvendighet lå i hjertet av Watsons lesning. Likevel, da han beskrev Melville som "no longer a rebel" (Watson, 1989:42), mente han ikke at Melville hadde akseptert Guds veier eller samfunnets problemer, men at han hadde sluttet å pine seg med dem. Milder forklarer:

[Melville] had turned to the mystery of human behaviour and, in the execution scene, rendered, not an otherworldly redemption, but rather the wondrous secular "communion between personality at its purest, most-God-given form" – Billy – "and character, hammered from the imperfect material of life on the battleship *Indomitable*" – Vere" (Milder, 1989: 4).³⁶

Det var fra tidlig av to versjoner, både en kristen og en humanistisk, av aksept-teorien. Essensen i denne forskjelligheten var om *Billy Budd* rettferdigjorde "Gods ways" for menneskene, eller om den trosset "the ways of extraordinary men" i en gudsforglatt verden

³⁶ Sitatene fra Watson finnes i Watson, 1989: 45.

(Milder, 1989: 4), og diskusjonen om det er en kristen eller humanistisk aksept preget lenge resepsjonen av kortromanen.

Milder skriver at de fleste tidligere kritikerne innefor aksept-tradisjonen, tilhørte en før-nykritisk generasjon som var svært følsomme for *Billy Budd* som spirituelt drama, men samtidig var lite opptatt av nyansene knyttet til kortromanens språk og form. Mildner skriver at akseptkritikernes snevre fokus på henrettelses- og den siste samtalescenen også fikk konsekvenser for fortolkningen:

Nothing in the logic of their position required acceptance critics to focus narrowly upon the hanging and interview scenes, to identify Melville's judgment with Vere's, to sever the tragic from the political, and to write with a generalist's disdain for evidence, but almost universally they did so, leaving themselves vulnerable to a later generation of ironists who would challenge both the substance of their reading and their critical naiveté (Milder, 1989: 5).

Som nevnt var det Joseph Schiffmans essay, "Melville's Final Stage: Irony: A Re-examination of *Billy Budd* Criticism" som i 1950 innledet debatten som aldri har tatt slutt.³⁷ Schiffmans Melville var den samme sosiale rebellen han alltid hadde vært, og *Billy Budd* var skrevet av en forfatter "who, preferred allegory and satire to straight narrative, and who, late in life, turned to irony for his final attack upon evil" (Schiffman, 1989: 46). Schiffmans lesning og argumentasjon satte i gang flere kritikere på 1950-tallet, som reverserte sine forgjengeres vurderinger, samtidig som de forkynte *Billy Budd* ironiske modus, sosial eller antireligiøs i innhold, og opprørsk i holdning. Antydende for den nye kontraortodokse retningen var Phil Withim's artikkel "*Billy Budd*: Testament of Resistance", som distanserte seg fra den forutinntatte Vere og utleste fra romanen en lære om at mennesket ikke skal legge seg under for ondskap, men kjempe mot den. Retningen ble også videreutviklet av Lawrence Thompson, som videreførte tesen om Melvilles livslange "quarrel with God", til en radikal tolkning som ikke bare distanserte Melville fra Vere, men også fra fortelleren, som han hevdet var både kristen og noe stupid. Variasjoner av Thompsons tilnærming finnes hos i flere senere lesninger, noen med religiøs tematikk, andre med politisk.

Fiendtligheten i motstående tolkninger har preget *Billy Budd*-resepsjonens strid mellom de to skolene, en strid som var mest fremtredende i resepsjonen frem til 1965, da

³⁷ Mildner skriver at Schiffmans essay (som ble foreslått skrevet av Gay Wilson Allen), hadde få av nykritikkens dyder og ingen av den gamle, men essayets poeng var tilstrekkelig vel mottatt til å forstyrre den kjedelige konsensusen som hadde preget resepsjonen frem til da.

problemstillingene skiftet fra spørsmål om Melvilles forsoning med Gud eller universet: Den nye interessen i verket på 1960-tallet var politisk.³⁸

Milder skriver at flere av de viktigste kontekstuelle studiene kom på 1980-tallet fra professorer i juss og statsvitenskap og fra litteraturkritikere med tverrfaglige interesser. Og det er som nevnt tre slike lesninger vi skal se på i denne oppgaven. Den mest fremtredende tendensen i disse studiene var en økt skepsis rundt Vere og kapteinens motiver. Denne kontroversen rundt Vere ville kanskje aldri blomstret opp hvis kirurgens tvil om Veres prosedyre, og til og med hans mentale helse, ikke hadde blitt forsterket ved juridiske argumenter basert på marine-rett fra det attende århundre. I notene til Hayford og Sealts utgave fra 1962 mente også redaktørene at Vere ikke hadde lov til å fremme Billy for retten og henrette ham, en konklusjon som uavhengig ble trukket samme år av C. B. Ives, som i tillegg la til at Vere "could undoubtedly find support in the British naval customs that allowed latitude to a captain's authority in defiance of statute" (Ives, 1989: 89). Denne uklare juridiske konteksten gjorde at problemstillinger knyttet til politikk og karakter ble fremtredende mens kritikerne forsøkte å lese kortromanen "mellom linjene". Ives egen hypotese var psykologisk: "the Captain's sudden diction to hang Billy was a sacrificial gesture, born out of a kind of self-punishment that had become habitual in Vere's life" (Ives, 1989: 92). Vere forsøkte å fornekte den emosjonelle, feminine siden ved sin natur, som Billy vekket hos ham. Som vi skal se, viderefører Weisberg flere av Ives argumenter, samtidig som han hevder at det var andre bakenforliggende omstendigheter som førte til Veres beslutning om å henge Billy.

Det fantes også de kritikerne som vurderte Veres fremferd uten juridiske briller, men likeledes fokuserte på Veres dom, atferd og motiver for sine handlinger. Milder skriver at to typer argumentasjonslinjer var gjeldende i konflikten på dette punktet. Den første var etisk og politisk og handler om hva Vere *burde* gjort. Den andre linjen var psykologisk og dramatisk, og handlet om hvorfor Vere, som fremstilt av Melville, handlet som han gjorde og at han neppe kunne handlet særlig annerledes.

Milder skriver også at det faste skille mellom fortolkere av Billy Budd har for noen antydnet at det er et rådvilt, ubestemmelig verk, ikke bare fordi det er uferdig, men også på grunnlag av dets design. Argumentasjonen for dette har imidlertid vært svært forskjelligartet, fra hvordan ubestemmeligheten i 1960-tallets aktivisme fremsto, hos Paul Brodtkorp, Jr

³⁸ Mildner skriver at det er vanskelig å skildre utviklingen i kortromanens kritiske resepsjon fra 1960 til 1980, fordi det nettopp var så lite "utvikling" i denne perioden. På tross av en betydelig økt interesse for ny litteraturteori, var det de nykritiske lesningene av verket som fortsatt var gjeldende. Kontekstuelle studier som Milton R. Sterns "The Politics of Melville's Poetry" (1975) var fremdeles rariteter i resepsjonen.

(1967) sammen med en anerkjennelse av både vår disposisjon mot etiske valg og hvordan teksten selv presset oss til å velge, til det sene 1970-tallets dekonstruksjon, hvor Barbara Johnson (1979) så en paralyserende skeptisisme som fortellingens essens og modus. Johnson ser i artikkelen ”Melville's First: The Execution of Billy Budd” på *Billy Budd* som en parabel for lesning eller fortolkning av det problematiske forholdet mellom signifikat og signifikant som opptrer både i teksten selv og blant dens varierte fortolkere.³⁹ Johnson hevder at kortromanen selv faktisk beskriver relasjonen mellom aksept og ironi som en apori, som konflikten mellom Claggart og Billy allegoriserer, likeledes som deres måter å fortolke på. Men ikke bare Billy og Claggart står for ulike hermeneutiske prinsipper, også Vere (og Gamle Dansker), har sin egen måte å lese på. Milder oppsummerer hvordan disse lesemåtene knyttes til *Billy Budd*-resepsjonen:

Billy himself (like acceptance critics) was a ”literal” reader who took experience at face value; Claggart (like resistance critics), an ironic reader who reversed the outward meaning of the sign; and Vere (like would-be adjudicators of the criticism), a reader of readings who needed first to decide between rival versions of the truth and later to establish a suitable context for judging Billy’s act (Mildner, 1989: 12).

Spørsmålet for Johnson er ikke om Vere handlet rett eller galt. Det verket dramatiserer er ikke en politisk dom, men heller en epistemologisk: ”the dependence of ‘every act of judgment’ upon ‘the position of the judge within a structure of value’ for which there could ultimately be no extra-systemic justification” (Milder, 1989: 12).⁴⁰

Billy Budd-resepsjonen er altså preget av svært ulike lesninger og fortolkninger av hva som er meningen i ”Melvilles siste ord”. Fordømmer romanen Vere og hans handlinger, eller gjør den det ikke? Er kortromanen en Melvilles forsoning og aksept av Guds og universets seier, eller er den uttrykk for en siste bitter protest mot livets tøffe tilværelse? Handler den om en nødvendig ofring av individet for å bevare kollektivet, om forholdet mellom rettslig og moralsk rettferdighet, om autoriteters maktmisbruk, eller om ulike måter å lese eller fortolke verden på? Disse spørsmålene står fremdeles åpne i *Billy Budd*-resepsjonen. Den har som nevnt manifestert seg i to leire, der den ene skolen finner beroligelse i Billys siste ord, ”God bless Captain Vere”, mens den andre finner tegn i teksten de mener fremhever en negativ evaluering av Vere og gjerne også Billys åpenbare uskyldighet. Som vi skal se, preger denne konflikten også rett og litteratur-disiplinens behandling av *Billy Budd*; en behandling vi skal

³⁹ For en interessant drøfting av Johnsons bidrag til forståelse av *Billy Budd*, se Hagen, 1997: 51-111. Jeg støtter meg på denne teksten i gjennomgangen av Johnson.

⁴⁰ Sitatene fra Johnson finnes i Johnson, 1989: 196.

undersøke gjennom tre lesninger. Men først skal vi kaste et kort blikk på hvordan konflikten havnet i den juridisk-litterære rettssalen.

3.4. Resepsjonens konflikt inn i rettssalen

Etter kortromanen utkom i ny utgave i 1962, ble den også oppdaget av en ny generasjon lesere og kritikere som så at verket adresserte et spørsmål som opptok mange amerikanere: spørsmålet om loven er rettferdig.⁴¹ I denne perioden inntok både studenter, akademikere og andre lag av folket gatene for å protestere mot saker de syntes var urettferdige, som Vietnamkrigen og rasediskriminering. Ved sivil ulydighet utfordret de det de regnet for å være urettferdige lover, som segregeringslovene eller dem som autoriserte håndhevingen av verneplikten til en upopulær krig. Mange følte at *Billy Budd* nettopp tematiserte disse problemstillingene, særlig Veres argumentasjon om at lovens bokstavelighet måtte adlydes, selv om den førte til uønskede forhold. Vere lot for mange til å bifalle den argumentasjonen ”The Establishment” benyttet for å kunne bruke sitt voldsmonopol til å opprettholde lov og orden. For mange var ofringen av den naive, barnlige Billy – i likhet med offeret av uskyldiges liv i Vietnam – for å opprettholde lov og orden, en altfor høy pris og betale.

For mange jurister var ikke bare denne tematikken i *Billy Budd* noe som det ble protestert mot i gatene, de kjente den også igjen i Amerikas mange rettssaler. En som satte ord på parallellen mellom *Billy Budd* og de aktuelle problemstillingene som Amerika sto overfor på 1960- og 1970-tallet, var den kjente amerikanske juristen og aktivisten Robert Cover. I boken *Justice Accused: Antislavery and the Judicial Process* fra 1975, beskrev han *Billy Budd* som en fortelling om ”the moral-formal dilemma” (Cover, 1975: 5), i hvilken kløften eller gapet mellom rett (”law”) og moral – eller mellom plikt og samvittighet – ble blottlagt. Covers karakteristikkk bidro til å sette en agenda for de neste tiårenes diskusjon mellom jurister om kortromanens mening når det kom til Veres rettsutøvelse og argumentasjon. James McBride skriver: ”As a seminal text of the ‘Law and Literature Movement’ in the 1970s-1980s, *Billy Budd* proved to be a battleground between advocates of positive and natural law, conservatives and liberals, and defenders of andocentric culture and feminists” (McBride, 2003: 288). Som vi skal se, var disse ”rettslærde” (”legal scholars”) uenige om jussen som ble anvendt i saken mot Billy, og om jussen ble korrekt fortolket av Vere, eller om den ble fordreid til å passe andre interesser. Til tross for at mange fordømte jussen i saken mot Billy, som vi skal se eksemplifisert hos Weisberg, var det likevel få som

⁴¹ Kildene for følgende fremstilling, for utenom tekstene det refereres til, er Mildner, 1989: 7-11 og McBride, 2009: 287-295.

faktisk fordømte den institusjonelle retten eller lovene selv. McBride forklarer: "If there was any injustice in Billy's execution, the responsibility fell on the shoulders of individuals (or, as feminists scholars suggested, men), not law. Whether or not the law should have been applied, the law itself was not to blame" (McBride, 2003: 288). Fortolkerne av verket innenfor rett og litteratur-disiplinen plasserte seg således i den tradisjonelle konflikten i *Billy Budd*-resepsjonen: Det ble et spørsmål om Kaptein Vere handlet juridisk korrekt, noe som førte til at problemstillingen igjen ble om teksten fordømmer Kaptein Veres beslutning om å henge Billy. Det nye var at spørsmålet ble forsøkt gjennom juridisk fortolkning.

Den mest kjente rett og litteratur-debatten om *Billy Budd*, mellom Posner og Weisberg, hvis posisjoner vi skal se nærmere på, ble imidlertid ikke igangsatt før syv år etter Covers forord om verket. Startskuddet var en grundig artikkel der Weisberg tok for seg det juridiske i *Billy Budd*.⁴² Weisbergs lesning av kortromanen var både original og kontroversiell. Ikke bare tolket han at Veres juridiske fremferd var juridisk uakseptabel, men han mente også at Vere, gjennom "hensynsfull kommunikasjon", skjulte sine egentlige motiver for å dømme Billy, ved å overbevise retten om at loven og situasjonen på skipet fordret en henrettelse av den unge sjømannen. Veres egentlig motivasjon for dommen var i følge Weisberg kapteinens "ressentiment", sprunget ut av en intens misunnelse av admiral Horatio Nelson, som Billy uheldigvis sto som et ubevisst surrogat for. Posner avviste Weisbergs tolkning på alle punkter.⁴³ Både den juridiske fortolkningen, men også Weisbergs tolkning av de bakenforliggende motivene for dommen. Brook Thomas meldte seg også på i debatten, om enn med et litt annet fokus, og presenterte en tolkning som ikke gikk direkte imot Weisbergs, men samtidig kritiserte ham for å ikke kritisere systemet og den bakenforliggende juridiske ideologien, men heller bli sittende fast i juridiske teknikaliteter.⁴⁴ Rett og litteratur-debatten om verket nådde sitt klimaks etter at det ved Cardozo School of Law ble arrangert et symposium med *Billy Budd* som tema. Symposiet ble senere gjengitt i debututgaven av tidsskriftet *Cardozo Studies in Law and Literature* (*Law and Literature* fra

⁴² Artikkelen, "How Judges Speak: Some Lessons On Adjudication In *Billy Budd*, *Sailor*, With an Application to Justice Rehnquist" (Weisberg, 1982a). Lesningen vi skal se på, i Weisbergs bok *The Failure of the World*, bygger videre på hans argumentasjon i denne artikkelen.

⁴³ Dette skjedde først i Posners anmeldelse av Weisbergs bok, *The Failure of the World*, "From *Billy Budd* to Buchenwald" (Posner, 1987), og senere også i lesningen jeg skal se nærmere på i Posners store verk, *Law and Literature* (Posner, 1988 og 2009).

⁴⁴ Brook Thomas meldte seg i likhet med Posner først på debatten i en anmeldelse av Weisbergs *The Failure of the World* (og Robert Fergusons *Law and Letters in American Culture*), "Legalistic Narratives" (Thomas, 1985). Lesningen av *Billy Budd* ble senere utvidet i Thomas bok, *Cross Examinations of Law and Literature: Cooper, Hawthorne, Stowe and Melville*. Det er lesningen i denne boken vi skal se gjennomgå hos Thomas.

2002) Her var det, foruten fra Weisberg, Posner og Thomas, også bidrag fra flere andre av rett og litteratur-feltets kjente navn, som Robin West og Steven Mailloux.⁴⁵

Selv om Weisbergs og Posners posisjoner har blitt videreført i den senere debatten om *Billy Budd* innenfor rett og litteratur-disiplinen,⁴⁶ er det likevel de originale posisjonene vi skal se på i denne oppgaven, gjennom å undersøke lesningene til Weisberg, Posner og Brook Thomas.

⁴⁵ Førsteutgaven av tidsskriftet ble utgitt i 1989. Alle utgaver av tidsskriftet er tilgjengelig fra <http://www.jstor.org/journals/10431500>. Se ellers Weisberg, 1989a, og Posner, Thomas, Mailloux, West, LaRue, Koffler, Michaels og Hancher, alle 1989, i litteraturlisten.

⁴⁶ Se for eksempel Elison, 1999 og Yoder, 2000 og 2001.

4. Weisbergs lesning: Juridiske feil og resentment

Den første lesningen vi skal se på er Richard Weisbergs⁴⁷ lesning i *The Failure of the World: The Protagonist as Lawyer in Modern Fiction* fra 1984. Jeg vil først gjennomgå hans teoretiske utgangspunkt, både med hensyn til litteraturens viktighet i rett og litteraturodisiplinen og utgangspunktet for lesningen av *Billy Budd, Sailor*. Jeg vil deretter se på lesningen hans, før jeg vil vurdere dens overbevisningskraft og relevans for bedre forståelse av verket.

4.1. Teoretisk utgangspunkt: *The Failure of the World*

Der de fleste aktørene innenfor disiplinen rett og litteraturs tidlige periode har underområdet rett som litteratur som hovedbeskjeftigelse, mens litterære tekster var preget av en ”underholdningsstatus”, setter Weisberg litteraturen i sentrum, ved å hevde at den er en egen vei til menneskelig forståelse:

My suggestion, speaking from within, is to emphasize from now the central place of the literary text – more than literary theory – in the debates ... Novels about law, as I have suggested, and particularly ”procedural novels”, are the path to human understanding (Weisberg, 1988: 121).

For Weisberg er litteraturteorien noe subsidiært, også innenfor rett og litteraturstudier. Weisberg var en av dem som tydeligst tok posisjon når det gjaldt de immanente verdiene som ligger i å bruke litterære tekster i juridisk diskurs. Han mener at litterære teksters verdi for jussen legitimeres ved situasjonene de forsøker å skildre, samt på bakgrunn av de sosiale og politiske kontekstene de innbefatter. Han hevder litteraturen er det beste mediet som jurister kan forstå seg selv gjennom, både når det gjelder hvordan de handler og bakgrunnen for disse handlingene:

We must teach and think about these texts because, here and now, they are the best medium to instruct ourselves and our students about what we do. [...] we need this learning in order to practice and (more importantly, at least for me) in order to understand what our assumptions are and what we do (Weisberg, 1988b: 72).

⁴⁷ Richard H. Weisberg (født 1944) er professor ved Cardozo School of Law og en av de mest markante stemmene på rett og litteraturfeltet. Han er utdannet i litteraturvitenskap med Ph.D. om ”Resentiment in Dostoevski and Flaubert” fra Cornell University i 1970. Siden tok han sin juridiske grad ved Columbia Law School og har i ettertid praktisert juss samtidig som han har undervist i både juss og litteratur ved ulike universiteter. Han har skrevet flere sentrale verk innenfor rett og litteraturfeltet. De viktigste er *The Failure of the World: The Protagonist as Lawyer in Modern Fiction* fra 1984, *When Lawyers Write* fra 1989, og *Poethics, and Other Strategies of Law and Literature* fra 1992.

Litteraturen kan nemlig vise oss noe annet enn det andre juridiske kilder kan gjøre: ”Analysis of literature, if seriously and scientifically accomplished, entails nuances of legal significance unavailable from other jurisprudential sources” (Weisberg, 1988a: 113). Det handler om erfaringer, noe sosialvitenskapene ikke kan bidra med. Weisberg skriver:

We must seek to implement, at every point on our professional spectrum, a reflected sense of human experiences, our own and indeed those described in imaginative literature. Literature teaches us what social science cannot, because literature is the best source (outside of ourselves) of sense and sensibility (Weisberg, 1988a: 110).

Litteraturen kan altså ikke bare vise frem samfunnet som det er, men gjennom litteraturens sensibilitet for menneskelig erfaring kan vi oppnå en annen form for forståelse enn gjennom sosialkunnskapen eller jussen.

Et eksempel på hvordan Weisberg mener litteraturen kan lære oss noe om samfunnet og retten, noe annet enn det vi kan lære fra juridiske tekster, finner vi i hans første bokutgivelse på rett og litteratur-feltet: *The Failure of the World: The Protagonist as Lawyer in Modern Fiction*, som ble utgitt i 1984. Siden det også er i denne boken vi finner Weisbergs mest omfattende lesning av *Billy Budd*,⁴⁸ er det teoriene som fremkommer i denne boken er utgangspunktet for lesningen av *Billy Budd*.

I boken leser Weisberg et utvalg på åtte fiksjonslitterære verk av fem forfattere,⁴⁹ på bakgrunn av en litterær trend han mener å finne i moderne litteratur. Trenden omhandler hvordan moderne litteratur skildrer velartikulerte jurister som agerer på *ressentiment*, et begrep han henter fra Nietzsche, gjennom *språklig tilsløring*. Bakgrunnen for trenden er Europas moralske og språklige forfall som kulminerte ved Holocaust. Weisberg hevder at rett og litteratur, det moderne, standardiserte, europeiske språkets grunnpilar, da opplevde sin undergang.

I den mye debatterte innledningen til boken eksemplifiserer Weisberg dette med hvordan den franske advokaten Joseph Haenning, under Vichy-styret, publiserte en artikkel om hvordan man skulle definere jødene. Haenning argumenterte for at bevisbyrden for jødiskhet måtte ligge hos myndighetene hvis det var tvil og brukte således sine juridiske

⁴⁸ Jeg vil hovedsakelig forholde meg til lesningen i *The Failure of The World*, men jeg vil også henvise til og sitere fra andre artikler og bøker der det passer. Weisberg leser og bruker *Billy Budd*, *Sailor* i flere bøker og artikler. Se spesielt Weisberg, 1982a, 1989, og 1992: 104-106. Men siden lesningen i *The Failure* er Weisbergs mest kjente og den som har skapt flest reaksjoner, er det denne jeg vil ta utgangspunkt i her.

⁴⁹ Dostojevskijs *Opptegnelser fra et kjellerdyp*, *Forbrytelse og straff* og *Brødrene Karamasov*, Flauberts *Frédéric Moreau: En ung manns historie* og *Salambo*, Melvilles *Billy Budd*, *Sailor* og Camus' *Den Fremmede* og *Fallet*.

talenter, ikke til å utfordre de eksisterende lovene, men for å få dem mer ”humant” tolket. Weisberg mener at selv om Haenning hadde gode intensjoner, eksemplifiserer fremferden hans den fatalt unnvikende karakter som preget den større kulturen ved å unngå sentrale realiteter og ved villigheten til å skape språk i en legal superstruktur. Både gode personer, og dårlige, hadde akseptert det uakseptable, skriver Weisberg:

Words, once strident and propagandistic, now gently advanced the monstrous cause by making it debatable. The basic premise of racism implicitly accepted, the casuistry of legal rhetoric could be employed as easily as if the issue involved a real estate transaction or an auto accident (Weisberg, 1984: 2).

Det spesielle med ”Haenning-syndromet” var villigheten til å akseptere en slik struktur uten noen utilslørt historisk eller økonomisk begrunnelse. Weisberg mener det kan stå som eksempel på det han mener utkrystalliserte seg som et paneuropeisk dilemma: Vestlig egalitarisme og liberalitet omfavnet raseekskludering og folkemord i enda større grad enn i de germanske statene selv, skriver Weisberg (Weisberg, 1984: 2). Men ikke bare det franske juridiske miljøet, men også det litterære, var delaktig; Ikke bare ved anti-semittiske forfattere som Céline og Brasillach, men også gjennom den dagligdagse kollaboreringen til mindre forfattere og forleggere. Både rett og litteratur, de europeiske språklige grunnpilarer, bøyde seg og ble ødelagt, skriver Weisberg:

Law and literature, the mainstays of modern, standardized European language, bent and ultimately broke under the Fascist boot. Endless and serious debate poured forth on issues that mainstream European culture would earlier have declared eccentric and odious. Many careers in the law and the arts continued unchanged; quite a few thrived (Weisberg, 1984: 2).

Weisberg hevder Friedrich Nietzsche hadde forutsett dette forfallet, et forfall som knyttes til forbitrelse⁵⁰ hos de velartikulerte. Weisberg skriver:

What Friedrich Nietzsche had foreseen, a Europe peopled by the violently resentful and sick unto death, came to pass under the eyes and ears, and with the assistance, of men and women of the highest verbal talent. Their participation, passive or active, has implicated for generations to come the very languages and organizing structures of their various pursuits (Weisberg, 1984: 2-3).

Også forfattere, inspirert av Nietzsche, stilte spørsmål ved de europeiske verdienes forandring gjennom verbal falsifikasjon, en praksis forfatterne selv nødvendigvis også måtte være en del

⁵⁰ Weisberg bruker begrepene ”resent”, ”resentment” og ”resentfulness”, ord som ligner det Nietzsches begrep, ”ressentiment”. Jeg velger å oversette disse ordene med ”forbitret”, ”bitterhet” og ”forbitrelse”.

av, allerede før fallet (Holocaust): "[A]cross several national cultures, and within the writings of otherwise quite varied novelists, modern literature during the years prior to and including the Second World War reveals a strongly self-critical interest in verbal falsification" (Weisberg, 1984: 3). Weisberg skriver at dette som oftest ble skildret gjennom hovedpersonene: "Protagonists with otherwise impeccable intellectual credentials strive to endow reality with narrative meaning, but with remarkable consistency their attempts end in failure" (Weisberg, 1984: 3). Uavhengig av deres personlige skjebner, benytter de ordmektige protagonistene (i noen tilfeller også mindre sentrale personer) seg av uklargjørende, eller til og med løgnaktige, verbale strukturer.

Weisberg hevder at dette skjedde med bakgrunn i et "*ressentiment*", et begrep han som nevnt, henter fra Nietzsche. Arild Haaland definerer dette begrepet i forordet til *Moralens Genealogi*: "Ressentiment vil si at man reagerer ut fra følelser man ikke vil innrømme for seg selv: misunnelse, mindreverdskjensle, hat som foregir å være kjærlighet eller medfølelse" (Haaland, 1994: XXII). Weisberg skriver: "In the arcane complexities of modern law and philosophy, novelist were finding a structure of negativity, and a phenomenon that Friedrich Nietzsche was calling *ressentiment*" (Weisberg 1984: 14).

Det som misunnes er de komplekse intelligente og språkmektiges motsetning; de harmoniske og rettferdige typer: "Envious of the graceful and harmonious existence of just individuals around him, the man of *ressentiment* at his most creative uses his gifts of pervasive observation and complex intellect to insinuate himself into power" (Weisberg 1984: 14). Litteraturen viser således frem en konflikt mellom rettferdighet og *ressentiment*: Karakterer med harmonisk, positiv natur forent med en tilsynelatende naiv aksept for absolutte verdier og med oppriktig kjærlighet for andre mennesker, reagerer nesten alltid raskt og ikke-verbalt og effektivt mot ondskap. Karakterer med komplekse intellekt tenderer på den andre siden til å være mer hemmet og relativistiske. Deres respons er verbal, indirekte og tvetydig – mer sannsynlig til å øke enn å drive bort et voldspotensial i en gitt situasjon. Weisberg skriver at fra og med siste del av 1800-tallet er det juristene som står for eksempel på sistnevnte type i fiksjonslitteraturen.

Dette er altså bakgrunnen for trenden Weisberg mener å utlese fra moderne litteratur, representert ved de åtte fiksjonslitterære verkene av fem forfattere han mener inneholder denne tendensen. Han skriver:

In each of the representative texts under discussion the verbalizer's "legalistic proclivity," as I call it, comes into conflict with the reality that evolves around him. But, as opposed to the

Jamesian version of the narrative imagination, the novelistic mainstream perceives and emphasizes the harsh communal consequences of the verbal protagonist's failings. Such novels are structured so that prolix individuals assume positions of significant power over their essentially nonverbal opposites. The latter implicitly represent a variety of positive qualities inaccessible to the verbalizer and so inspire in the articulate character an often repressed bitterness which eventually finds expression through the indirect medium of a significant narrative structure (Weisberg, 1984: 4).

Weisberg skriver at rettslige prosedyrer og filosofiske formuleringer tilfredsstillende disse personenes trang til å bygge en narrativ struktur rundt virkeligheten for å hevne seg på de positive karakterene som har valgt en ikke-verbalt deltakelse i verden. Weisberg mener at det derfor ikke er overraskende at mange store forfattere har sett til jussen for et passende miljø for å plassere sine velartikulerte karakterer. Disse forfatterne indikerer at den tilsynelatende kalde, utvendige formen til juridisk prosedyre ofte maskerer bitre subjektive siktemål hos dem som benytter seg av den. Dette siktemål hevder Weisberg, med Melvilles ord, at er "never declared", og derfor bare kan oppdages gjennom grundig analyse.

Men det er også et selvkritisk aspekt hos forfatterne ved fremstillingen av verbal tilsørthet i disse litterære fremstillingene:

[T]he confrontation of the reactive verbal formulator with specific examples of the alternative mode most effectively dramatizes the self-critical problematic of modern literary procedures. The justice or injustice of the ordering agent's creative deed – the truth or falsehood of his narrative reaction to an already disclosed reality – emblemizes the efficacy or inefficacy of the novelistic mode itself. For whenever a lawyer's procedure or an intellectual's philosophy comes to centre a stage in a literary work, the writer at that precise point articulates an awareness of his own enterprise.

En annen grunn til at forfatterne velger jurister eller advokater for sin fremstilling av *ressentiment* gjennom "lur tale" eller "hensynsfull kommunikasjon",⁵¹ og at juristen som protagonist blomstrer fra slutten av 1800-tallet, er at den europeiske kulturen gikk inn i en refleksiv fase der religionen som dominerende autoritet ble byttet ut med jussen. Samtidig som romantikkens heroisme var i tilbaketreking, ble juristen den nye kulturelle og litterære helten. Weisberg skriver om hvordan denne oppblomstringen skjedde først en generasjon etter forfattere som Cooper, Scott, Hawthorne, Balzac og Dickens tidligere hadde hatt jurister som protagonister:

[T]he true flowering of the protagonist as lawyer took place only after the generations of these great novelists. European culture settled into a reflective state. Capitalism, industry, and their

⁵¹ Begrepene "clever speech" og "considerate communication" oversetter jeg til "lur tale" og "hensynsfull kommunikasjon", uten videre merknader om dette.

fellow servant law thrived and became more complex. The mimetic artist took a step back and began to perceive law and legalistic reasoning all around him. The time-honoured absolutes of Christian religion and the one hand, and the individual heroism in the other, retreated from his field of vision. Napoleon was gone, but his codes of law lived after him, spreading far and wide. Ecclesiastical tradition ceded to secular legality; one turned to an attorney for guidance, not a priest. Lawyers, or intellectuals employing lawyerlike modes of interaction and decision making, became more than catalysts of central characters' destinies; they became the "heroes" of late nineteenth-century fiction (Weisberg, 1984: 7-8).

Karakterene, som plottene, ble forandret i disse verkene, skriver Weisberg. Oftere og oftere fulgte hele romaner paradigmet om fornemmet fornærmelse som ressentiment, forstokket hevn og feiladressert vold. Protagonistene responderte ikke lenger enkelt og direkte på virkelige eller imaginære, urettferdige handlinger. "Because of their nagging sense of futility, they make guiltless others the butt of their sometimes cool but nonetheless fatal eloquence" (Weisberg 1984: 8). Og når "ikke-juridiske" personer under deres innflytelse forsøker å leve uavhengige og harmoniske liv, bringer disse forbitrede "verbalisererne" sine ofre tilbake under makt, muligens til og med ved å inspirere dem til å gjøre seg skyldige i fysisk vold mot dem selv og andre, skriver Weisberg.

Weisbergs teori går altså ut på at siden en del forfattere (med Nietzsche) ante at de vestlige verdiene var i forfall gjennom ressentiment og språklig falsifikasjon, et fall som senere kulminerte i Holocaust, viste de frem hvordan ressentimentspregede individer gjennom "hensynsfull" kommunikasjon søkte å hevne seg på dem som forårsaket dette ressentimentet: de harmoniske, positive typer som står i ikke-språklig forhold til verden. Weisberg mener at verkene han leser – *Billy Budd, Sailor* ett av dem – viser frem nettopp dette. Ved det understøtter verket også implisitt hans større tese. Og med Weisbergs teori i bakhodet, skal vi nå se på argumentasjonen for dette, gjennom hans lesning av Melvilles kortroman.

4.2. Innledning til lesning

Det er altså lesningen av *Billy Budd* i *The Failure of the World: The Protagonist as Lawyer in Modern Fiction* jeg skal se nærmere på i denne oppgaven. Kortromanen er viet en egen del i *The Failure*, hvor Weisberg skriver at "[n]o work is more central to my theme than *Billy Budd, Sailor*" (Weisberg, 1984: 133).

Weisberg hevder Melville, fascinert av juss, følger et mønster som ligner de andre fortellingene i Weisbergs utvalg der: "a series of creative verbalizers organize criminal proceedings against a nonverbal defendant whose moral system differs from their own" (Weisberg, 1984: 133). Han mener at kortromanen ikke bare portretterer jussen, men også en

dypere samfunnskonflikt mellom organisert kristendom på den ene siden, og mer rettferdige og naturlige adferdsmoduser på den andre siden.

Weisberg understreker kortromanens kompleksitet og hvordan den unndrar seg entydige tolkninger: "As with a biblical story, each sentence, even a single word, produces new questions for the interpreter and inspires passionate partisanship to its mystery" (Weisberg, 1984: 133), og han skriver videre at også teksten selv skaper problemer, med referanse til kortromanens tilblivelseshistorie. Likevel har den tendert til å fremprovosere en rekke ulike doktrinære responser hos leserne og kritikerne. Han hevder den tidligere resepsjonen av *Billy Budd* er preget av feillesninger og misforståelser, særlig knytte til de juridiske og rettshistoriske aspektene ved fortellingen. Han er også kritisk til hvordan Kaptein Vere har blitt beundret av det store flertallet av kritikerne, som har *akseptert* hans uttalelser i rettssakscenen, og samtidig sett på dem som entydige (Weisberg, 1984: 141-142). Weisberg skriver at i den amerikanske resepsjonen på 1940- og 1950-tallet var negative tolkninger av Vere omtrent fraværende, og at de få som ble fremsatt, ble møtt med alvorlig faglig antipati. Selv 1960-tallets juridiske analyser var forventet å vise respekt for Veres dilemma samtidig som de trodde på kapteinens sannferdighet. Det ble således opp til en liten minoritet av kritikere å begynne den seige prosessen med å utfordre basisen oppå hvilken Veres "rettskaffenhet" eventuelt må ligge, nemlig gyldigheten av hans argument om at gjeldende rett⁵² *fordret* domfellelse og henrettelse av Billy.⁵³ Weisberg ønsker å videreføre denne kritiske tradisjonen mot Vere, og samtidig hevde at resepsjonens tolkning av Veres handlinger har et feilaktig rettshistorisk og juridisk grunnlag. Weisberg begrunner altså sin lesning med at den passer inn i hans "trend" som vi tidligere har gjennomgått, og hans fokus på de

⁵² Weisberg bruker begrepet "positive law": "*Positiv rett* er den rett som faktisk gjelder i et samfunn, enten i henhold til bestemmelse av en lovgivningsmyndighet eller som sedvanerett. De fleste anerkjenner bare denne som rett, men tilhengere av naturrettslige ideer hevder at det eksisterer visse høyere normer som lovgiveren ikke kan sette seg ut over uten at befolkningen får en rettslig hjemlet motstandsrett" (Store Norske Leksikon: https://snl.no/rett%2Flover_og_regler. sist sjekket 19. nov 2014).

⁵³ Weisberg skriver at C. B. Ives, Merlin Bowen og E. A. Dryden, tok disse tingene noe lengre på 1960-tallet, delvis gjennom å bruke virkelige juridiske kilder. Merlin Bowden sammenligner Vere med Claggart, og mener Vere står med Claggart, mot Billy, og hevder Vere er mye nærmere Claggart enn den kjekke sjømannen som han beundrer. Om Ives skriver Weisberg at han beskjeftiget seg med noe av det juridiske-tekniske materiale fortellingen generer, men at hans bidrag ligger i hans insistering på en forståelse av at fortellingen begynner med de virkelige hendelsene som Melville reagerte på, og ikke nødvendigvis med fortellingens allegoriske eller metafysiske meningsnivåer. Ives mente, gjennom juridisk tolkning, at Veres sak ikke er så opplagt som kapteinen selv hevder, og at Vere faktisk hadde et valg, samt at det var en streng avgjørelse å henge Billy. Ives så på Veres hastverk med å henge Billy som idiosynkratisk og en slags selvstraff, og siterer Ives på at "the customs of the sea did not require it". Weisberg skriver at Ives begynte en prosess Weisberg selv håper å fullføre i boken. (Weisberg, 1984: 143-144) Vi har også sett at Ives også la til at Vere "could undoubtedly find support in the British naval customs that allowed latitude to a captain's authority in defiance of statute" (Ives, 1989: 89). Dette nevnes imidlertid ikke av Weisberg, da det vil gå imot hans egen fortolkning av jussen i saken.

juridiske og etiske elementene i fortellingen plasserer lesningen innenfor rett- og litteraturfagfeltet.

Skal man forsøke å trekke ut essensen av Weisbergs lesning, kan man dele den tematisk i to deler, som både henger sammen med hverandre og har sammenheng med hvordan Weisberg mener størstedelen av kortromanens resepsjon er preget av misforståelser og feillesninger. Den første delen argumenterer for at Billy ble utsatt for et justismord, gjennom at Kaptein Vere begår juridiske feil, både gjennom saksbehandlingsfeil og i rettsanvendelsen. En del av denne delen er en kontekstuell lesning som jeg kaller juridisk-historisk.⁵⁴ Weisberg legitimerer denne lesningen med hvordan han hevder kortromanen inviterer til de juridiske aspektene ved saken, gjennom flere hint i fortellingen. Den andre delen forsøker å forklare de bakenforliggende omstendighetene for Veres fremferd i saken gjennom en lesning av ham som preget av ressentiment, grunnet av hans tidligere nevnte misunnelse av Lord Nelson, som Billy personifiserer.

4.3. Juridisk og rettshistorisk lesning: Ble Billy utsatt for et justismord?

Den første delen handler altså om at Billy ble utsatt for et justismord. Dette betyr ikke at Billy ikke gjorde noe galt. Han slo tross alt en overordnet offiser i hjel. Men Weisberg identifiserer at Vere, som både aktor, eneste vitne og juridisk fortolker, begår feil både knyttet til saksbehandling, rettsgrunnlag og fortolkning av dette rettsgrunnlaget.

Allerede i forordet til *The Failure of the World* oppsummerer Weisberg hovedpoenget i sin lesning av Melvilles kortroman, nemlig at den "shows how adequate law can be distorted by a rhetorically clever madman (Edward Fairfax Vere)" (Weisberg, 1984: xviii). Han oppsummerer også kort begrunnelsen for dette:

[I]n *Billy Budd, Sailor* (the text I analyze at greatest length and with deepest reverence), the law plays at worst a neutral and at best a healthy role. As every officer on board the ship beside Captain Vere asserts, the customary legal procedure would have been to return Billy to the port captains and the admiralty for trial and (if necessary) appeal. The Articles of War required such a process for all capital crimes, except in cases of mutiny. No one thinks that Billy is a mutineer. Nonetheless, Captain Vere brings him to trial on board his own ship. The drumhead court he has handpicked sentences Billy to death. The hasty execution thereafter ironically brings the near-rebellion that no earlier event on the ship had threatened to provoke. Had Vere done what the law required, Billy could not have faced trial, much less the noose, aboard the *Bellipotent*.⁵⁵

⁵⁴ Med juridisk-historisk, mener jeg at saken både analyseres juridisk i et rettshistorisk perspektiv, og fra et mer allment historisk perspektiv, hvor han refererer til faktiske samtidige hendelser.

⁵⁵ Her legger Weisberg inn en fotnote i hvilken vi kan lese: "A few critics, including Richard Posner and Brook Thomas, have wondered aloud whether Billy's fate would have been any different had he been returned for trial to the fleet. [...] The answer is: probably. In an actual report of twelve capital cases brought for crimes similar to

Corruption lies in the captain of the *Bellipotent*, not in the Articles of War (Weisberg, 1984: xvii-xviii).

Weisberg hevder altså at det ikke er en direkte kritikk av retten han fremsetter, eller som fremsettes i Melvilles kortroman, men snarere en kritikk av Vere. Men samtidig spiller jussen i beste fall en nøytral rolle, ved at den muliggjør kapteinens fremferd.

Weisberg skriver at nøkkelen til forståelse av Veres handlinger og romanens mening finnes – som i flere av de andre verkene han analyserer – i rettssaksscenen som han mener står til helheten som ”et mikrokosmos av mening” (Weisberg, 1984: 141). Han hevder videre at scenen forsøker å gi leseren ”bevis” nok til å dømme, ikke Billy, men Kaptein Vere, og han argumenterer for at det ble begått et justismord basert på to sett av juridiske argumenter: (1) Det ble begått saksbehandlingsfeil, og (2) det ble brukt feil rettsgrunnlag som også ble feilaktig fortolket.

4.3.1. Veres åtte saksbehandlingsfeil

Vi begynner med å se på argumentasjonen for at Vere begår saksbehandlingsfeil ved Billys rettssak. Weisberg hevder Melville bruker juridiske teknikaliteter for å gjøre leseren oppmerksom på en dyptgripende skjult tematikk i teksten (Weisberg, 1984: 147-148). Han mener at det i kapittel 20 reises eksplisitt tvil om Veres juridiske prosedyre i saken, når kirurgen, den forsiktige offiseren som Vere tilkaller for å fastslå Claggarts død, ikke forstår sin kapteins fremgangsmåte. I kortromanen leser vi:

As to the drumhead court, it struck the surgeon as impolitic, if nothing more. The thing to do, he thought, was to place Billy Budd in confinement, and in a way dictated by usage, and postpone further action in so extraordinary a case to such time as they should rejoin the squadron, and then refer it to the admiral. He recalled the unwonted agitation of Captain Vere and his excited exclamations, so at variance with his normal manner. Was he unhinged?

But assuming that he is, it is not so susceptible of proof. What then can the surgeon do? No more trying situation is conceivable than that of an officer subordinate under a captain whom he suspects to not be mad, indeed, but yet not quite unaffected in his intellects. To argue his order to him would be insolence. To resist him would be mutiny.

In obedience to Captain Vere, he communicated what had happened to the lieutenants and captain of the marines, saying nothing as to the captain's state. They fully shared his own surprise and concern. Like him too, they seemed to think that such a matter should be referred to the admiral (Melville, 1962: 101-102).

Billy's in the five years preceding and following the setting of the story, only one-third of *convicted* defendants were actually executed” (Weisberg, 1984: xvii-xviii).

Weisberg går biografisk til verks, i det å hevde at Melvilles gode kjennskap til juss⁵⁶ indikerer at forfatteren, ved å legge inn denne tvilen hos karakterene, intenderte de rettslige aspektene av saken til å bli undersøkt. Han skriver at karakterenes frykt for at kapteinen prosedyre ikke er "dictated by usage", antyder at sakens rettsgrunnlag, "The Articles of War", kunne identifiseres og var allment tilgjengelig (Weisberg, 1984: 148). Han hevder også at Melvilles egen erfaring på marineskip lærte ham at "The Articles of War" ble hyppig opplest for alle på krigsskipene, og at mannskapet og særlig offiserene derfor ville kjenne dette rettsgrunnlaget godt. De ville derfor vite at det i artiklene står at den som blir dømt for å slå en overordnet offiser som utøver sitt embete, skal straffes med døden.⁵⁷ Men ved at Vere eksplisitt fremhever denne krigsartikkelen,⁵⁸ gjenkjenner underoffiserene umiddelbart en *prosessuell* ordning som også kommer i spill. Krigsartiklene fra 1749 fordrer nemlig en serie regler for å ivareta rettssikkerhet som det hadde vært svært overraskende hvis en marineoffiser ikke kjente til, skriver Weisberg. Og han hevder at Vere bryter åtte av disse reglene: (1) Han tar ikke til følge nødvendigheten av å nå tilbake til flåten for rettssaken og (2) fremme saken for øverstkommanderende admiral. (3) Antallet dommere skulle være minst fem og deres rang skulle vært høyere enn Veres. (4) Det er ikke gyldige grunner for en summarisk rettssak. (5) Han har for mange roller i saken. (6) Han hevder at straffelempling ikke er mulig. (7) Dødsstraff er utillatelig uten gjennomgang på høyeste nivå. Og (8) at rettssaken avholdes i hemmelighet og ikke i offentlighet (Weisberg, 1984: 149-153).⁵⁹

4.3.2. Feilaktig rettsgrunnlag og juridisk tolkning

Det andre argumentet for at det begås et justismord, er knyttet til rettsgrunnlaget for dommen. Weisberg hevder at Vere gjør feil både ved at deler av rettsgrunnlaget ikke passer saken, og at det i tillegg blir feilaktig fortolket. Det handler om at kapteinen bruker ulike lover og rettsregler der det passer ham, heller enn hvor de hører hjemme, og at han begår feil i den juridiske argumentasjonen. Vere kan gjøre dette, skriver Weisberg, fordi ved å neglisjerer

⁵⁶ Se Weisberg, 1984: 134-135, hvor Weisberg biografisk gjennomgår "Melvilles legal background". En gjennomgang av denne vil vi også se på i kapittelet om Thomas' lesning av kortromanen.

⁵⁷ Den aktuelle paragrafen i sin helhet lyder: "If any officer, mariner, soldier, or other person in the fleet, shall strike any of his superior officers, or draw, or offer to draw, or lift up any weapon against him, being in the execution of his office, on any pretence whatsoever, every such person being convicted of any such case, by the sentence of a court-martial, shall suffer death" (Weisberg, 1984: 148).

⁵⁸ Weisberg siterer et parti fra Veres tale under rettssaken hvor han uttaler: "To steady us a bit, let us recur to the facts. In wartime at sea a man-of-war's man strikes his superior in grade, and the blow kills. Apart from its effect the blow itself is, according to the Articles of War, a capital crime" (Melville, 1962: 111).

⁵⁹ Weisberg går gjennom disse regelbruddene punkt for punkt under overskiftene, (1) "Necessity to Regain the Fleet for the Trial", (2) "Recourse to the Admiral", (3) "Requisite Number of Judges", (4) "Inavailability of 'Summary' Measures", (5) "Vere's Multiple Roles", (6) "Traditional Leniency in Such Cases", (7) "Execution Impermissible Without Review", og (7) "Concealed Nature of Proceedings" (Weisberg, 1984: 149-153).

sedvane og ikke stille saken fremfor admiralen, forblir Vere sjef over både seg selv og situasjonen (Weisberg, 1984: 154): Han frykter ingen kritikk for sin kreative fremgangsmåte.

Weisberg skriver:

Procedural safeguard set aside, he can write his own transcripts, picking and choosing from among the laws, statutes, and jurisprudential theories which further the sentence he has ordained. Like a lawyer with a weak case, Vere moves beyond the Articles of War during the trial, attempting to substitute a quantity of legal data for the quality of argument he knows his case to lack. But unlike such a lawyer, Vere fears no critique of his artful brief. He has no adversary, and the jury is in his pocket; they will not disobey the "pitiless logic" of his multifaceted substantive pleading. So if he cleverly alludes to "martial law," "plain homicide," or "the Mutiny Act," they have neither the authority, the skill nor the temerity to complain (Weisberg, 1984: 154).

Det første materielle⁶⁰ argumentet er Veres påkalling og tolkning av "the Articles of War". I tillegg til å ikke ta hensyn til rettsreglene for prosess, tolker også Vere at artikkelen om at slag mot en overordnet offiser, skal straffes ved døden, skal benyttes. Paragrafen handler imidlertid om handlinger mot en overordnet offiser "*being in the execution of his office*". Weisberg mener dette ikke er tilfellet: "Is lying to one's captain about a fellow sailor's loyalty part of a master-at-arms' job?". Han hevder også at Claggart agiterer Billy til vold, gjennom sin løgnaktige tale, og at Claggarts indirekte provokasjon forut for Billys voldsutøvelse er "the quintessential act of resentment, not at all the duty of a master-at-arms"(Weisberg, 1984: 154). Og videre, hvis Vere ikke hadde motsatt seg at det kunne finnes formildende omstendigheter, kunne undersøkelser kanskje avdekket at Claggart også bryter loven ved at han får sine hjelpere til å forsøke å egge Billy til mytteri. Billys eneste kriminelle handling, *slaget* mot en offiser, er således mediert av Claggarts forutgående lovbrøt, skriver Weisberg. Både krigsartiklene som materielt rettsgrunnlag og fortolkningen av dette blir dermed feil.

Weisberg skriver videre at Veres første avvik fra en rettslig argumentasjon strengt basert på krigsartiklene, er hans plutselige vending mot "martial law".⁶¹ Han skriver at det på Veres vegne må anføres at "martial law" nettopp også har en mening som kanskje har skaffet hans beste argument for hastverket med prosedyren, nemlig at øverstkommanderende i krig har stor handlefrihet, hvis det er "nødvendig". (Weisberg 1984: 156) En slik nødvendighet må

⁶⁰ Materieell rett omhandler de deler av rettsordningen som regulerer det rettslige innholdet i et rettsforhold, og skiller seg fra formelle regler for rettsprosessen (prosessrett).

⁶¹ Vere uttaler i rettstalen: "But for us here, acting not as casuist or moralists, it is a case practical, and under martial law practically to be dealt with" (Melville, 1962: 110).

i dette tilfellet være en reell frykt for mytteri og opprør på skipet.⁶² Weisberg finner at dette er tvilsomt da det ikke er noen utbredt følelse av en forestående krise på skipet. Han skriver at: "the other officers privy to the incident have no such apprehension, nor were there frequent calls to martial law in the historical period of the story" (Weisberg, 1984: 156).⁶³ Riktignok var dette krigstid, skriver Weisberg, men langt mer inflammatoriske hendelser på andre skip hadde blitt uskadeliggjort dette året uten vold, og som fortellingen eksplisitt hevder: Det var ikke "mytteri i luften" på "Bellipotent".⁶⁴ Weisberg skriver videre at nødvendighetskriteriet også svekkes hvis en tar hensyn til konsekvensene ved bruken av "martial law": På grunn av Billys popularitet hos mannskapet, målt opp mot Claggarts, ville det vært mer populært, og mindre fare for mytteri, om man hadde besluttet å følge skikken og fengsle Billy til skipet ble gjenforent med resten av flåten, skriver Weisberg. "The captain's best argument – although his position of power makes it unnecessary for him to articulate it fully – that "martial law" calls for an abridgement of proper procedures, thus appears unjustified in Melville's carefully sketched setting", konkluderer Weisberg (Weisberg, 1984: 157).

Det tredje rettsgrunnlaget Vere påkaller, er mytterilovgivningen. Men denne gjaldt bare styrker på land, skriver Weisberg.⁶⁵ Veres doble påkalling av loven virker således ikke bare lite treffende, men også særdeles overraskende.⁶⁶ Grunnen kan ifølge Weisberg ha sammenheng med Veres generelle tiltrekning mot landbasert lov og hans generelle usjømannlige væremåte (Weisberg, 1984: 158).

Denne disposisjonen forklarer også hvorfor Vere går enda lengre i å støtte seg på fastlandsorientert rett, ved et fjerde rettslig argument. Hans respons til førstestyrmannens henstilling om at straffen må reduseres, legger nemlig enda et rettsgrunnlag til hans juridiske

⁶² Weisberg siterer C.B. Ives, som skriver: "A captain might hang the mutineers as a matter of necessity, in disregard of the Articles of War. In such cases it was normal to secure the advice of a summary court. ... But Billy Budd was not a mutineer. ... Vere's stated reasons for the hanging were that Billy had struck his superior and that there was *danger* of mutiny by some other members of the crew" (Weisberg, 1984: 156). Weisberg siterer fra C.B. Ives.

⁶³ Weisberg refererer til *The Law of Martial Rule* i fotnote etter dette sitatet.

⁶⁴ Weisberg, 1989: 156-157. Weisberg har ingen sidehenvisning her, men refererer nok til flere gjengivelser av stemningen på skipet, som i begynnelsen av kapittel seks, hvor vi kan lese: "But onboard the seventy-four in which Billy now swung his hammock, very little in the manner of the men and nothing obvious in the demeanor of the officers would have suggested to an ordinary observer that the Great Mutiny was a recent event" (Melville, 1962: 59-60).

⁶⁵ Her refererer Weisberg til Ives "Billy Budd and the Articles of War" s. 32, og Hayford og Sealts, note 273. For Veres påkallelse av mytteriloven, se Melville, 1962: 181. Weisberg siterer også fra William Winthrops *Military Law and Precedents*, når han skriver: "The statue controls 'every person being in their Majesty's Service in the army ... who shall ... excite, cause or joyne in any mutiny or sedition in the army'" (Weisberg, 1984: 157).

⁶⁶ Weisberg stiller seg spørrende til grunnen for at Melville gir Vere byrden av en sjokkerende juridisk feil, som heller egentlig ikke tjener noen hensikt (Weisberg, 1984: 157-158). Weisberg skriver at Melville selvfølgelig her kan ha gjort en feil, men at passasjen om "Somers" (der tre sjømenn ble hengt under lignende omstendigheter som i *Billy Budd*) antyder at Melville var klar over distinksjonene i militærlovgivningen (Weisberg, 1984: 158).

arsenal, ved et skifte til argumentasjon for ”plain homicide”.⁶⁷ Weisberg innvender at heller ikke dette er treffende:

Implausible as well as inaccurate the theory of ‘plain homicide’ crumbles because there is nothing ‘plain’ about Billy’s act if it is analyzed as a homicide. Dozens of questions, having to do with Billy’s intent, the degree of premeditation, the defences of provocation or of temporary insanity, and so on, would have to be raised under any criminal code (including the Articles) if the charge were homicide instead of striking a superior officer (Weisberg, 1984: 158).

Weisberg finner altså, gjennom en juridisk-historisk lesning, at i tillegg til alle saksbehandlingsfeilene, brukes det fire materielle rettsgrunnlag som alle fortolkes og anvendes feil.

4.4. Legitimering av juridisk-historisk lesning: Fortellingens invitasjon

Under overskriften ”The Framework for Adjudication: Vere’s Possible ‘Insanity’”⁶⁸ skriver Weisberg at de fleste tidligere analyser har akseptert Veres artikulerte dikotomi mellom moralsk uskyld og rettslig skyld. De har samtidig avvist *fortellingens invitasjon* til å stille spørsmål ved kapteinens juridiske argumentasjon, og heller foretrukket å diskutere kortromanen og saken mot Billy i begreper som ikke eksplisitt fremkalles av fortellingen, som uskyld versus modenhet, absolutisme versus relativisme, individuelle versus felles behov, eller godt versus ondt (Weisberg, 1984: 145-146). Denne invitasjonen til juridisk analyse baserer Weisberg på den han kaller flere ”hint” i fortellingen, som vi her skal se nærmere på.

Weisberg mener at hvis Veres juridiske utøvelse ikke er fordret av loven, som vi har sett, men heller er et uttrykk for hans egne dypeste drifter (noe vi skal se nærmere på i lesningens andre del), blir rettstematikken løftet til et enda høyere betydningsnivå:

If it can be textually demonstrated, however, that Vere deliberately distorts the operative law in the case in order to arrive at a verdict and a sentence harmonious with his deepest *private* urges, then the central problematic reverses itself. Instead of the dilemma of a righteous man forced, against the dictates of his conscience, to apply an unambiguous positive law, we have an inquiry into the uses of external forms to justify intense subjective urges. If adjudicatory ”insanity” is present in Captain Vere, then Melville’s statements about law are raised to an even greater level of significance, one likely to enhance our understanding of the tale as a whole (Weisberg, 1984: 146).

⁶⁷ Weisberg siterer fra Veres tale: ”No, to the people the foretopman’s deed, however it be worded in the announcement, will be plain homicide committed in a flagrant act of mutiny” (Melville, 1962: 112).

⁶⁸ Partiet om Veres galskap kommer før partiet om juridiske feil. Da jeg imidlertid deler opp Weisbergs lesning tematisk i fire deler, passer det å plassere denne delen av lesningen som del nummer to, da galskapen henger nøye sammen med Weisberg teori om Veres ressentiment og tilslørte tale i tredje del.

Vi har allerede sett hvordan Weisberg mener kirurgen og andre underoffiserers tvil om Veres prosessuelle fremgangsmåte fordrer en juridisk-historisk analyse, som igjen avdekker åtte saksbehandlingsfeil. Weisberg hevder imidlertid at passasjen om kirurgens tvil også stiller spørsmål om Veres sinnstilstand, ”Was he unhinged?”⁶⁹ (Melville, 1962: 102), et spørsmål fortelleren tar videre til drøftelse og lar det være opp til leseren selv å avgjøre.⁷⁰

Weisberg skriver at vi må merke oss at rettssaksscenen slik begynner på en merkelig måte. Det er ikke jussen i saken, men Veres væremåte og sinnstilstand som det fortelles om i begynnelsen av kapittel 21, etter passasjen om kirurgens tvil. Dvelingen rundt kirurgens betenkeligheter, som også deles av flere underoffiserer på skipet, rundt hastverket med å dømme Billy, indikerer at Vere like mye som Billy, står for retten, hevder Weisberg (Weisberg, 1984: 146). Fortelleren råder leseren til selv å gjøre seg opp en mening om Veres fremgangsmåte og mulige ”galskap”, basert på ”such light as the narrative may afford” (Melville, 1962: 102). Dette er en setning Weisberg hevder at bønnfaller leseren om være mest mulig på vakt når man skal vurdere Veres handlinger. Kirurgens frykt for at hans kaptein kanskje har blitt ”unhinged” på grunn av noe i denne saken, legitimerer således spørsmål om Veres tilregnelighet. Og Weisberg hevder dette spørsmålet igjen blir tatt opp i en passasje som sammenligner situasjonen med den på skipet ”Somers”, nesten femti år etter. Denne passasjen mener Weisberg ofte har blitt feilaktig lest som en tilslutning til Veres fremferd.

Not unlikely they [retten] were brought to something more or less akin to that harassed frame of mind which in the year 1842 actuated the commander of U.S. brig-of-war *Somers* to resolve, under the so-called Articles of War, Articles modelled upon the English Mutiny Act, to resolve upon the execution at sea of a midshipman and two sailors as mutineers designing the seizure of the brig. Which resolution was carried out through in a time of peace and within not many days’ sail of home. An act vindicated by a naval court of inquiry subsequently convened ashore. History, and here cited without comment. True, the circumstances on board the *Somers* were different from those on board the *Bellipotent*. But the urgency felt, well-warranted or otherwise, was much the same (Melville, 1962: 113-114).

”The surgeon’s misgivings, the mention of insanity and the *Somers* reference establish a framework around the trial itself” (Weisberg, 1984: 147), skriver Weisberg. Det er ”urgency felt” hos Vere”, og ikke nødvendigvis noen realitet, som fører til dødsdommen. Videre angis

⁶⁹ Siden denne setningen er skrevet i noe som gjerne omtales som ”fri indirekte diskurs” (se Lothe2003: 73), kan vi ikke med sikkerhet slå fast om det er fortelleren eller kirurgen som stiller dette spørsmålet.

⁷⁰ Kapitlet etter det hvor kirurgens tvil blir gjort uttrykk for, begynner slik: ”Who in the rainbow can draw the line where violet tint ends and the orange tint begins? Distinctly we see the difference of the colors, but where exactly does the one first blindingly enter into the other? So with sanity and insanity. [...] Wether Captain Vere, as the surgeon professionally and privately surmised, was really the sudden victim of any degree of aberration, every one must determine for himself by such light as this narrative may afford” (Melville, 1962: 102).

Veres bekymring å være mindre berettiget enn den til offiserene på mytteriskipet "Somers", hevder Weisberg: "After all, the fictional captain knows well that the sailor sentenced to death is not a mutineer" (Weisberg, 1984: 147).

Dette har igjen sammenheng med hvordan Weisberg hevder at Vere på forhånd har bestemt seg for hva utfallet av prosessen mot Billy skal bli. Like etter Claggart er erklært død av kirurgen, uttaler Vere intuitivt hvordan han mener saken mot Billy må ende, før den i det hele tatt har begynt. Weisberg skriver:

Along with the surgeon and other junior officers, we begin to see how quickly an intelligent individual can muster "cool, outer forms" to serve his formless subjective ends. "Struck dead by an angel of God!" is Vere's response to Billy's violent deed. "Yet the angel must hang!" All his procedural breaches desperately seek to fulfil this single intuitive vow. The powerful adjudicator knows the value of "forms, measured forms." He begins to use and abuse them as soon as he has articulated his basic desire (Weisberg, 1984: 153-154).⁷¹

For Weisberg skriver at Vere egentlig mener at Billy er moralsk uskyldig, noe som også kommer til uttrykk i det nevnte utbruddet, "Struck dead by an angel of God! Yet the angel must hang". Og kapteinen går også imot sin egen overbevisning angående Billys mytteriske og morderiske motivering. For han mener egentlig selv at Billy verken har planer om mytteri eller å drepe Claggart. Når en av offiserene forsvarer Billy med å hevde at: "But surely Budd purposed neither mutiny nor homicide", sier Vere seg enig, men setter samtidig igjen opp motsetningen mellom moralsk og juridisk uskyld: "Surely not, my good man. And before a court less arbitrary and more merciful than a martial one, that plea would largely extenuate. At the last Assizes, it shall acquit. But how here?" (Melville, 1962: 111). Vere minner slik retten om dens legale, i motsetning til moralske, jurisdiksjon over saken, skriver Weisberg (Weisberg, 1984: 155).⁷²

Begrunnelsen Vere setter opp for henrettelsen av Billy, er å tjene "the good of the whole". Han hevder mennene ikke vil klare å se nyansene i saken og at slaget var et slags uhell. Derfor vil de uansett oppfatte Billys handling som et "homicide committed in a flagrant act of mutiny" (Melville, 1962:112). Weisberg kjøper imidlertid ikke denne argumentasjonen, og mener Melville henter til at det ligger noe annet bak, et følelsesmessig siktemål, som også ligger til grunn for at det stilles spørsmål om en mulig "galskap":

⁷¹ Weisberg siterer fra Melville, 1962: 101 og 128.

⁷² Weisberg hevder at vi også finner igjen det samme synet på denne forskjellen i Veres berømte uttalelse fra samme rettstale: "Well, the heart here, sometimes the feminine in man, is at that piteous woman, and hard though it be, she must here be ruled out" (Melville, 1962: 111).

So in violation of each of the laws and statutes he mentions to his impressionable court, Vere accomplishes Claggart's passionate aim. Billy is destroyed. Yet the dual scepticism of the surgeon and the narrator as to the appropriateness of Vere's behaviour before and after the trial is fully sustained by a legal analysis of the situation. With piquant irony, Melville carefully suggests that one who calls loudest for a purely formal analysis of a phenomenon may be one who most subtly conceals some private animus. Thus, it is worth our while to go on to explore the nature – and the narrative mode – of Vere's not so peculiar "insanity" (Weisberg, 1984: 159)

Weisberg mener at ingen om bord på "Bellipotent", foruten om Vere, oppfatter noen generell trussel om mytteri. Billys kriminelle handling har heller ikke noe konspirativt grunnlag, men er simpelthen et slag mot en av de mest forhatte personene om bord. Var så dødsdommen nødvendig, spør Weisberg retorisk, og svarer: Bare Vere later til å synes det. Vi vet at ingen andre offiserer med kjennskap til hendelsen deler Veres følelse av påtrengende fare for mytteri (Weisberg, 1984: 147).

Det er altså på bakgrunn av disse hintene i teksten at vi må analysere Veres juridiske argumentasjon. Slik mener jeg altså at Weisberg også indirekte *legitimerer* sin juridisk-historiske analyse. Gjennom å argumentere for at verket selv inviterer til å stille spørsmål til Veres fremgangsmåte, mulige "galskap" og juridiske argumentasjon, blir en juridisk og rettshistorisk analyse samtidig *relevant* for forståelsen av verket. Weisberg skriver at gjennom å dissekere Veres juridiske argumenter, både innholdet i dem og den utvendige formen, *lærer* vi ikke bare noe om fortellingen, men også om moderne litteraturs følelse for rettferdighet. Hvis Camus' Clamence er den moderne romanens kvintessensielle advokat, er rettssaksscenen i *Billy Budd* dens paradigmatisk uttalelse på hvordan domshandlinger gjengis, hvordan lover og regler er lest, og hvordan autoritative kommunikatorer bedrar gjennom "lur tale", skriver Weisberg (Weisberg 1984: 147).

Vi har nå sett at Weisberg analyserer kortromanen juridisk-historisk og samtidig forsøker å legitimere denne analysens relevans. Men noen spørsmål gjenstår: Hvorfor handler Vere på en måte som gjør at hans tilregnelighet settes i tvil? Hvorfor argumenterer han mot egen overbevisning? Og hva er hans "følelsemessige siktemål" som danner bakgrunn for hans "drift" henimot å dømme og henrette Billy? Nettopp disse problemstillinger er det som i neste del begrunnes og forklares i tråd med Weisbergs hovedtese i *The Failure of the World*.

4.5. Det bakenforliggende: Motsetning, tilslørthet og ressentiment

Den andre delen av Weisbergs lesning handler om bakgrunnen for Veres handling og argumentasjon: Hvorfor utsetter han Billy for et justismord? Denne bakgrunnen henger tett sammen med Weisbergs hovedtese om "ressentiment" og "the failure of the world", som vi tidligere har gjennomgått. Bakgrunnen forklares nemlig med Veres tilslørte misunnelse, hans

ressentiment, som har opphav i en motsetning mellom fastlandsmannen og sjømannen. Weisberg skriver også om hvorfor ingen griper inn mot Veres fremferd, hvordan det korrupte i ham kan seire over rett og rettferdighet. Begge deler har sammenheng med Weisbergs overordnede teori: ressentimentspregede autoriteters maktmisbruk gjennom tilslørt kommunikasjon. Weisbergs argumentasjon for dette er utførlig og kompleks, så jeg vil nøye meg med å oppsummere hovedmomentene.

4.5.1. *Motsetningen mellom sjømannen og fastlandsmannen, eller utilslørthet og tilslørthet*

Weisberg hevder at kortromanen etablerer en motsetning mellom et "fastlandsmodus", kjennetegnet av språkmektighet, kompleks intelligens, og evne til å oppnå sine skjulte mål gjennom tilslørt og "hensynsfull" kommunikasjon, som står i opposisjon til sjømannens naturlige modus, kjennetegnet av utilslørthet, likefremhet og en ren personlighetskraft som gir dem popularitet. Vere og Claggart representerer det førstnevnte modus, mens Billy, og også Lord Nelson (som nevnes flere ganger i kortromanen), personifiserer det naturlige sjømannsmoduset.⁷³ Den viktigste motsetningen mellom karakterene i kortromanen er derfor motsetningen mellom "overtness and covertness" (Weisberg, 1984: 138), altså mellom utilslørthet og tilslørthet. Motsetningen kommer særlig til uttrykk i hvordan Claggart og Vere benytter seg av tilslørt kommunikasjon, og dens konsekvens er at begge deler en brennende misunnelse av sublim legemliggjøring av det heroiske, sjømannsaktige modus (Weisberg, 1984: 161). Men først om motsetningens uttrykk: tilslørt kommunikasjon.

4.5.2. *Motsetningens uttrykk: tilslørt, "hensynsfull" kommunikasjon.*

Weisberg skriver at gjennom motsetningen, etableres også en tematikk og modell for tilslørt eller "hensynsfull kommunikasjon. Claggart og Vere benytter seg av slik kommunikasjon for å oppnå sine skjulte mål – å ødelegge Billy på bakgrunn av en misunnelse med ulikt opphav. Han mener tilslørt kommunikasjon er et viktig motiv i boken som først kommer frem ved fortellerens referanse til hvordan britiske historikere formidlet "det store mytteriet" om bord

⁷³ Weisberg refererer til hvordan Billy beskrives på følgende måte: "And what could Billy know of man except of man as mere sailor? And the old-fashioned sailor, the veritable man before the mast, the sailor from boyhood up, he, though indeed of the same species as a landsman, is in some respects singularly distinct from him. The sailor is frankness, the landsman is finesse. Life is not a game with the sailor, demanding the long head – no intricate game of chess where few moves are made in straightforwardness and ends are attained by indirection, an oblique, tedious, barren game hardly worth that poor candle burnt out in playing it. Yes, as a class, sailors are in character a juvenile race" (Melville, 1962: 86-87). Angående Lord Nelson trekker Weisberg frem at han beskrives, med et sitat fra Tennyson, som "the greatest sailor since our world began" (Melville, 1962: 58). Weisberg mener Nelson fremtrer som "a kind of Handsome Sailor himself" i kortromanen, der det beskrives at Nelson knuste et begynnende mytteri på følgende måte: "not indeed to terrorize the crew into base subjection, but to win them, by force of his own presence and heroic personality, back to an allegiance if not as enthusiastic as his own yet was true" (Melville, 1962: 59).

på "Nore" til befolkningen hjemme, gjennom det han kaller "considerate communication", "hensynsfull" kommunikasjon.⁷⁴ Weisberg skriver at Melville her forteller oss at personer i myndighetsstillinger ikke bare skal erklære rett frem hva de vet og tror, men at interesserte publikum må behandles "hensynsfullt" fordi noen sannheter, hvis direkte formidlet, simpelthen er for opprørende.⁷⁵ Det som i beretningene om "Nore"-mytteriet ikke-nedsettende fremsettes som et modus av hensynsfull kommunikasjon, får et mer tvilsomt uttrykk hos Claggart, som jo hater Billy. Weisberg refererer blant annet til scenen i messen hvor Claggart behersker seg når Billy søler suppe fremfor ham, men heller ventilerer sitt (tidligere tilslørte) raseri på en uskyldig gutt som tilfeldigvis passerer ham, og som minner ham om Billy ved at han har noe av Billys naturlige gange og spontanitet over seg. Slik etablerer Melville en modell for tilslørt kommunikasjon, om enn av en annen type enn den vi finner hos de britiske historikerne.

Hensynsfull kommunikasjon har imidlertid også en annen form hos Kaptein Vere. Weisberg hevder at når vi har avslørt hvordan Vere begår rettslige feil og handler som en lovløs gjennom rettssaken, kan vi se på hans opphøyde verbalisering med intellektuell distanse. Vere argumenter for hensynsfull kommunikasjon samtidig som han benytter seg av den, skriver Weisberg. For mens han utslørt oppfordrer retten til å henge Billy som en form for "hensynsfull" kommunikasjon til mannskapet, ved å argumentere for at de uansett vil se på Billys handlinger som mytteriske, bringer han samtidig subtilt hensynsfull kommunikasjon til retten selv, samt til leserne. For Vere maskerer og tilslører sin egen indre drivkraft for å få Billy hengt: Veres ressentiment.

⁷⁴ Selv om "hensynsfull" har en litt annen konnotasjon enn det engelske "considerate", synes jeg det ordet er den beste måten å oversette begrepet på. Partiet Weisberg siterer er det følgende (Weisbergs uthevning tatt med): "Such an episode in the Island's grand naval story her naval historians naturally abridge, one of them (William James) candidly acknowledging that fain would he pass it over did not "impartiality forbid fastidiousness." And yet his mention is less a narration than a reference, having to do hardly at all with details. Nor are these readily to be found in the libraries. Like some other events in every age befalling states everywhere, including America, the Great Mutiny was of such character that national pride along with views of policy would fain shade it off into the historical background. Such events cannot be ignored, but there is a *considerate* way of historically treating them. If a well-constituted individual refrains from blazoning aught amiss or calamitous in his family, a nation in the like circumstance may without reproach be equally discreet" (Melville, 1962, 55).

⁷⁵ Et annet sted Weisberg også finner denne tematikken behandlet, uten at den er formidlet av Vere eller Claggart, er i hvordan avisen *News from the Mediterranean*, tilslører hensynsfullt hendelsene rundt Billys handlinger og skjebne i kapittel 29 (Melville, 1962: 130-131). Weisberg skriver: "Its 'long ago superannuated and forgotten' account given in chapter 29, invert values and confuses facts. Claggart is described as an upstanding model of loyalty, and Billy as a depraved foreigner who vindictively stabbed him to the heart. The Nore historians' form of 'considerate communication' has been adopted in the authoritative report, designed to appease its audience and to teach a lesson in patriotism. Only Melville's 'inside narrative' sets the record straight" (Weisberg, 1984: 140-141).

4.5.3. *Motsetningens virkning: ressentiment*

Weisberg mener nemlig at det ligger hat og misunnelse bak Claggarts og Veres handlinger og deres tilslørende og hensynsfulle kommunikasjon.⁷⁶ For Claggart er dette hatet og hans misunnelse mer åpenbare størrelser ved at de behandles eksplisitt i kortromanen. For Vere er det imidlertid annerledes, både ved at hans ressentiment forblir skjult eller tilslørt, og at han i utgangspunktet ikke føler forbitrelse overfor Billy.⁷⁷ I stedet kompliserer Melville tingene i fortellingen. I den grad han har lagt merke til den, slår Billys tilstedeværelse på "Bellipotent" Vere som "a King's bargain" og kapteinen anser Billy til og med for å være intelligent nok for en forfremmelse til "the captaincy of the mizzentop" (Melville, 1968: 45). Vere viser, i motsetning til Claggart, også en lett beundring for Billys popularitet og behagelige utseende, skriver Weisberg. Så hvorfor presser Vere da ensporet og ulovelig frem Billys henrettelse?

Weisberg hevder at selv om en mulig forbindelse mellom kapteinens eventuelle galskap under rettssaken og Claggarts "textbook ressentiment" overfor Billy er det som umiddelbart faller oss inn, er objektet for Veres tilslørte raseri langt mer betydelig. Det er som nevnt, nemlig ikke Billy som er det egentlige objektet for Veres hat og misunnelse, men den store Lord Horatio Nelson, en mann som nevnes flere steder i kortromanen, og som Vere ofte har blitt sammenlignet med i *Billy Budd*-resepsjonen.

Hatet mot og misunnelsen av Lord Nelson som Vere innehar, har opphav i motsetningen mellom fastlandsmoduset og sjømannsmoduset, og at Vere, som Claggart, lider under en brennende misunnelse av det heroiske, sjømannsaktige modus (Weisberg, 1984: 161). Weisberg mener at Veres misunnelse av Lord Nelson, er den samme vi finner i Claggarts misunnelse av Billy: Det handler om det komplekse individs rare blanding av tiltrekning og hat til den likefremme, essensielle ikke-verbale helt (Weisberg, 1984: 164).⁷⁸

⁷⁶ Selv om Weisberg også skriver en god del om Claggarts hat, misunnelse, tilslørte kommunikasjon og ressentiment, vil mitt, som Weisbergs, hovedfokus være på Vere. Grunnen til dette er at Claggarts egenskaper kommer eksplisitt frem i kortromanen, så Weisbergs resepsjon av Claggart er både lite kontroversiell og original. Det er også Veres tilslørte kommunikasjon og ressentiment som har sammenheng med justismord-tematikken i kortromanen, og som henger tettest sammen med Weisbergs hovedtese.

⁷⁷ Weisberg skriver at hvis Vere hadde følt forbitrelse for Billy, ville hans hastverk med dommen korrespondert mer opplagt med Ippolit Kirillovichs forbitrete påtale av Dmitri i *Brødrene Karamasov*, eller den fromme franske aktorens angrep på Meursault i *Den fremmede* (Weisberg, 1984: 161).

⁷⁸ Weisberg refererer til kritikeren Ralph Willests artikkel, "Nelson and Vere: Hero and Victim in *Billy Budd, Sailor*", som ser på Vere som negasjonen av Melvilles "store mann". Nelson er "den moderne motsats til hedenske gentleman", og den som manifesterer "the Handsome Sailor type" på det mest vesentlige nivå for sjømilitær prestasjon, skriver Weisberg. Der alle Nelsons uttrykk rommer hans indre essens, typifiserer Vere kompleksiteten til "certain men of the world". Uten hans uniform "scarce anyone would have taken him for a sailor" (Melville, 1962: 60). Vere virker mer tilpasset til den "diskré" advokats liv, enn til en sjømilitær kaptein, skriver Weisberg. Veres karriere til sjøs later til å ha nådd sitt høydepunkt under "the West Indian cruise", hvilket vant ham sin forfremmelse. Men det foreliggende dramatiske punkt i historien, kaller på en Nelson, ikke en intellektuell pragmatist, skriver Weisberg (Weisberg, 1984: 168).

Men ikke bare misunner Vere Nelson med opphav i motsetningen, han hater ham også som følge av hans suksess. Weisberg skriver at for å forestille seg Veres uartikulerte raseri mot Nelson, er det tilstrekkelig å bare vurdere dilemmaet til en mann hvis rikelige talenter kunne ha gitt ham et strålende rykte i enhver annen historisk periode, men hvis karriere i stedet stadig overskygges av hans kollega fra *Theseus*, Nilen og Trafalgar.⁷⁹ Vere innser at han vil gå tapende ut av enhver sammenligning av de to, og Weisberg skriver at sammenlignende misunnelse er den mest ødeleggende.

Weisbergs poeng er at ved å symbolisere Nelsons heroiske personlighet, skaper Billy en arena for "Veres frustrerte hevn": Billy *representerer* den store Horatio, skriver Weisberg. For både Billy og Nelson er introdusert som variasjoner av "the Handsome sailor", typen hvis "the moral nature was seldom out of keeping with the physical make" (Melville, 1962: 44). De er stemplet med en konsistent indre og ytre harmoni og en nesten organisk avvisning av hykleri og tildekning (Weisberg, 1984: 167).⁸⁰ Begge personifiserer sjømannens harmoniske modus, skriver Weisberg. Like som fortoppsgasten er en "superior figure of their own class" (Melville, 1962: 43), minner fortelleren oss om at Nelson hos Alfred Tennyson var "the greatest sailor since our world began" (Melville, 1962: 60). Og i dette lyset blir Veres kompleksitet forent med Claggarts, ikke som dyd, men som en antitese til den sjømannsmessige tilstand.

Weisberg skriver at Vere i utgangspunktet ser på Billy uten Claggarts giftige blikk, men da Billy slår kapteinens impliserte allierte, bryter alt av Veres subtile misunnelse av Nelson ut i en voldelig trang til hevn mot Lord Nelson. Selvfølgelig "this 'aim is never declared' openly" (Weisberg 1984: 168), skriver Weisberg med referanse til kapteinens tilslørende natur og romanteksten selv.⁸¹ Billy skal dø i Horatios sted, hengt etter en rettssak orkestret av hans følelsesmessige antagonist og antitese, nemlig Vere, skriver Weisberg. På samme tid som Vere ser skjønnheten til denne alternative moralske naturen, ønsker han å ødelegge den.

Weisberg skriver at konvergensen til Claggart og Vere vises i førstnevntes følgende angrep på den uheldige "drummer-boy". Her illustreres den "hensynsfulle" mannens tendens til å gå til angrep på surrogater, "the ressentient man's innocent victims" (Weisberg, 1984:

⁷⁹ Theseus er det berømte skipet på hvilket Nelson var kaptein. Nilen og Trafalgar henviser til de viktigste slagene som gav Nelson hans heroiske ettermæle.

⁸⁰ I en fotnote skriver Weisberg: "We learn early that Billy was 'by no means of satirical turn... To deal in double meanings and insinuations of any sort was quite foreign to his nature'". Sitatet hentes fra Melville, 1962: 49.

⁸¹ Setningen "the aim is never declared" finnes i kortromanen som beskrivelse av gale menn som Claggart. Se Melville, 1962: 76.

164). Ingen av personene i kortromanen ser begge disse to hendelsene. Men leserne må huske Claggarts angrep gjennom rettssaksscenen; da ser han hvordan den verbalt manipulative viser sitt sanne ansikt når hans publikum er tilstrekkelig distraheret til å ikke merke det. De eneste som aner de to karakterenes skjulte motiver, er kirurgen og Gamle Dansker, skriver Weisberg. Han mener Melvilles relativt sene beslutning⁸² om å inkludere kirurgens betenkeligheter med sin kapteins fremgangsmåte, gir videre spill til sidestillingen mellom Vere og Claggart. Kirurgen er den første som kaller oppmerksomhet til Veres subjektive motivering, like som Dansker tidlig klarer å trenge gjennom Claggarts slør av politisk utvendig oppførsel. Fortellingen støtter indirekte den profetiske tvilen både kirurgen og Dansker deler, skriver Weisberg (Weisberg, 1984: 165).⁸³

Weisbergs lesning av *Billy Budd, Sailor*, munner ut i et slags lesningspåheng der han både argumenterer for at Melville gjennom sin fortelling er seg selvbevisst at også han, gjennom sin fiksjon, benytter seg av tilslørt og hensynsfull kommunikasjon. Han vender også om på den tradisjonelle bibelske lesningen av *Billy Budd*, ved å hevde at Billy representerer det hedenske Roma og John Claggart er verkets Kristus-skikkelse. Jeg vil imidlertid ikke gjennomgå denne delen av hans lesning.

4.6. Oppsummering og metode

Weisberg analyserer altså juridisk-historisk Veres juridiske argumentasjon gjennom rettssaken, på bakgrunn av hvordan han mener teksten selv inviterer til dette, og han finner feil både når det gjelder prosess, rettsgrunnlag og fortolkningen av dette rettsgrunnlaget. Han mener Vere begår disse juridiske feilene siden han på forhånd har bestemt seg for sakens utfall, på bakgrunn av hans ressentiment: hans misunnelse av og hat mot Lord Horatio Nelson, som Billy, gjennom å inneha flere av de samme egenskapene, representerer for Vere. Weisberg hevder at Veres, og også Claggarts, ressentiment har opphav i motsetningen

⁸² Hayford og Sealts skriver i en note at dette ble lagt til i en av Melvilles senere revisjoner.

⁸³ Weisberg skriver at leserne som er oppmerksom på den utviklende sammenligningen mellom Claggart og Vere, vil merke seg hvordan passasjen om skillet mellom galskap og ikke-galskap, som vi tidligere har sett på, bringer minnet på en tidligere tekstpassasje, hvor fortelleren indirekte forklarerer våpenmesterens komplekse ressentiment: "But the thing which in eminent instances signalizes so exceptional a nature is this: Though the man's even temper and discreet bearing would seem to intimate a mind peculiarly subject to the law of reason, not the less in heart he would seem to riot in complete exemption from that law, having apparently little to do with reason further than to employ it as an ambidexter implement for effecting the irrational. That is to say: Toward the accomplishment of an aim which in wantonness of atrocity would seem to partake of the insane, he will direct a cool judgment, sagacious and sound. These men are madmen, and of the most dangerous sort, for their lunacy is not continuous, but occasional, evoked by some special object; it is protectively secretive, which is as much as to say it is self-contained, to that when, moreover, most active it is to the average mind not distinguishable from sanity, and for the reason above suggested: that whatever its aims may be – and the aim is never declared – the method and the outward proceeding are always perfectly rational" (Melville, 2002: 128). Disse passasjene profitterer på sammenligning, skriver Weisberg (Weisberg, 1984: 166).

mellom det språkmektige, komplekst intelligente og tilslørende fastlandsmennesket, og den naturlige likefremme, utilslørte sjømann, som fastlandsmennesket både tiltrekkes av og hater. Weisberg hevder også at Vere får utløp for sitt skjulte mål, Billys ødeleggelse, ved å benytte seg av tilslørt og ”hensynsfull” kommunikasjon overfor retten, som han igjen oppfordrer til å dømme Billy til døden, som en form for å ”hensynsfull kommunikasjon” til mannskapet på båten. Til slutt skriver Weisberg at Melville er bevisst på at også han selv opererer innenfor en verbal falsifikasjonspraksis, og vender også om på den konvensjonelle bibelske lesningen av kortromanen.

Slik settes kortromanen inn i Weisbergs større teori om hvordan moderne litteratur skildrer velartikulerte ”jurister” som agerer språklig – gjennom tilslørt og ”hensynsfull” kommunikasjon – på ressentiment vekket av deres motsetning. En teori som er utgangspunkt for Weisbergs lesninger i *The Failure*. Weisberg mener virkelighetens juristene må gjøre seg bevisst slike aspekter ved egen praksis – de må være bevisst sin egen tilslørte og hensynsfulle kommunikasjon.

Vi ser at Weisberg bruker forskjellige metoder i sin lesning av kortromanen. I første del, analysen av Veres juridiske argumentasjon, har jeg valgt å kalle hans metode juridisk-historisk. Weisberg leser i denne delen kortromanen opp mot den rettshistoriske konteksten og tolker Veres argumentasjon juridisk innenfor denne. Ved henvisningene til Melvilles eget liv har den også et biografisk aspekt over seg. Jeg mener derfor at Weisbergs lesning er kontekstuell, og hvis den skulle falle inn under en litteraturvitenskapelig tradisjon, vil jeg sette den innenfor den historisk-biografiske tradisjonen. Ved at han så legitimerer sin juridisk-historiske analyse ved å hevde at kortromanen selv inviterer til den, kan vi samtidig si at lesningen springer ut av teksten selv.

Den andre delen av Weisbergs lesning er mer tekst-immanent. Det er imidlertid viktig å understreke at disse to delene henger sammen, og bygger på hverandre. Hvis Vere ikke begår rettslige feil som teksten selv inviterer til analyse av, undergraves tolkningen av Veres dømming av Billy på bakgrunn av indre drifter. For hvis jussen i saken er korrekt, ville ikke Billy blitt dømt på bakgrunn av denne? Ved at Weisberg benytter seg av ulike kilder for sin tolkning, både Melvilles biografi, den historiske og særlig rettshistoriske konteksten, og strukturer han hevder å finne i Melvilles tekst, kan vi hevde at hans lesning er pragmatisk.

4.7. Vurdering av Weisbergs lesning

Så hvordan kan vi vurdere Weisbergs lesning av *Billy Budd*? Jeg vil som tidligere nevnt vurder lesningenes overbevisningskraft og relevans for bedre forståelse av verket *Billy Budd*.

4.7.1. *Vurdering av juridisk-historisk lesning og dens legitimering.*

Det første vi må vurdere, er den juridiske analysen. Som tidligere nevnt vil jeg ikke vurdere det juridiske og rettshistoriske aspektene ved denne utover at Weisbergs juridiske analyse later til å være plausibel, men heller vurdere Weisbergs *legitimering* av analysen – hvordan han hevder teksten inviterer til juridisk-historisk analyse og hvordan en slik analyse oppleves relevant for forståelsen av verket *Billy Budd*.

Weisberg legitimerer relevansen til sin juridisk-historiske analyse ved å hevde at teksten selv inviterer til dette, gjennom hint om at Veres prosessuelle fremgangsmåte er usedvanlig, at han oppfattes som mulig gal, samt at argumentasjonen hans er motsetningsfull. Jeg mener Weisbergs identifikasjon av disse hintene er gode og at de klart stiller spørsmål til Veres fremferd, både når det gjelder prosess og mulig ”galskap”.

Han har også en biografisk legitimering, ved å hevde at Melvilles kjennskap til juss også indikerer at forfatteren intenderte at de rettslige aspektene i saken mot Billy skulle undersøkes. Dette er også plausibelt, selv om de biografiske faktaene langt fra er entydige nok til å kunne hevde dette.

Spørsmålene som må stilles er: (1) Fordrer eller legitimerer hintene om Veres i dobbelt forstand ”gale” fremferd en juridisk-historisk kontekstuell nærlesning av Veres juridiske argumentasjon? (2) Og er en slik analyse relevant for en bedre forståelse av verket?

Vi kan først se på argumentasjonen for en undersøkelse av de prosessuelle aspektene ved rettssaken. Primærhintet er for så vidt konkret nok. Kirurgens tvil om prosessens riktighet, en tvil som blir bekreftet av offiserene han formidler denne til, fremgår tydelig i teksten. Men en naturlig innvending mot Weisberg argumentasjon er spørsmålet om dette fordrer juridisk analyse. For kan ikke kirurgens tvil være nettopp tvil, en tvil også leseren skal dele i møtet med Veres fremgangsmåte; tvil som gjør verket flertydig, heller enn en invitasjon til en juridisk analyse som resulterer i entydighet: kirurgens tvil er berettiget, Veres prosess er ulovlig. Bidrar det egentlig til forståelsen av verket generelt, og Veres fremgangsmåte i saken spesielt, å analysere seg frem til at reglene i ”the Articles of War” krevde at antallet dommere skulle være minst fem, og ikke tre som i fortellingen? Jeg mener at kirurgen og offiserenes tvil må leses som bidrag til å manifestere flertydighet i verket, og at den ikke kan tas til inntekt for en entydig (over)tolkning. Og jeg vil derfor hevde at juridisk analyse av sakens prosessuelle aspekter ikke er særlig relevant for en bedre forståelse av verket.⁸⁴

⁸⁴ Hvis denne rettssaken ikke hadde vært fiksjon, men en faktisk historisk hendelse, hadde dette standpunktet vært et annet. Men ved at rettsaken er fiktiv, må den også analyseres på fiksjonens egne premisser.

Den samme innvendingen, med kanskje enda større kraft, kan fremmes mot Weisbergs analyse av rettsgrunnlaget som både feilaktig i seg selv og feilaktig fortolket. Der det i kortromanen faktisk reises eksplisitt tvil om Veres prosessuelle fremgangsmåte, er det kun indirekte hint i fortellingen som ”inviterer” til en gjennomgående analyse av denne argumentasjonen. Jeg er enig at det kan stilles spørsmål også ved Veres juridiske argumentasjon, men igjen: Fordrer disse spørsmålene en inngående juridisk analyse? Jeg mener, fra et litteraturvitenskapelig perspektiv, at Veres rettsgrunnlag *virker* troverdig i kortromanen, både henvisningen til krigsartiklene, ”martial law”, mytteriloven og sivilrettslig ”plain homicide”. Når det gjelder Veres fortolkning av rettsgrunnlaget, mener jeg at dette også *virker* troverdig, selv om leseren sitter igjen med et spørsmål om ikke det finnes formildende omstendigheter. At Vere ikke er noen jurist, men en kaptein, bidrar også til at hans referering til forskjellig lovgivning *virker* å være relevant.

Også fortellerens henvisning til mytteriplanleggingen og den påfølgende henrettelsen på skipet ”Somers”, mener jeg Weisberg ikke kan ta som entydig tilslutning til at Veres fremgangsmåte er gal. For passasjen sier at selv om dette skjedde i en fredsperiode, tilsluttet retten på land seg kapteinens fremgangsmåte i saken, en fremgangsmåte som minner om Veres, med rettssak og henrettelse på skipet bare noen dager før det kom til land. At ”the urgency felt” på ”Bellipotent” var mye det samme som på ”Somers”, mener jeg like mye kan sees på som en tilslutning til Veres fremferd, som en kritikk av den.

Også når det gjelder at Vere går imot sin overbevisning om at Billy verken er myterisk eller morderisk, men mener han må dømmes for at det skal settes et slags eksempel for mannskapet, mener jeg *virker* som en troverdig oppriktig fremgangsmåte og også bekymring, for en sjøkaptein. At dette viser at Vere må ha skjulte motiver, synes jeg ikke kan bevises ut fra teksten. Det samme gjelder kapteinens henvisning til rettens legale heller enn moralske jurisdiksjon over saken. En slik henvisning *virker* ikke bare å være en mening det er troverdig at en kaptein i Veres situasjon må ha, men også noe som faktisk preger jussen. Således må henvisningen kanskje heller må sees på som en indirekte kritikk av rettssystemet selv.

Jeg mener på denne bakgrunnen at også Weisbergs analyse av rettsgrunnlaget og Veres fortolkning av dette heller ikke bidrar til en særlig bedre forståelse av kortromanens mening, og at Weisbergs tekstanalyse angående ”hintene” som fordrer undersøkelse, ikke legitimeres av teksten selv.

En annen innvending mot Weisbergs juridisk-historiske lesning, som både har et intensjonsaspekt og et resepsjonsaspekt, er at kortromanens handling er lagt til år 1797. Det er

nesten 100 år før kortromanen ble påbegynt,⁸⁵ og 127 år før den ble utgitt i første versjon (1924). Jeg mener det på bakgrunn av dette er vanskelig å argumentere for at kortromanen skulle invitere til juridisk analyse av britisk krigslovgivning fra slutten av 1700-tallet. Ikke fra et ”intensjonsperspektiv”: At amerikaneren Melville skulle intenderte slik juridisk analyse av Veres argumentasjon opp mot nesten hundre år gammel britisk krigslovgivning. Og Heller ikke fra et ”resepsjonsperspektiv”: At leseren måtte foreta en slik analyse for en fullgod forståelse av kortromanen, virker søkt.

Det samme argumentet går altså igjen i mine innvendinger mot Weisbergs lesning. Det handler om at heller enn å bevare flertydigheten i verket, forsøker Weisberg med overtolkning og for nærgående analyse, som om det var en faktisk rettssak som ble virkelighetsfremstilt, å gjøre denne flertydigheten entydig. Dette får igjen en ironisk dimensjon over seg ved at Weisberg i innledningen til hans lesning understreker verkets flertydighet og beskylder tidligere kritikere for nettopp å ha gjort Veres uttalelser entydige, om enn med motsatt fortegn enn ham selv. Jeg mener dette ikke bare reduserer verkets verdi, men at det også virker reduktivt på forståelsen av det. Jeg mener altså, at første del av Weisbergs lesning *er troverdig*, men at den er *mindre relevant* fordi den i liten grad bidrar til en bedre forståelse av verket.

Men Weisbergs juridisk-historiske lesning har selvfølgelig også en annen kontekst: Den understøtter andre del av hans lesning, og dermed også hans større teori om ressentiment.

4.7.2. *Vurdering av lesningen av motsetningen, ”hensynsfull” kommunikasjon og Veres ressentiment*

Andre del av Weisbergs lesning handler om de bakenforliggende omstendighetene for Veres fremferd og juridiske feil, og lesningen står og faller på argumentasjonen for Veres ressentiment; altså på argumentasjonen for om Vere har et skjult motiv, som Weisberg tolker å være hans misunnelse av Lord Nelson som Billy igjen for ham representerer. For hvis det *ikke* kan finnes støtte i teksten for et slikt ressentiment, altså hvis tolkningen av Veres misunnelse av Lord Nelson ikke kan forsvares i verket selv, svikter argumentasjonen for at Vere har et skjult mål han handler på bakgrunn av og derfor tilslører sin argumentasjon for å oppnå.

Jeg mener Weisbergs lesning på dette punktet svikter. Riktignok nevnes Nelson flere ganger av fortelleren i romanen, og det har blitt en konvensjon i resepsjonen at dette fører til en naturlig sammenligning av de to kapteinene (Melville, 2002: 113f). Jeg er enig med

⁸⁵ Se Hayford og Sealts redegjørelse for av kortromanens tilblivelse i Melville, 1962: 1-2.

Weisberg når han skriver at Vere kommer tapende ut av denne sammenligningen. Men passasjene om Nelson er alltid formidlet av fortelleren selv, og det finnes ingen tekstlig støtte for at Vere verken sammenligner seg med Nelson, eller overhodet tenker på ham. Weisbergs identifisering av en slik misunnelse er dermed alene basert på at fortelleren nevner Lord Nelson og hans bedrifter i kortromanen, og slik er det vanskelig å forsvare Weisbergs lesning. Det er rett og slett ingen konkrete tegn i teksten som tyder på at Vere verken misunner Nelson, eller at Billy for ham står som representant for den store Horatio. Da spiller det ingen rolle at Weisbergs argumentasjon og teori ellers virker høyst plausibel, for den er tuftet på en grunn som i beste fall vakler.

Konsekvensen av at lesningen her svikter, blir at hele Weisbergs argumentasjon faller sammen. For hvis Vere ikke har en skjult drift til å hevde seg på Nelson, hvorfor skulle han da forsøke å skjule denne driften gjennom tilsørt ”hensynsfull” kommunikasjon til retten? Og hvorfor skulle han da begå sine rettsfeil med forsett, og forsøke å bedra retten?

Dette får den videre konsekvens at verket, *Billy Budd*, ikke kan tas til inntekt for Weisberg større teori om hvordan litteraturen fremstiller jurister preget av ressentiment som får utløp for sine skjulte mål gjennom tilsørt og ”hensynsfull” kommunikasjon.

Det må imidlertid, formildende, legges til at Weisbergs lesning av motsetningen mellom et fastlandsmodus og sjømannsmodus i kortromanen ikke faller sammen. På dette punktet mener jeg Weisbergs argumentasjon er god. Og hovedopposisjonen mellom de tilsørende og de utilsørte, kan likevel være relevant. Men i så fall ved at Vere tilsører, kanskje litt for godt til at en slik lesning ville være troverdig, et skjult hat mot, og misunnelse– ikke av Nelson – men av Billy selv.

4.7.3. Konklusjon på vurderingen av Weisbergs lesning

Jeg vil altså konkludere med at selv om Weisbergs juridisk-historiske lesning er interessant, særlig fra et juridisk-historisk heller enn litteraturvitenskapelig perspektiv, er den i mindre grad relevant for forståelsen av verket, *Billy Budd*. Samtidig vikter også Weisbergs argumentasjon for at kortromanen støtter og viser frem hans større teori, ved at det ikke finnes tekstlig støtte for et av hovedpremissene, nemlig at Vere misunner Lord Nelson.

Noen av de samme innvendingene skal vi også se at neste leser av kortromanen tar opp, jurist Richard Posner.

5. Posners lesning: Weisbergs feil

Den neste lesningen vi skal se på, er Richard Posners⁸⁶ lesning av *Billy Budd*, i sin bok *Law and Literature*. Som vi gjorde med Weisberg, skal vi først se kort på Posners posisjon innen rett og litteratur-fagfeltet, særlig hans holdning til litteraturen selv. Jeg vil så se på hans lesning, som fremstår mest som en kritikk av Weisbergs nettopp gjennomgatte lesning. Men altså først litt om Posners teoretiske posisjon.

5.1. Teoretisk utgangspunkt: En misforstått relasjon

Richard Posner regnes for å inneha en slags ”motposisjon” til det store flertallet av aktører innenfor rett og litteratur-disiplinen. Som vi har sett kaller Bjørn Ekeland denne motposisjonen for ”konservativ rettstenkning” (Ekeland, 2009: 86), og Ian Ward kaller Posners posisjon for den ”alternative posisjonen” til dem som argumenterer for bruken av litteratur og litteraturvitenskap i den juridiske debatten. Ward hevder Posner representerer det mest substansielle angrepet på posisjonene til viktige teoretikere innenfor fagfeltet, som James Boyd, White og Richard Weisberg (Ward, 1995: 11). Ward skriver også at det er i angrepet på Richard Weisbergs teori om ”ressentiment”, et angrep som finner sted i Posners lesning av *Billy Budd*, at Posner definerer ”den essensielle forskjelligheten” i sin posisjon (Ward, 1995: 12).

Når vi skal se på Richard Posners teoretiske utgangspunkt for lesning av skjønnlitteratur generelt, og *Billy Budd, Sailor*, spesielt, er det naturlig å se til hans store verk på feltet, *Law and Literature*. Førsteutgaven av boken, fra 1988, hadde undertittelen ”A Misunderstood Relation”,⁸⁷ men denne ble fjernet til andre utgave i 1998. Der Weisberg leser åtte litterære verk for å underbygge en overordnet teori i *The Failure of the World*, tar Posners bok for seg alle de viktigste underområdene i forskningsfeltet. Den foreløpig siste utgaven av boken, fra 2009, presenterer rundt 200 verk av episk, dramatisk, lyrisk eller filmatisk art, som

⁸⁶ Richard Posner (født 1939) er dommer ved The United States Court of Appeals’ syvende krets og ”senior lecturer” ved The University of Chicago Law School. Han blir regnet som den mest siterte rettsteoretiker i det 20. århundre og er særlig kjent for sitt arbeid innenfor feltet ”law and economics”. På rett og litteratur-feltet markerte Posner seg med en av disiplinens viktigste utgivelser, den kritisk-polemiske boken *Law and Literature: A Misunderstood Relation*, i 1988. Denne boken har senere blitt utvidet og revidert, først i 1998, og senere i 2009. Selv om Posner gjennom revideringene har moderert sin polemikk og kritikk av forskningsfeltet, har hans grunnposisjon forblitt den samme.

⁸⁷ Denne boken bygget på flere tidligere artikler. Et utkast, særlig for de teoretiske perspektivene i boken, finnes i artikkelen ”Law and Literature: A Relation Reargued” (Posner, 1986). Lesningen av *Billy Budd* og kritikken mot Weisberg var tidligere utgitt (i nesten samme form) i anmeldelsen ”From Billy Budd to Buchenwald (reviewing Weisberg, Richard H., *The Failure of the Word: The Protagonist as Lawyer in Modern Fiction* (1984))” (Posner, 1987).

relaterer til lov og rett. Noen av verkene nevnes bare så vidt, mens det av andre foretas lengre lesninger.⁸⁸

Når jeg nå skal gjennomgå Posners utgangspunkt for lesninger av diktekunst spesielt, og *Billy Budd* spesielt, velger jeg å se til hans introduksjon i førsteutgaven av *Law and Literature*. Grunnen til at jeg ved det teoretiske ser til førsteutgaven, mens jeg vil se på lesningen av *Billy Budd* fra bokens tredjeutgave, er at jeg synes Posners introduksjon i førsteutgaven er tydeligere, samt at den bedre viser hans posisjons forskjellighet, enn i de senere utgavene.

Law and Literature: A Misunderstood Relation var et første forsøk på en gjennomgang og evaluering av hele forskningsfeltet. Posner skriver: "This book, a first to attempt a general survey and evaluation of the field of law and literature, seeks to organize, augment, and redirect (hence the slightly combative subtitle) scholarship in the field" (Posner, 1988: x). Utgangspunktet var at Posner mente at fagfeltet både var forvirrende og selv forvirret, som for eksempel sammenlignet med "law and economics". Hovedgrunnen til dette var at fagfeltet manglet (noe vi har sett at det gjør fremdeles) et felles teoretisk grunnlag:

The relation between law and literature is less tidy [enn mellom "law and economics"], because there is no central theory of literature that can be taken and applied to a body of law; because there is no central programmatic thrust, whether positive or normative, to the law and literature movement; and because the relation between the two fields does not run in just one direction, as the relation between law and economics – from economics (theory) to law (subject). The study of law and literature seeks to use legal insights to enhance understanding of literature, not just literary insights to enhance understanding of law. [...] The result is a rich but confusing array of potential links between law and literature (Posner, 1988: 1).

Selv om Posner fant interessante aspekter ved relasjonen mellom rett og litteratur, var boken særlig en reaksjon på dem som han hevder overdrev denne forbindelsen,⁸⁹ og samtidig en kritikk om hva som samtidig hadde gått tapt. Om utviklingen frem til sin bok i 1988, skriver han:

Although some fine scholarship has appeared, the extent to which law and literature have been mutually illuminated is modest. Some practitioners have exaggerated the commonalities between the two fields, paying insufficient heed to the profound differences between law and literature. In their hands literary theory, or particular works of literature, are contorted to make

⁸⁸ Posner bruker mest plass på klassikere innenfor rett og litteraturstudier, som Albert Camus' *Den Fremmede*, Fjodor Dostojevskijs *Brødrene Karamasov*, Franz Kafkas *Prosessene*, Herman Melvilles *Billy Budd, Sailor*, William Shakespeares *The Merchant of Venice*, i tillegg til et ikke like vanlig verk i rett og litteratur-sammenheng: John Miltons *Paradise Lost*.

⁸⁹ Posner refererer til flere personer på fagfeltet han mente gjorde dette. Særlig James Boys White, Robin West og Richard Weisberg.

literature seem relevant to law, and law is consorted to make it seem continuous with literature. At the same time, important opportunities for mutual illumination have been overlooked. This book attempts to strike a juster balance (Posner, 1988: 13-14).

Posner var altså kritisk til forskningen og teoriene innenfor disiplinen rett og litteratur som hadde blitt lansert før utgivelsen av boken hans i 1988. Kritikken ble rettet mot hele fagfeltet, både hva som ble gjort innenfor rett *som* litteratur, og rett *i* litteratur.

Angående førstnevnte underområde hadde Posner sett seg lei forsøkene på å identifisere likheter mellom den litterære og juridiske diskursen, for så gjennom disse å hevde hva vi husker Ward beskrev som rett *som* litteratur-underområdets essens: "the suggestion that the techniques and methods of literary theory and analysis are appropriate to legal sholarship" (Ward, 1995: 16). Posner mente at siden den juridiske praksis og juridiske tekster er vesensforskjellig fra den litterære praksis og litteraturen i funksjon og siktemål, er det lite å vinne på å overføre teori og metoder fra den litteraturvitenskapelige fortolkningen til rettsvitenskapen:

In truth, the problems of literary and of legal interpretation have little in common except the word "interpretation". Although myself an "intentionalist" (with qualifications) in the interpretation of statues and the Constitution, I gain no comfort from the school of intentionalist literary critics because I do not consider intentionalism a cogent theory of literary interpretation. The proposition that literary critics can point the way to solving the puzzles of statutory and constitutional interpretation is the falsest of the false hopes of law and literature movement, while the antipodal proposition that deconstruction and other sceptical strains in contemporary literary criticism can demonstrate the futility, or the inescapable subjectivity, of statutory and constitutional interpretation is one of the hollower battle cries of the critical legal studies movement. The social function and the conditions of compositions of literary texts are so different from those of legislative texts that the best interpretive methods to use on the one type are radically different from the best methods to use on the other. And it is as important a task of law and literature scholarship to point out the differences between the fields as it is to identify the similarities (Posner, 1988: 17).

Hva Posner imidlertid mente var den interessante fremgangsmåten innenfor rett *som* litteraturperspektivet, var å bruke "litterære innsikter" i skrivning og evaluering av juridiske oppfatninger (judicial opinions) og andre ulike former for "rettstekster": "[T]he important thing is that lawyers and judges can learn from literary criticism of judicial opinions and perhaps of other legal writing – if nothing else, can learn how important rhetoric is to law" (Posner, 1988: 18).

Når det gjelder underområdet rett *i* litteratur, som min oppgave plasserer seg innenfor og ønsker å undersøke, hevdet Posner at også dette underområdet var preget av flere feilgrep og misoppfatninger (Posner, 1988: 14-15). Feilen Posner hevder er mest fremtredende, er

hvordan forskerne innenfor rett i litteratur-disiplinen mente ulike verk tematiserte rett, og derfor kunne gi forskjellige litterære innsikter og bidra til endringer av den operative juridiske praksis. Posners hovedinnvending var først og fremst at litteraturen sjelden (eller kanskje aldri) handler om rett. Posner presenterte dette argumentet gjennom flere innvendinger mot den tidligere forskningen. Den første innvendingen er at før-legale litterære verk, som Iliaden og Hamlet, ikke handler om rett, men om hevn. En annen er at det juridiske innholdet i litteratur med rettstematikk, som oftest er perifert fra verkenes egentlige mening og betydning. En tredje er at juridisk kunnskap og innsikt ofte er irrelevant for forståelse av litteratur med rettstematikk. Bakgrunnen for disse innvendingene er at selv litteraturen som handler om ”rett”, egentlig handler om en annen form for rett enn den juristene praktiserer. Dessuten er rett som oftest bare en metafor for noe annet i de samme verkene:

The reason why literature ostensibly about law often not engage the lawyer’s professional knowledge is that, by its very nature, literature – especially great literature – deals with the permanent and general aspects of human nature and institutions. Law in a general sense is one of those aspects, but law in that sense is not lawyer’s law, any more than the private justice system known as revenge is lawyer’s law. Moreover, law as depicted in literature is often just a metaphor for something else that is the primary concern of author and reader (Posner, 1988: 15).

Posner mener de forskjellige romanene som analyseres innenfor rett i litteratur-disiplinen, i beste fall bare handler om rett ved tilfeldig: Camus’ *Den fremmede* er ikke, ifølge Posner, en roman om strafferettslig prosedyre i sivil rettstradisjon, men om Meursaults voksende selvbevissthet (Posner, 1988: 87-90). Og mangelen på realisme, som Posner finner i *Den fremmede*, tjener også til å avvise Kafka, Dickens, Shakespeare og et kobbelt av andre forfattere hvis verker har blitt brukt av rett og litteratur-forskere. Posner hevder blant annet at Weisberg forvirrer rettstematikken med annen tematikk som psykologi, filosofi, litteratur osv. Rollen til forhørsdommeren som Weisberg analyserer i flere verk,⁹⁰ er ikke en skildring av en juridisk karakter, men heller av ”the human condition”, hevder Posner. Og romaner som *Brødrene Karamasov*, en av Weisbergs viktigste kilder, er ”filosofiske” eller ”teologiske”, heller enn ”realistiske”, og således upassende til å bidra i den juridiske diskursen. Posner mener at Weisberg og hans meningsfeller rett og slett tar litteraturen for seriøst, for ”bokstavelig” og som ”realisme”, heller enn som det den er: litteratur. At ”den store”

⁹⁰ Dette er noe Weisberg gjør i *The Failure* der han fordømmer forhørsdommerne i *Den fremmede*, *Brødrene Karamasov* og *Forbrytelse og straff*, som karakterer preget av ressentiment.

litteraturen ikke handler om ”juristenes juss”, men er metafor for en bredere tematikk, henger sammen med Posners syn på nettopp ”stor litteratur”, eller litterær kvalitet.⁹¹

Posner hevder den eneste måten vi kan fastslå at noe er stort litterært verk på, er gjennom dets evne til å overleve i konkurranse mot andre verk og kulturprodukter ”in the literary ‘marketplace’” (Posner, 1986: 1355).⁹² Og denne litteraturen som gjør det, tenderer ikke til å handle om juristenes juss, men ”with basic, timeless features of human existence. [...] The process favours works of generality, of universality” (Posner, 1988: 15). Verk som er temporalt lokale, som de fleste som virkelig handler om juristenes rett er bundet til å være, gjør det ikke særlig bra i denne konkurransen, skriver Posner.

Juristenes operative juss er altså ikke tema i den gode litteraturen. Men selv om den rettslige komponenten i litteratur som tilsynelatende omhandler rett, enten er metaforisk eller handler om rett i en høyst generell betydning, er nettopp denne betydningen interessant. For det er på rettsfilosofiens område, heller enn den juridiske praksis’ område, at det åpnes opp en mulighet for en betydelig overlapping mellom juridiske og litterære interesser. Selv om litteraturen kanskje ikke kan spille noe rolle i den dagligdagse juridiske praksis, kan den stimulere til refleksjon over rettsfilosofiske problemstillinger.

En annen kritikk Posner retter mot dem som han hevder bruker litteraturen for politiske og ideologiske mål som litteraturen selv ikke er forbundet med er denne:⁹³ ”These attempted syntheses of law and literature are ingenious and provocative but does not convince me. They borrow the prestige of great literature for political, ideological, or ethical ends which the literature is not germane” (Posner, 1988: 16).

Posner var (og er) altså svært kritisk til mye av rett og litteratur-feltets ulike teorier og holdninger til diktekunsten. Og selv om det polemiske og kritiske i førsteutgaven av *Law and*

⁹¹ Posners syn på litterær kvalitet finner vi klarest fremstilt i Posner, 1989: 1355-1356, og i Posner, 2009: 22-35.

⁹² Posner bemerket at hans bruk av klammer rundt ordet ”marketplace” er for å understreke at ordet ikke refererer til kommersiell profitt, men til renommé: ”a word I put in quotation marks to make clear that I am speaking not of the commercial profitability but of reputation”. Selv om ordet ”marketplace” er en klar metafor for det store antall tekster der bare noen overlever ved å bli kanonisert, blir ordet – kanskje noe typisk for rett og litteratur-diskursen – tatt i verste mening. Ekeland skriver for eksempel: ”Litterær kvalitet er altså det som folk vil kjøpe, intellektuelt eller faktisk (hadde han ikke ment litteratur som vare, burde han ikke skrevet ”marketplace”, den økonomiske tenkningen er gjennomgående i Posners verk). Posners praktiske løsning er å skille mellom estetiske kriterier i litterære dommer og etiske kriterier i juridiske dommer” (Ekeland, 2009: 87). Jeg mener dette er en tvilsom tolkning av Posners litteratursyn.

⁹³ Posner er blant annet kritisk til hvordan Richard Weisberg knytter en juridisk mentalitet som han finner i flere verk til nazistene grusomheter, og til hvordan Robin West hos Kafka forsøker å finne støtte for ”Critical Legal Studies”-bevegelsens radikale program (Posner, 1988: 16).

Literature, ble nedtonet i de to revisjonene av boken (1998 og 2009), har Posners motposisjon forblitt den samme.⁹⁴

5.2. Innledning til Posners lesning og kritikk

At Posners bok er en gjennomgang og evaluering av forskningsfeltet rett og litteratur, har den konsekvens at flesteparten av lesningene hans tar utgangspunkt i andre rett og litteraturlesninger. Lesningene brukes dermed ikke direkte til å underbygge noen *teori*, som hos Weisberg, men eller motsatt. Posner leser nemlig de fleste av verkene kritisk opp mot andre rett og litteraturlesninger som gjør dette, og hans lesning blir derfor mer lesninger og kritikk av dem, som han igjen leser verkene opp mot. Hans hovedantagonist i lesningen av *Billy Budd, Sailor*, er som vi skal se, Weisberg, hvis lesning vi nettopp har gjennomgått. Han refererer også kort til lesningen til Brook Thomas, som jeg vil gjennomgå i neste kapittel.

Posners lesning av Melvilles kortroman finner vi i kapitlet "Literary Indictments of Legal Justice", hvor hans fokus er på *Brødrene Karamasov* og *Billy Budd, Sailor*. Han omtaler Melvilles kortroman som "the literary work that has received more attention from law and literature scholars than any other" (Posner, 2009: 195). Utgangspunktet hans er nettopp Weisbergs lesning som vi har sett nærmere på: "My jumping-off point is Richard Weisberg's book *The Failure of the World*, which, building on Nietzsche and romanticism, offer unorthodox readings of both *Billy Budd* and *The Brothers Karamazov*" (Posner, 2009: 195). Vi skal imidlertid bare konsentrere oss om lesningen av førstnevnte verk.

Siden Posners utgangspunkt er Weisbergs teori og lesning som vi nettopp har gjennomgått, vil min gjennomgang av Posners lesning forsøke å legge seg tett opp til den samme strukturen som jeg hadde i gjennomgangen av kapitlet om Weisberg. Dette kan imidlertid ikke gjøres gjennomgående, siden Posner verken tar for seg alle punktene hos Weisberg, og av og til argumenterer implisitt heller en eksplisitt mot Weisbergs posisjon. Jeg vil derfor først se på Posners kritikk av Weisbergs teori, og deretter hvordan han forholder seg til henholdsvis justismordsproblematikken og forutsetningen for Weisbergs teori om ressentiment i *Billy Budd*: Veres misunnelse av Nelson og at han i tråd med denne handler galt.

⁹⁴ Posner er selv bevisst denne nedtoningen. I 2009-utgaven skriver han: "I have come to praise Caesar, not to bury him. Law and literature is a rich and promising field; and if the first edition of this book had a rather negative and even defensive character (defending my academic speciality, 'Law and economics,' against criticism from law and literature scholars such as James Boyd White and Robin West), that was more than 20 years ago and the negative tone was gone by the second edition. But the further development of the field is endangered" (Posner, 2009: 6).

5.3. Kritikk av Weisbergs teoretiske utgangspunkt

Det første Posner går løs på er Weisbergs teori. Han begynner med å forklare Nietzsches begrep om *ressentiment* på følgende måte: "[I]t means the rancorous envy of the naturally weak toward the naturally strong" (Posner, 2009: 196). Han forklarer verdivendingen som skjer, med Brian Leiter, som skriver:

Slaves, unable to take physical action against the sources of their misery (their masters, their oppressors), are driven by their stewing hatred of their masters to do the only thing they can do, create new values, values that *devalue* the masters, that invert their masters' valuations: their valuations are, in effect, *projections* of these powerful reactive emotions (Leiter, 2002: 203).

De nye verdiene inkluderer "Christian values, legal justice, and the verbalizing of experience, which falsifies the experience" (Posner, 2009: 196), men bare de første og de tredje verdiene er varianter hos Weisberg. Derfor mener Posner at vi må se på hvordan Nietzsche selv ville relatert *ressentiment* til rett. Posner mener Nietzsche var på begge sider av problemstillingen. Siden som Weisberg selv står på, hevder Posner at kan oppsummeres i setningen: "And when they say 'I am just,' it always sounds like 'I am just – revenged'".⁹⁵ *Ressentiment* er for psykologien hva hevn er til handling, skriver Posner. Han hevder at personen som søker å hevde sin lovlige rett som en hevner, er deformert av *ressentiment*, og bruker Shylock fra Shakespeares *The Merchant of Venice* som eksempel for en som er preget av et slikt *ressentiment*. Samtidig står Nietzsches "mester" over misunnelse og merker seg ikke fornærmelser, og han har derfor ingen bruk for hevn, eller hevners substitutt, nemlig rett. Men, på den andre siden, foreslår Nietzsche også at rett er noe som er skapt til å overvinne *ressentiment*, og kritiserer Weisberg for ikke å ta dette med i vurderingen:

Weisberg does not take up *that* suggestion. He wishes to exhibit law as an instrument of *ressentiment*. He pushes the pint very hard, arguing that the legalistic concept of law, [...] lead straight to the Nazi extermination of European Jews. Although Shylock, brimming over with *ressentiment*, personifies murderous legalism, Weisberg rejects the personification because it would blur the connection that he is trying to draw between *ressentiment* and antisemitism (Posner, 2009: 197).

Den andre delen av denne kritikken handler om motsetningen som ligger bak Nietzsches begrep om *ressentiment*. Posner skriver: "Behind the concept of *ressentiment* lies an

⁹⁵ Posner problematiserer i en fotnote at denne oversettelsen forsøker å gjengi et ordspill, og at "just" derfor er tatt med tatt med før "revenged". Amund Hønninstads norske oversettelse lyder: "Og når de sier 'jeg har rett,' lyder det alltid som 'jeg har henrettet'" Nietzsche, 1967: 61. I originalen lyder sitatet "'ich bin gerecht,' so klinget er immer gleich wie: 'ich bin gerächt'".

opposition between two human types – ‘natural’ man and ‘social’ or ‘civilized’ man (for Nietzsche, resentful man” (Posner, 2009: 197-198). Posner skriver at Nietzsche vred om på konvensjonelle verdier, slik at det naturlige mennesket representerte det gode, mens samfunnet og religion (knyttet til det sosiale eller siviliserte mennesket) representerte det onde (Posner, 2009: 200). Posner mener også at Nietzsches uavklarte forhold til jødedommen kompliserer og problematiserer Weisbergs sammenknytting av ressentiment og Holocaust (Posner, 2009: 206).⁹⁶

Således kritiserer Posner grunnlaget for Weisbergs teori om ressentiment ved å hevde at Weisberg ikke forholder seg forsvarlig til Nietzsches konsept ved å knytte det til Holocaust og nazismen, som vi har sett Weisberg gjør. Posner skriver at riktignok kan et legalistisk tankesett føre til, eller gjøre en blind for, urett, men han hevder det er outrert å knytte det til å føre til folkemord. En slik påstand må i alle fall understøttes av bevis, noe han etterlyser hos Weisberg. Posner peker nettopp på Weisbergs lesning av *Billy Budd* som eksempel på hvordan man kan snu hans argumentasjon om dette på hodet: ”[I]f Weisberg is right about eighteenth-century British naval law, Billy Budd would not have been executed (not so soon, anyway) had Captain Vere been a sticker for legal niceties” (Posner, 2009: 197). Posner hevder altså at hvis Weisbergs analyse stemmer, så har jo Vere nettopp *ikke* et legalistisk tankesett (han undertrykker det i alle fall), og det blir nettopp mangelen på et slikt tankesett som fører til Billys henrettelsesdom. Posner hevder at et system som er høyst legalistisk, som det amerikanske, nettopp gjør det vanskeligere å dømme noen til døden: ”A system of criminal justice like the American one, which throws greater protections (many highly legalistic) around the criminal suspect, would have made it harder for a jury to convict Meursault” (Posner, 2009: 197).⁹⁷ Posner skriver også at selv om Nietzsche feiret krigsverdier, gikk han ikke så langt som å anerkjenne mord: ”Nietzsche’s complaint about Christian values is not that they repress homicidal impulses but that they are ‘anti-life’” (Posner, 2009: 209). Posner hevder derfor at Weisberg overfortolker romaner med juridisk tematikk til å ta Nietzsche og romantikerne et steg lengre, ved at de feirer ”the homicidal *Übermensch*”. Posner forklarer:

⁹⁶ Nietzsche og antisemittisme er et kontroversielt tema jeg ikke skal gå inn på her. For Posners argumentasjon rundt dette i forhold til Weisberg teori, se Posner, 2009: 206-209. Dette skjer etter en lang gjennomgang i hvilken Nietzsche knyttes til romantiske verdier under overskriften ”Romanic values in Literature and Law” (se Posner, 2009: 197-201). Selv om dette har en viss sammenheng med *Billy Budd*-lesningen, vil jeg av plasshensyn ikke gå inn i Posners drøfting av romantiske verdier knyttet til rett og litteratur. Jeg vil også bare kort gjennomgå hvordan Posner hevder Weisberg feilleser Nietzsche.

⁹⁷ Posner refererer her til Albert Camus’ *Den Fremmede*, hvor Meursault, som Billy, blir dømt til døden.

Raskolnikov in *Crime and Punishment* commits two murders, one of which would be first-degree murder in our system. Meursault [...] is a murderer. Billy Budd commits what in civilian law would be at least manslaughter. Weisberg condones the inversion of values that he thinks there works applauds. He expresses sympathy for criminal acts and antipathy toward the people who bring criminals to justice – those people, he thinks, are consumed by *ressentiment*” (Posner, 2009: 209-210).

Posner hevder altså at Weisbergs større teori i *The Failure of the World*, ikke bare er bygget på et feilaktig grunnlag i lesningen av Nietzsches teori om *ressentiment*. Men også at det får den konsekvens at Weisberg vender verdisystemet så langt at morderne blir heltene, og de som dømmer dem blir skurker. I eksempelet med Meursault i *Den fremmede*, skriver Posner at Weisberg også glemmer offeret: ”Weisberg’s unedifying message is obscured by evasive locutions and by his neglecting to mention that Meursault shot his victim five times and never expresses remorse. The victim’s humanity is ignored while the criminal is portrayed as richly human” (Posner, 2009: 210). Posner mener at dette fører til et forvrengt system: ”If ‘justice’ depends on who the victim and the injurer are, the popular man will get justice and the unpopular one will not. The essence of legal justice is ignoring the personal merits, status and attractiveness of the respective litigants” (Posner, 2009: 210-211).

Posner kritiserer Weisbergs lesninger gjennomgående på denne måten. Før han går i gang med Weisbergs lesning av *Billy Budd*, skriver han: ”In calling Billy Budd ‘an innocent man’ and a ‘joyful innocent’, Weisberg makes light of the fact that Billy Budd struck a lethal blow to a superior officer in wartime” (Posner, 2009: 211).⁹⁸ Med dette i bakhodet skal vi nå gå se nærmere på Posners lesning av kortromanen.

5.4. Lesning av kortromanen

Posner skriver at Billy Budd har vært gjenstand for en uendelig debatt mellom de som mener at Melville ville at leserne skulle tro at Billy ble urettmessig dømt, og de som mener Melville enten ville at leseren skulle akseptere rettskaffenheten i Billys dom eller at spørsmålet om den skulle stå åpent. Han skriver følgende om Weisbergs lesning: ”In Weisbergs interpretation, Billy is Rousseau’s noble savage, Nietzsche’s ‘master’ or ‘blond beast,’ Wordsworth’s Seer blest, while Vere as well as Claggart are consumed by *ressentiment* and the execution of Billy is a terrible injustice” (Posner, 2009: 213).

⁹⁸ Posner referer her til Weisberg, 1984: 155 og 162.

5.5. Korrekt juss og ingen hint om annet

Posner argumenterer både mot Weisbergs argumentasjon for at det ble begått et justismord i saken mot Billy, og mot denne tolkningens legitimering som relevant for forståelsen av verket.

5.5.1. Weisbergs juridiske feil

Vi begynner med Posners juridisk-historiske argumentasjon. Han tar ikke for seg alle Weisbergs argumenter for justismord, men går gjennom tre av Weisbergs påstander. Vi husker Weisberg oppdaget åtte prosessuelle feil i saken. Posner begynner med kirurgens bekymring om at Billy skulle vært brakt inn for admiralen når skipet var gjenforent med resten av flåten. Posner skriver:

Weisberg argues that under English law Vere should have waited until the ship rejoined the fleet before proceeding against Billy and should then have asked the admiral commanding the fleet to convene a regular court-martial; the summary conducted on Vere's ship was proper only if Billy's striking Claggart could be construed as mutinous. But striking a superior officer in wartime was mutinous per se (Posner, 2009: 213).⁹⁹

Posner går her juridisk-historisk til verks, og mener altså at slaget måtte – uansett forsett – regnes som myterisk, slik at Veres saksbehandling på dette punktet faktisk var korrekt.

Den andre påstanden hos Weisberg handler om hvordan Claggart ikke ”utøvde sitt embete” da han anklaget Billy for mytteri. Og at grunnlaget for en summarisk rett basert på krigsartiklene dermed også falt bort. Posner avviser også dette tvert:

Weisberg argues that the court-martial is irregular because Claggart is not ”in the execution of his office” when Billy strikes him. But he is: ferreting out mutiny is his primary duty as the ship's security officer. He is abusing his office, not abandoning it, in accusing Billy. The members of the court-martial believe merely that Claggart is mistaken in accusing Billy (Posner, 2009: 213).

En tredje innledning er til hvordan Weisberg hevder at dødsstraff uansett ville være å gå for langt. Posner argumenterer for at Weisberg også her tar feil, ved hjelp av historisk kontekst:

Weisberg argues that in any event the death penalty is excessive for Billy Budd's offence, but he misreads the historical record. Seaman John Gummig was tried in 1748 for striking the boatswain of his ship and was found guilty and sentenced to be hanged, with no

⁹⁹ Posner refererer her til Simmons, Thomas, 1975 (7th ed), *The Constitution and Practice of Courts Martial*: 79.

recommendation for mercy, even though there is no indication that the boatswain died (Posner, 2009: 213).¹⁰⁰

Posner tar altså for seg tre av Weisbergs påstander om jussen i saken, og avviser alle tre. Som Posner skriver i en tidligere artikkel: ”In the eighteenth century British navy, a seaman who struck a superior officer was likely to be executed” (Posner, 1987: 1183).

5.5.2. Legitimering uten legitimitet

Posner skriver også om Weisbergs legitimering for hans juridisk-historiske lesning. Det første argumentet for at Weisbergs tolkning ikke kan legitimeres, er mangel på tekstlig støtte:

Even if Weisberg were correct about the law, his interpretation of the novella would be refuted by the absence of any textual suggestion – nor could the reader be assumed to know from other sources – that the court martial and execution of Billy Budd are illegal. Harsh, perhaps precipitate (the ship’s surgeon, a member of the court martial, thinks that so unusual a case should be referred to the admiral), but not illegal (Posner, 2009: 213).

Posner mener altså at det ikke finnes noen hint i teksten for at prosessen mot Billy var preget av ulovligheter. Og det kunne heller ikke forventes at leseren skulle vite at Veres argumentasjon er ulovlig fra noen andre kilder. Posner er også skeptisk til hvor mye Melville selv visste om Britisk marine-rett fra 1700-tallet, altså Weisberg biografiske legitimering.¹⁰¹

Posner hevder også at det ikke er Vere, men fortelleren selv som hevder at en ”drumhead court-martial” er riktig under omstendighetene. Posner refererer til følgende passasje i kortromanen: ”In wartime on the field or in the fleet, a mortal punishment decreed by a drumhead court – on the field sometimes decreed by but a nod from the general – follows without delay on the heel of convicting, without appeal” (Melville, 1962: 114). Melville gir ingen hint om at fortelleren kanskje ikke er troverdig, eller at leseren må undersøke britisk marine-rett fra 1700-tallet for å forstå kortromanen, skriver Posner.

Videre hevder Posner at selv om Melville hadde begått feil i den juridiske fremstillingen av romanen, ville dette ikke gått utover romanens mening. Han skriver at det

¹⁰⁰ Posner refererer her til MacArthur, John, 1813, *Principles and Practices of Naval and Military Courts Martial*, vol. 2: 437.

¹⁰¹ Posner har i debatten med Weisberg skrevet følgende: ”[Weisberg] assumes, without adequate basis as it seems to me, that Melville both was knowledgeable about English naval law (when the story, written almost a century later, takes place) and expected his readers to be. It is true that Melville had served on an American warship and that his father in law was a famous judge, but of course it does not follow that he knew the arcana of eighteenth-century naval law that Weisberg has been able to recover only by much patient digging – let alone that he expected his readers to know them” (Posner, 1989: 72).

kan påvises at Melville, i sin litteratur, tok seg friheter med fakta,¹⁰² og at vi nettopp forventer dette av fiksjon. Posner hevder at handlingen er et ”litterært imperativ”, og slik implisitt at Weisbergs argumentasjon er irrelevant:

That Billy should be tried on the ship is a literary imperative. A delay to rejoin the fleet, followed by a shift of the action to a court-martial in which Vere would play no role, would unhinge the story by eliminating Vere’s responsibility for Billy’s death. For Billy to receive a punishment unquestionably lawful for a drumhead court-martial to impose – a lashing, say – would trivialize the story. And Vere has to be in effect prosecutor, jury and judge all rolled into one in order to maintain the brisk pace of the narrative. Art trumps due process. An understanding of literature on legal themes as a coherent literary genre shaped by literary values and needs, rather than as statements of legal doctrine, can help to prevent misunderstandings about the significance of literary departures from legal regularity (Posner, 2009: 214).

Posner argumenterer altså for at fortellingens form krever at tingene er som de er i kortromanen. Hvis det hadde vært annerledes, ville kortromanen vært en helt annen.

Posner ser så på Weisbergs oppfatning om at flere av offiserene på båten har synes at prosessen mot Billy er problematisk og hintet om Veres mulige galskap. Han mener imidlertid disse bekymringene ikke har noe juridisk opphav:

The misgivings that the members of the court-martial exhibit – one of them even questions Vere’s sanity – are based not on concerns with legality but in the fact that Billy Budd is such an attractive person and the provocation (in a layman’s not a lawyer’s sense) for striking Claggart was so great (Posner, 2009: 214).

Slik er det ikke Veres tvilsomme prosess som blir fremstilt i kortromanen, men heller motsetningen mellom underoffiserenes sympati og Veres ansvar:

The opposition portrayed is between the sympathies of subordinate officers of narrow outlook and limited understanding and the responsibilities that rest on the captain’s shoulders alone. Isolated by his intelligence, role, and perspective, Vere has no one with whom he might take counsel or share responsibility for dealing with the consequences of Billy’s crime (Posner, 2009: 215).

5.6. Posner om Veres manglende misunnelse og tillatelige fremferd

Posner tar også for seg Weisbergs tolkning av de bakenforliggende omstendighetene for Veres ulovligheter.

¹⁰² Posner henviser her til Hayford og Blairs ”Explanatory notes” i Melville, Herman, 1969, *Omoo: A Narrative of Adventures in the South Seas*: 341-348.

5.6.1. *Veres manglende misunnelse av Lord Nelson, og dens manglende projisering på Billy Posner* skriver at mange ”liberalere”¹⁰³ har tolket Vere som usympatisk. Som en av disse nevner Posner Brook Thomas, hvis lesning av kortromanen vi skal se videre på i neste kapittel.¹⁰⁴ Posner hevder Weisberg ”goes Vere’s other critics one better by charging Vere with having procured the death of Billy Budd out of rancorous envy of Admiral Nelson” (Posner, 2009: 216). Han er ikke imponert over denne tolkningen som han fremstiller på følgende måte (med kritiske parenteser):

His [Weisberg’s] thesis is that Vere, though a competent officer, is not in Nelson’s league (which is true but, as we shall see, misleading); that Vere resents the comparison (for which there is no evidence); and that because Nelson and Billy Budd share the quality of perfectly uniting thought and action, Vere identifies one with the other, and condemns Billy out of envy of Nelson (Posner, 2009: 216).¹⁰⁵

Vi begynner med det første, at Veres misunnelse og ressentiment bygger på at han sammenligner seg selv med Nelson, som er i en annen divisjon.

Posner skriver at kortromanen presenterer Vere for leseren med anerkjennelse. Som ”a sailor of distinction even in a time prolific of renowned seamen”, hadde Vere ”seen much service, been in various engagements. Always acquitting himself as an officer mindful of his men, but never tolerating an infraction of discipline; thoroughly versed and intrepid to the verge of temerity, though never injudiciously so” (Melville, 1962: 60). Posner skriver at Weisberg, for å jekke Vere ned, heller siterer en beskrivelse fra samme side: ”Ashore, in the garb of a civilian, scarce any one would have taken him for a sailor”. Men, skriver Posner, han unnlater samtidig å ta med resten av setningen:

[...] more especially that he never garnished unprofessional talk with nautical terms, and grave in his bearing, evinced little appreciation of mere humour [...] His unobtrusiveness of demeanour may have proceeded from a certain unaffected modesty of manhood sometimes accompanying a resolute nature.

¹⁰³ Liberaler er en nedsettende betegnelse for Posner, som selv er uttalt konservativ. ”How contemptible Nietzsche would consider them!” (Posner, 2009: 216), legger han også til i parentes.

¹⁰⁴ Posner skriver at Thomas er kritisk til Weisberg’s kritikk av prosessen i rettsaken, som Thomas hevder er Veres ”legalistic point of view that focus on technicalities”.¹⁰⁴ Posner tolker Thomas til å mene at Melville’s poeng er at rett – som hos Thomas er et virkemiddel for de øvre klassene til å undertrykke i nedre – er en så forlokkende ideologi at den overbeviser selv dens ofre om at den er rettferdig, skriver Posner.¹⁰⁴ Men Posner innvender også mot Thomas: ”But if Vere’s ideology is so beguiling, it is difficult to resist the conclusion that Melville is among the beguiled” (Posner, 2009: 216).

¹⁰⁵ Posner mener Weisberg slik lager ”aesthetic hash” av verket, ved å brette kortromanen opp i to urelaterte historier, som vi har sett hos Weisberg: (1) en kamp mellom hedenskhets og kristendom, som ender med Claggarts død (som samtidig dømmer Billy, som representerer hedenskhets, til sin skjebne, slik kristendommen ofte har blitt sett på som skjebnesvanger for Romerriket); og (2) Veres handling på misunnelsen av Nelson, som starter med Claggarts død, og ender med Veres egen (Posner, 2009: 216-217).

Implisitt i dette mener jeg det ligger en kritikk av Weisbergs sitering: Selv om Posner bare lar resten av setningen stå ukommentert, bidrar Posners bemerkning om utelatelse til en oppfatning av at Weisberg velger ut sitater som støtter hans teori, uten å ta hensyn til konteksten de står i. Men Posners hovedpoeng er at Vere ikke stilles i det negative lyset Weisberg hevder.

Sammenligningen som opphav til misunnelse hos Weisberg torpederer Posner også med et historisk-kontekstuel argument. Vi husker hvordan Weisberg skrev at misunnelsen av Lord Nelson blant annet beror på at hans karriere stadig blir overskygget av hans kollega, ved sistnevntes slag ved Nilen og Trafalgar. Posner gjør oss imidlertid oppmerksom på hvilket år kortromanens handling er lagt til:

It is true that Vere is no Nelson, but neither was Nelson in 1797, for that was before the battles of the Nile, Copenhagen, and Trafalgar – the victories for which he was mainly remembered. Within the world of the novella, the world of 1797, there was no reason for Vere to be envious of Nelson (Posner, 2009: 217).

Slik snur Posner om på Weisbergs kontekstuelle bevis for at en sammenlignende misunnelse er plausibel.

Posner hevder også at det at det i kortromanen nevnes at Nelson hindret et mulig mytteri på *Theseus* ved sin blotte tilstedeværelse, heller ikke kan tas opp til sammenligning, noe som også blir en videre kritikk av Weisbergs lesning:

No acts of violence on the *Theseus* are mentioned, and we can be sure that had there been any Nelson would have responded with the utmost severity: he once congratulated another admiral for hanging four seamen on a Sunday and said he would have approved hanging them on Christmas (Posner, 2009: 217).¹⁰⁶

”To Nelson the trial and hanging of Billy would have been all in a day’s work and quickly forgotten”, skriver Posner (Posner, 2009: 218). Han hevder på denne bakgrunn at meningen med referansene til Nelson kanskje heller handler om hva Vere kanskje kunne blitt, hadde han ikke (som Nelson en del senere, for øvrig) falt i kamp.

Posner mener altså at Weisberg verken har dekning i teksten eller i den historiske konteksten for at tolkningen om at Vere misunner Nelson, er plausibel.

¹⁰⁶ Posner refererer her til Nelson, Horatio, 1845, *Dispatches and Letters of Vice Admiral Vicount Nelson*, vol 2: 408-410 (Tilgjengelig fra <https://archive.org/details/dispatchesandle00nicogooq>).

Også projiseringen av denne misunnelsen mot Nelson over på Billy beror på feil, ifølge Posner. For selv om Weisberg skulle hatt rett angående Veres misunnelse på Nelson, ville en identifikasjon hos Vere mellom Nelson og Billy, være svært lite sannsynlig. Posner skriver:

The identification is far-fetched. Weak and sickly to begin with, only five feet two inches tall, Nelson had by 1797 lost both eye and arm in combat. And far from being a free spirit, he apotheosized duty, as in the famous signal to the fleet before Trafalgar: "England expects every man to do his duty." Nelson is the opposite of Billy Budd, the strapping stammerer. And he talks just like Vere. "Our country has the first demand for our services; and private convenience or happiness must ever give way to the public good. Duty is the great business of a sea officer: all private considerations must give way to it, however painful." (Posner, 2009: 216n).

Riktignok er kontrasten mellom Billy og Vere virkelig en kontrast mellom det naturlige og det siviliserte mennesket (som vi husker fra Nietzsche), skriver Posner. Dette understrekes ved Billys stamming og mangel på utdanning, og Veres "bookishness"; kapteinen er ikke noen "rough-and-tumble old salt".¹⁰⁷ Men disse egenskapene handler ikke om motsetninger som skaper hat. Det handler om at de har narrative *funksjoner*, som Posner hevder Weisberg ikke oppfatter. Egenskapene gir ikke noe opphav til noe hat, som hos Weisberg; de er der fordi handlingen er avhengig av at karakterene har disse egenskapene.¹⁰⁸

5.6.2. En tillatelig fremferd?

Ikke bare avviser Posner Weisbergs teori om de bakenforliggende omstendighetene som skulle føre til at Vere handler ulovlig og mot sin egen moralske og juridiske overbevisning. Posner tar også opp til drøfting om Veres argumentasjon og fremferd ikke både er realistisk og forsvarlig, og spør om kortromanen egentlig forsøker å hevde det motsatte.

Posner skriver at det hviler et stort ansvar på et skips øverstkommanderende i krigstid og at mange liv avhenger av hans beslutninger. Så når den mest populære sjømannen dreper skipets sikkerhetsoffiser – en handling som kan tolkes å være mytteri; en overhengende trussel i 1700-tallets marine – som respons på en provokasjon som ikke kan regnes som formildende i henhold til krigslovgivningen, finner kommanderende offiser, en følsom mann

¹⁰⁷ Posner henter begrepet som beskrivelse på Vere fra kortromanen.

¹⁰⁸ Posners argumentasjon for dette lyder: "If Billy could have defended himself verbally against Claggart's accusations, his striking Claggart – an act necessary to the story – would have been out of character. Vere's bookishness lends plausibility to the elaborate argumentation by which he seeks to persuade the court-martial that it must convict Billy and sentence him to death. It also elevates him intellectually above the members of the court-martial. By presenting him as an introspective man rather than as merely a tough military commander, Melville imparts tragic overtones to his decision to condemn Billy Budd and explains his whispering Billy's name on his own deathbed" (Posner, 2009: 218).

og ingen marionett, seg i en konflikt mellom egne følelser og offentlig plikt. Om hvordan dette er ment å *virke* på leserne, skriver Posner: ”We are not meant to think he had no choice, but neither are we meant to think that he was acting illegally or out of envy. As the narrative voice in *Billy Budd* puts out, ‘Little ween the snug card players in the cabin of the responsibilities of the sleepless man on the bridge’” (Posner, 2009: 218).¹⁰⁹ Veres ”bookishness, his ‘pedantry’” (Posner, 2009: 218), får oss til å forstå at kapteinen selv *visste* at han sto fremfor en vanskelig avgjørelse, skriver Posner.

Posner går videre til å ta for seg forholdet mellom juss og moral. Som vi husker mente Weisberg at Vere *egentlig* visste at Billy var moralsk uskyldig. Posner refererer til Robert A. Ferguson, som argumenterer for at Veres valg sto mellom lydighet til henholdsvis positiv rett eller naturrett.¹¹⁰ Posner skriver at Vere nekter å la den positive retten som marinen faller inn under bli trumfet av en anke til noen høyere rett under hvilken Billys drap kan tenkes å være rettferdig, eller i alle fall unnskyldt.¹¹¹ Men Vere argumenterer ikke bare for lovens bokstavelighet og respekt for den, men argumenterer også strategisk for faren for mytteri, skriver Posner. Han hevder dette er det mest urovekkende i Veres argumentasjon, uten at dette må settes i sammenheng med Weisbergs argumentasjon. Posner skriver:

Vere does not just invoke the letter or the pieties of the law. He also argues policy, as a lawyer would say – the danger of mutiny. This is the most unsettling part of Vere’s argument, even though it is unrelated to legalism or *ressentiment* – indeed, it is the *rejection* of legalism in favour of expedience. When Vere asks, ”How can we adjudge to summary and shameful death a fellow creature innocent before God, and whom we feel to be so?”, he puts the reader in mind of the most disturbing feature of utilitarianism – that it countenances the deliberate sacrifice of an innocent person for the sake of the general good (Posner, 2009: 219).¹¹²

Likevel, Claggart hadde hatt et kobbelt av informanter på skipet, og ”what would they have thought had Billy Budd received lenient treatment for killing their boss?”, spør Posner (Posner, 2009:119). Han gjengir passasjen fra Veres tale hvor han mener at det for mennene

¹⁰⁹ Posner siterer fra Melville, 1962: 114). At det egentlig er fortelleren som sier dette, som Posner hevder, er ikke helt riktig. Fortelleren siterer ”a writer whom few know”. Det er liten tvil om at dette er forfatteren selv skriver Hayford og Sealt i notene (se Melville, 1962: 183). Det skaper likevel en avstand mellom fortelleren selv og det som ytres i sitatet.

¹¹⁰ Posner refererer til Fergusons korte lesning av romanen (i Ferguson, 1984: 288-290), og skriver at Ferguson også noterte seg affiniteten mellom Veres juridisk-argumenterende stil og de amerikanske rettspositivistenes tilnærming, som var i stor fremgang da Melville skrev *Billy Budd*. Dette er noe vi skal se nærmere på hos Brook Thomas.

¹¹¹ Posner siterer samtidig fra passasjen vi også har sett på hos Weisberg: ”Before a court less arbitrary and more merciful than a martial one, that plea (that Billy Budd intended neither mutiny nor homicide) would largely extenuate. At the Last Assizes it shall acquit. But how here? We proceed under the law of the Mutiny Act ... The heart ... sometimes in the feminine man ... must here be ruled out” (Posner, 2009: 219. Sitatene finnes i Melville, 1962: 111 om enn i noe annen rekkefølge).

¹¹² Posner siterer fra Melville, 1962: 110-111.

uansett vil fremstå som en myterisk handling, og at Billy må dømmes for å hindre opprør.¹¹³ ”Vere’s fears are confirmed”, skriver Posner, med henvisning til avisen ”News of the Mediterranean”, som fremstiller Billy som en ”ringleader” for et ondsinnet plott, og som har knivstukket Claggart fremfor kapteinen.¹¹⁴ Posner tolker altså avisens mening helt forskjellig fra Weisberg, som hevdet den symboliserte og bidro til den større tematikken rundt ”hensynsfull kommunikasjon”, som igjen forsterket hans teori om Vere som tilslørt.

Posner hevder at å se bort fra Veres grunner for å dømme Billy, er som å se bort fra Kreons grunner for å dømme Antigone:¹¹⁵ ”In neither case is it a matter just of upholding ”the law” come what may. Both Creon and Vere think they have justice (granted, human rather than divine justice) on their side, and both have some basis for thinking this” (Posner, 2009: 220).

Posner tar også for seg hvordan Robert Cover sammenligner Vere med dommerne – inkludert Melvilles svigerfar – som håndhevet lovene om slaver på flukt med den formalistiske begrunnelsen av at ”det var loven”.¹¹⁶ Men Posner hevder sammenligningen er fåfengt: ”The law enforced by Vere was harsh but, in the desperate circumstances in which it was invoked, not vicious” (Posner, 2009: 220).

Posner avslutter drøftingen av Vere med å påpeke viktigheten av at saken skjedde i 1797, og at Vere derfor må vurderes på denne tidens premisser. Posner skriver at nasjonalisme, darwinisme og utilitarisme, ”ismer” som alle har til felles å sette kollektivet (nasjon, arter, samfunn) foran individet, var vanlig tankegods i det nittende århundre, men vekker samtidig avsmak i vår moderne tid. Og kanskje vekket dette avsmak hos Melville også, hvis sympati med ”underdogs” var kjent (Posner, 2009: 221). Men ville han ikke mene at de som handlet på bakgrunn av et slikt tankegods i tiden, som Kaptein Vere, handlet tillatelig, spør Posner,¹¹⁷ og svarer med et sitat fra Andrew Delbanco:

¹¹³ Posner skriver: ”Vere explains to the court-martial that to the unsophisticated crew Billy’s deed ‘however it be worded in the announcement, will be plain homicide committed in a flagrant act of mutiny. What penalty for that should follow, they know. *Why?* They will ruminate. You know how sailors are. Will they not revert to the recent outbreak at the Nore? Ay. They know the well-founded alarm – the panic it struck throughout England. Your clement sentence they would account pusillanimous. They would think we flinch, that we are afraid of them – afraid of practicing a lawful rigor singularly demanded at this juncture, lest it should provoke new troubles” (Posner, 2009: 219-220). Posner siterer fra Melville, 1962: 112-113.

¹¹⁴ Se Melville, 1962: 130.

¹¹⁵ Posner foretar også en lesning av Sofokles’ *Antigone* i *Law and Literature*. Se Posner, 2009: 133-135.

¹¹⁶ Se Cover, 1975: 4-5 og 250-252.

¹¹⁷ Posner refererer her egentlig til saken Buck vs. Bell, som vi ikke skal gå nærmere inn på. Og egentlig skriver Posner: ”But Would he [Melville] not have thought that the Virginia authorities [motpart til Buck i saken], like Captain Vere, had made a *permissible* choice?” (Posner, 2009: 221). For mer om saken, Buck vs. Bell, se Posner 2009: 220-221, og 349-352.

For Melville, as for Vere, our fate as human beings is to live by norms that have no basis in divine truth, but that have functional truth for the conduct of life. These norms are the grammar of culture, and the culture that Vere has sworn to defend is that of the Royal Navy in time of war. Billy killed an officer. Billy must hang” (Delbanco, 2005: 311-312).

Posner argumenterer altså både tekstuelt og kontekstuelt for at Weisbergs tolkning av Vere som misunnelig på Nelson, ikke er plausibel. Han argumenterer også for at en slik misunnelse ikke ville blitt projisert på Billy, og at kaptein Veres fremferd ikke åpenbart var utillatelig, men at vi kan sette oss inn i og forstå kapteinens fremferd og bakgrunnen for hans dilemma.

5.7. Posners bibelske innvendinger

Posner er også svært kritisk til Weisbergs bibelske fortolkningsvending, som jeg valgte å ikke gjennomgå i forrige kapittel. Han hevder Weisberg tar feil og at Billy er Kristus-skikkelsen og Claggart er Satan. Og som overgang til Posners lesning av *Brødrene Karamasov*, som vi ikke vil følge videre her, avslutter Posner med å hevde at Weisbergs bibelske lesning, er det minst overbevisende hos ham: ”The least plausible feature in Weisberg’s account of *Billy Budd* – the equating of Claggart to Christ¹¹⁸ – prepares us for his finding in *The Brothers Karamazov* a rejection rather than, as all other readers have thought, a celebration of Christianity” (Posner, 2009: 222).

5.8. Oppsummering og metode

Posners lesning av *Billy Budd, Sailor* er altså hovedsakelig en kritikk av Weisbergs teori og lesning av kortromanen. Han kritiserer Weisbergs teori om ressentiment ved å avvise at begrepet hos Nietzsche kan knyttes til nazismen og legalisme. Han aviser også hovedpunktene i Weisbergs lesning, både ved å hevde at Weisberg tolker jussen og den historiske konteksten feil. Han mener heller ikke at teksten inviterer til Weisbergs juridisk-historiske analyse. Videre hevder han at det heller ikke finnes tekstlig belegg for at Vere skulle misunne Nelson, og finner det heller ikke plausibelt at en slik misunnelse skulle projiseres på Billy. Selv om Posner hevder at deler av Veres argumentasjon er tvilsom, mener han at vi må se på Vere som et menneske av sin tid, som både handler tillatelig og som sto overfor vanskelige avgjørelser i saken mot Billy. Posner hevder også at Veres bekymringer, som Weisberg hevder er uttrykk for ”tilslørt kommunikasjon”, faktisk var reelle, og forsvaret dermed kapteinens avgjørelse. Posner kritiserer også Weisbergs bibelske lesning av fortellingen.

¹¹⁸ ”A close second is Weisberg calling Vere a ‘possible tyrant’” legger Posner til i en fotnote (Posner, 2009: 222n), med referanse til Weisberg, 2004: 3.

At Posners lesning av *Billy Budd* mest av alt er en reaksjon på Weisbergs argumentasjon, gjør at metodikken hans blir parallell med Weisbergs. Også han har en pragmatisk tilnærming ved at han først leser juridisk-historisk for å tolke jussen i saken mot Billy, og deretter vender fokuset mot teksten selv, både når det gjelder Weisbergs legitimering og argumentasjon for Veres ressentiment.

5.9. Vurdering av Posners lesning

At Posner "lesning" av *Billy Budd* mer er en kritisk vurdering av Weisbergs argumentasjon enn en selvstendig lesning av kortromanen, gjør også at min vurdering må bli en evaluering av denne kritikken. Jeg vil ikke vurdere Posners kritikk av Weisbergs teoretiske utgangspunkt, da dette ligger på siden av hva jeg ønsker å vise i oppgaven.

5.9.1. Vurdering av Posners kritikk av Weisbergs juridisk-historiske lesning og dens legitimering

Som ved Weisbergs lesning, vil jeg heller ikke her ta stilling til den juridiske argumentasjonen. Vi kan imidlertid registrere at det er uenighet på dette punktet mellom Weisberg, som hevder Vere begikk flere juridiske feil både av prosessuell og materiell art, og Posner, som hevder dette ikke er tilfellet. Jeg synes begge tolkninger virker plausible, men vil som nevnt ikke vurdere denne uenigheten.

Når det gjelder legitimeringen for Weisbergs lesning, og Posner innvendinger mot disse, deler jeg noen av Posners argumenter, noe jeg har redegjort for i min egen vurdering av Weisbergs lesning. Det første gjelder mangelen på tekstlig støtte. Jeg er, som vist i min egen vurdering av Weisbergs lesning, til dels enig med Posner i at det ikke finnes støtte for det Weisberg kaller en "invitasjon" i teksten som krever og legitimerer en nærgående undersøkelse av de juridiske aspektene ved saken mot Billy. Jeg synes likevel Posner er vel kategorisk når han hevder det ikke finnes noe i teksten som antyder at Vere handler ulovlig. Jeg mener at teksten skaper tvil om Veres juridiske fremferd, noe jeg har forklart at bidrar til flertydighet på dette punktet i kortromanen. Jeg er imidlertid helt enig med Posner i at Weisberg ikke beviser at Melville selv kjente godt til britisk marine-rett fra 1700-tallet, og at det ikke kunne forventes at leserne skulle kjenne til denne eller tvile på Veres rettsgrunnlag.

Jeg er imidlertid uenig i Posners argumentasjon for at fortelleren selv uttaler at en summarisk rettssak var riktig under omstendighetene. Jeg mener her han begår samme feil som han beskylder Weisberg for å gjøre med beskrivelsen av Vere. Nemlig feillesning eller uredelig sitering. Vi kan gjengi hele Posners argumentasjon på dette punktet:

Not Vere but the narrator tells the reader that the drumhead court-martial is proper in the circumstances. "In wartime on the field or in the fleet, a mortal punishment decreed by a drumhead court – on the field sometimes decreed by but a nod from the general – follows without delay on the heel of convicting, without appeal" (Posner 2009: 213).¹¹⁹

Men underbygger dette sitatet egentlig hva Posner hevder? Vi tar med hele passasjen i kortromanen for undersøkelse:

In brief, Billy Budd was formally convicted and sentenced to be hung after the yardarm in the early morning watch, it being now night. Otherwise, as customary in such cases, the sentence would forthwith have been carried out. In wartime on the field or in the fleet, a mortal punishment decreed by a drumhead court – on the field sometimes decreed by but a nod from the general – follows without delay on the heel of convicting, without appeal (Melville, 1962: 114).

Vi ser her at det ikke er lovligheten ved rettssaken som beskrives, men bare det faktum at det var vanlig at hvis en krigsrett i krigstid avsa en dødsdom, ville den bli gjennomført umiddelbart og uten ankemulighet. Ved at Posner hevder fortelleren her hevder at "the drumhead court-martial is proper in the circumstances", begår han samme type uredelige underbygging som han beskylder Weisberg gjennomgående for å gjøre. Jeg er på tross av dette likevel enig i konklusjonen: at Melville ikke gir noen hint om at Britisk marine-rett fra slutten av 1700-tallet må undersøkes for å forstå verkets "mening".

Heller ikke Posners neste argument er i min mening særlig godt. For han avviser ikke bare Weisbergs argumentasjon ved at en juridisk analyse ikke bidrar til bedre forståelse av verkets mening. Han hevder også at Weisbergs argumentasjon ikke er relevant fordi det at Billys skal bli stilt for retten på skipet, er et "litterært imperativ". Jeg mener dette argumentet er dårlig. Ikke fordi det nødvendigvis er feil, men fordi det er opplagt, og ingen kan være uenig. Weisberg argumenterer heller ikke for at handlingen skulle vært annerledes; han mener jo nettopp at kontrasten mellom handlingen og lovligheten til handlingene er en stor del av kortromanens meningsdannelse. Slik blir Posners argumentasjon på dette punktet rettet mot en stråmann.

At kirurgen og de andre underoffiserenes tvil og spørsmål om Veres mulige galskap heller ikke har et juridisk opphav, stiller jeg meg også tvilende til. Som jeg har nevnt, mener jeg dette bidrar til flertydighet, og her forsøker Posner igjen å gjøre dette til noe entydig, om enn med motsatt fortegn enn hos Weisberg.

¹¹⁹ Posner siterer fra Melville, 1962: 114.

Det siste argumentet til Posner, at denne tvilen fremstiller en opposisjon mellom underoffiserenes sympati og Veres ansvar, synes plausibelt. Men da i tillegg til at det bidrar til å reise tvil om Veres juridiske fremferd og moralske karakter, ikke som en utelukkelse av det.

5.9.2. *Vurdering av Posners kritikk av tolkningen av Vere som misunnelig og hans fremferd som utillatelig*

I den andre delen av Posners kritikk, den som gjelder Weisbergs lesning av Vere som misunnelig på Weisberg; hvordan han på bakgrunn av denne projiserer et hat på Billy, og slik får en uakseptabel fremferd, er jeg nesten gjennomgående enig i Posners argumentasjon.

Når det gjelder Posners kritikk av at det ikke er finnes tekstlig støtte for noen misunnelse av Nelson hos Vere, har jeg argumentert for samme syn som Posner innehar. Jeg finner, som Posner, heller ikke Vere fremstilt i det negative lyset Weisberg hevder. Posners innvending om at Nelson heller ikke var den historiske Nelson i 1797, før slagene ved Nilen og Trafalgar, mener jeg fungerer som et skarpt kårdestikk mot Weisbergs historisk-kontekstuelle lesning – det treffer midt mellom øynene. Posner vrir Weisbergs egen argumentasjon imot ham. Skal Weisberg tolke historisk-kontekstuell, må denne konteksten være riktig. Også når det gjelder Nelsons mytterihindring ved sin tilstedeværelse, er jeg enig med Posner. Posner argumenterer godt for at situasjonen ikke var sammenlignbar. Partiet om denne hendelsen i kortromanen knyttes heller ikke eksplisitt til Veres bevissthet. Også Posners referanse til Nelsons brev der hans skriver at han ville godkjent henrettelse på første juledag, synes jeg er relevant for Posners argumentasjon.

Når det gjelder Posners kritikk av Weisbergs argumentasjon for at Billy representerer Nelson for Vere, mener jeg også denne treffer. Posner er overbevisende når han, med biografiske fakta, argumenterer for at en kortvokst og sykelig Nelson, med bare ett øye og én arm, ikke var noen ”Handsome Sailor”, og at sammenligningen således er ”far-fetched”.

Jeg finner også Posners argumentasjon for at de motsatte egenskapene hos Billy og Vere ikke tjener til at det skapes mening i denne motsetningen selv, men at de heller har en ”narrativ funksjon”, plausibel. Jeg må imidlertid samtidig bemerke at å ta alle detaljer i boken til inntekt for en ”narrativ funksjon”, er noe lettvint.

Der hvor jeg ikke har gjort meg opp en mening, er i opposisjonen mellom Weisberg som hevder Veres fremferd er forkastelig, og Posner som hevder den er tillatelig. Dette har sammenheng med at jeg her mener verket er flertydig, og at dette nettopp er det store dilemmaet. Som vi har sett, har dette dilemmaet preget hele *Billy Budd*-resepsjonen, ved at den har skapt et kritikerkille i spørsmålet ”for eller mot Vere”. Som jeg også vil argumentere

for i sammenligningen, mener jeg imidlertid leseren ikke *må* ta stilling til Vere. Kortromanens flertydighet, gjennom en indirekte og begrensende form, gjør at dette dilemmaet uansett vil og må stå åpent. Jeg synes således Posner har rett når han skriver: "We are not meant to think he had no choice, but neither are we meant to think that he was acting illegally or out of envy" (Posner, 2009: 218).

5.10. Weisbergs motsvar

Siden Posners lesning i *Law and Literature* tar utgangspunkt i Weisbergs lesning i *The Failure*, skulle man tro det var interessant å følge opp med hvordan Weisberg reagerte på argumentasjonen som ble fremmet av Posner. Weisbergs reaksjon på Posners lesning av *Billy Budd* kommer best frem i artikkelen "Accepting the Inside Narrator's Challenge: *Billy Budd* and the 'Legalistic' Reader" (Weisberg, 1989b).¹²⁰ Likevel er få nye argumenter å spore hos Weisberg. Han understreker nok en gang kirurgens tvil om riktigheten til Veres prosedyre, som også støttes av flere av underoffiserene, og hevder at både Posner (og også Brook Thomas) "seem to [...] be missing the essential point of the narrator's invitation. We must after all, use 'such light as the narrative affords' to understand Captain Vere. Now there is much in that narrative (*pace* Posner) impugning Vere's procedures and even his honesty" (Weisberg, 1989b: 30). Weisberg hevder at altså Posner er en dårlig fortolker når han ikke ser tekstens invitasjon til juridisk analyse og en devaluering av Vere, men ellers bringer "forsvaret" hans lite nytt.

¹²⁰ Artikkelen finnes i første nummer av *Cardozo Studies in Law and Literature* som tidligere nevnt var viet symposiet om *Billy Budd* ved Cardozo School of Law i 1987. Der har også Posner har en artikkel om Weisbergs behandling som fremmer de samme argumentene som kommer frem i lesningen vi har sett på (se Posner, 1989). For Weisbergs kritikk av hele Posners bok, som jeg ikke vil gå inn på i denne oppgaven, se hans anmeldelse "Entering With a Vengeance: Posner on Law and Literature" (Weisberg, 1989a).

6. Thomas' lesning: Historisk kontekst og avsløring av ideologi

Den neste lesningen vi skal se på, er Brook Thomas'¹²¹ lesning av *Billy Budd, Sailor*. Der vi har sett at Weisberg og Posner så å si står på motsatte sider av rett og litteratur-feltet – særlig innenfor underområdet rett i litteratur, noe som også preger deres lesninger av *Billy Budd* – representerer Brook Thomas en annen tilnærming og posisjon enn de to andre. Dette kommer frem, både i det teoretiske utgangspunktet for hans bok *Cross Examinations of Law and Literature: Cooper, Hawthorne, Stowe and Melville*, utgitt i 1987, og i hans lesning av *Billy Budd*, der han nettopp har et annet siktemål med sin lesning enn det hos Weisberg og Posner.

Jeg vil i dette kapittelet, som i de to foregående, først se på det teoretiske utgangspunktet Thomas har for sin lesning, og deretter gjennomgå lesningen av *Billy Budd*, før jeg til slutt foretar en vurdering av lesningen lik de som har blitt gjort av Weisbergs og Posners lesninger.

6.1. Teoretisk utgangspunkt: Avsløring av ideologi

Lesning av *Billy Budd* som vi skal konsentrere oss om hos Thomas, finner vi i *Cross-examinations of Law and Literature* fra 1987.¹²² I denne boken studerer Thomas utvalgte litterære tekster fra siste halvdel av 1800-tallet som han ser opp mot samme periodes juridiske ideologi. Han bygger således videre på Robert Fergusons arbeid, der det argumenteres for at amerikanske jurister i Amerikas barndom var nært knyttet til litteraturen, og at jussen var sterkt påvirket av humanistiske fag, særlig de estetiske; men at det siden skjedde en vending bort fra dette, og at fagene samtidig ble mer autonome.¹²³ Thomas knytter selv sitt prosjekt til Critical Legal Studies. Han skriver: "My use of literary text to help define the legal ideology of antebellum America draws from and tries to expand upon work by members of the critical legal-studies movement" (Thomas, 1987: 4). Thomas' bok bygger også på Robert Covers

¹²¹ Brook Thomas er "chancellor professor" i engelsk ved University of California, Irvine. Han har utgitt flere verk innenfor rett og litteratur-disiplinen. *Cross Examinations of Law and Literature: Cooper, Hawthorne, Stowe and Melville*, er hans mest kjente verk på forskningsfeltet.

¹²² Boken ble godt mottatt blant kritikerne, selv om noen kritiserte Thomas for hans ikke-konkluderende og uklare stil (Se Ringe, 1988, von Frank, 1989, Lee, 1990, Leedes 1990 og Knox, 1994).

¹²³ Fergusons *Law and Letters in American Culture* (1984) regnes som en klassiker på rett og litteratur-feltet. Ferguson konsentrerer seg hovedsakelig om 1700-tallets amerikanske litteratur og juss, altså i århundret før det Thomas konsentrerer seg om. I bokens forord skriver Ferguson om siktemålet til boken: The first aim of this book is to explore the nexus between law and literature in the early republic and to examine some of the major writers within the configuration. [...] A second purpose is to examine the rhetoric within the republican writings and to reassess its place in American literary culture". Om 1700-tallets jurist skriver Ferguson: "The eighteenth-century lawyer possessed literary impulses [...] and to a degree unequalled by others in republican culture. He was, in fact, professionally dependent upon a fusion of law and literature". (Begge sitater er hentet fra Ferguson, 1984: 6-7)

teorier, som blant annet hevder at selv om vi normalt forstår en dom som et produkt av juridisk resonnering, bygger overbevisningskraften i en avgjørelse på et implisert narrativ som gjør at dens resonnering virker logisk: Å forsøke å forstå rett ut fra konteksten til narrativene som gir den mening, er å forsøke å rekonstruere de kulturelle narrativene som gir retten autoritet.¹²⁴ En måte å gjøre dette på, skriver Thomas, er å sammenligne en kulturs rett med dens litteratur. For litteraturen *avdekker* fortellingene en kultur forteller om seg selv i mye større grad enn jussen kan gjøre det, skriver Thomas. Det handler om at litteraturen kan avsløre ideologier, også i det juridiske systemet: "It is precisely literature's ability to produce alternative narratives to the dominant ones of a culture that makes it so valuable in exposing the ideology of the legal system" (Thomas, 1987: 5). Det er altså dette Thomas ønsker å vise: hvordan litteraturen avdekker sin periodes juridiske ideologi.

Når Thomas forsøker å analysere litteraturens ideologiske implikasjoner, behandler han litteratur som "sosial tekst". Han hevder den er intrikat knyttet til sosiale og historiske forhold, både ved dens produksjon og resepsjon. Å anta at litteraturen er sosial tekst, betyr likevel ikke at en skal godta den refleksive teorien som dominerer tradisjonelle ideologiske studier av litteratur, skriver Thomas. Noe som får ham til å innvende:

Indeed, a distinctive quality of the novels that I will examine is their functionality. Recognition of the fictional aspect of much literature has led critics interested in ideological analysis to consider a work as an imaginative response to its historical situation, rather than a reflection of the situation. Thus, just as recent ideological analysis of the law has rejected reflection theory, so has recent ideological analysis of literature (Thomas, 1987: 6).

Rett, som litteratur, er knyttet til en kulturs fortellinger om seg selv, skriver Thomas. Likeledes responderer litteratur, som rett, til den historiske situasjonen ved en søken etter å løse indre sosiale motsetninger. Men der den juridiske diskursen er bevisst på denne søken, men ubevisst sin narrative basis, hevder Thomas at dette forholdet er omvendt når det gjelder litteraturen. Litteraturen mangler nemlig ofte bevissthet om hvordan narrativ genereres som respons til nettopp indre sosiale motsetninger.

Thomas hevder ikke bare at litteraturen kan avsløre rettens ideologi. Han mener også at lesning av litteratur i en juridisk-historisk kontekst kan få frem de litterære tekstenes egen ideologi. En slik ideologisk analyse må imidlertid ikke gjøres ved å finne tekstens overflatemening; man må rekonstruere tekstens historiske horisont for å stille de samme spørsmålene som fortellingen er en imaginær løsning på. "A knowledge of legal history can

¹²⁴ Thomas refererer her til Cover, Robert, 1983, "Novos and Narrative", i *Harvard Law Review* vol. 97 : 4-5.

greatly facilitate this act of reconstruction” (Thomas, 1987: 7), skriver Thomas. Videre kan også rettshistorie hjelpe oss til å måle hvor nøyaktig litterære verk skildrer juridiske problemstillinger.

Thomas hevder videre at selv om litteraturen ikke direkte reflekterer den historiske realiteten, tilbyr den likevel fortellinger som er representative med hensyn til hvordan kulturen reagerer på de indre sosiale motsetningene i dens tid. Selv om litteraturen trosser en enkel refleksjonsmodell, må enhver ideologisk analyse likevel vurdere nøyaktigheten av dens representasjon, skriver Thomas. Litteraturen reflekter altså ikke den historiske situasjonen direkte, men heller på en indirekte måte.

Thomas undersøker verk av fire forfattere i boken sin; Cooper, Hawthorne, Stowe og Melville. Sentralt for de fleste av fortellingene han analyserer, er konflikten mellom individets behov for frihet og samfunnets behov for orden, gjennom lov og rett. Thomas skriver:

Central to the narrative of most of the works I will analyze, this narrative remains one of the most common ones that Americans invoke when trying to explain their occasional or frequent dissatisfaction with the law. Sometimes a writer chooses individual freedom over rule by law – other times, rule by law over individual freedom. Yet the terms of the conflict remain the same (Thomas, 1987: 7).

Thomas argumenterer for at vi ikke må se litteraturen som refleksjon av verkenes tid, men heller som *respons* på sosiale, økonomiske og juridiske transformasjoner. Ikke alle hans forfattere han diskuterer skildrer forholdet mellom individ og samfunn på samme måte, og forskjellene bringer ham til et tredje aspekt ved hans studie: ”I want to help account for the differences by suggesting the type of contact that the writers had with the legal profession” (Thomas, 1987: 8). Gjennom å se på forfatterens biografi, trekker han slutninger om hvilke jurister eller filosofer de var påvirket av. Således er Thomas’ metode ikke bare det man innenfor litteraturvitenskapen kaller historisk, men også biografisk. Dette gjør han for å lage et historisk poeng: ”I pair legal and literary figures both to organize my material and to make a historical point. The writers of this period mark a break in the connection between law and letters, yet they remain direct heirs to that tradition” (Thomas, 1987: 9). Som både Weisberg

og Posner, benytter Thomas seg altså av en slags juridisk-historisk-biografisk metode i sine lesninger.¹²⁵

Ved å bringe sammen rett og litteratur fra perioden før borgerkrigen, håper Thomas å tilby en bedre forståelse av forholdene som ledet til hva både han selv og Ferguson hevder var en splittelse mellom moral og rett, og mellom politikk og kunst. På samme tid hevder han at en forståelse av disse forholdene gjør det klart hvorfor hans studie selv er nødvendig.

Thomas skriver at selv om han sjelden hevder at lov og rett er en primær grunn for skapelsen av fiksjonen han diskuterer, mener han at å lese fiksjonen i rettshistorisk kontekst kan hjelpe oss til å forstå fiksjonens kulturelle betydning.

For å oppsummere ligger det altså et dobbelt perspektiv til grunn for Thomas' undersøkelse. Det første perspektivet går i retning fra litteraturen til jussen. Det handler om hvordan litteraturen kan avsløre og problematisere den samtidige juridiske teorien og ideologien, samt kanskje også en mentalitet i kulturen selv. Det andre perspektivet går motsatt vei. Den samtidige juridiske ideologien kan bidra til en større forståelse av verket selv og dets egen ideologi. Metoden Thomas bruker i sin undersøkelse er å lese litteratur opp mot dens historisk-juridisk-biografiske kontekst. Denne konteksten innbefatter blant annet juridisk teori, historiske rettssaker og forfatternes egne juridiske forbindelser, som igjen sees på som vitnesbyrd for tidens juridiske ideologi. Thomas' undersøkelse beveger seg på den måten mellom tre ulike fagfelt som samtidig knyttes sammen; den har preg av både litteraturvitenskap, rettsvitenskap og historie, tre disipliner som han hevder kan bidra til å belyse hverandre. Dette kommer godt frem i lesningen av *Billy Budd, Sailor*, som vi nå skal se nærmere på.

6.2. Innledning til lesning

Thomas' lesning av *Billy Budd, Sailor*, skjer i en egen del av boken med tittelen ”*Billy Budd and Re-righting Legal History*”. Denne delen består av to kapitler med titlene ”Measured Forms”¹²⁶ og ”Ragged Edges”¹²⁷, og det er hovedsakelig første del jeg vil gjennomgå her.

¹²⁵ Om det biografiske aspektet skriver Thomas videre: ” [...] I need to say a word about my use of biographical evidence to tell a cultural story. Because biographical evidence has often been used to recover an author's intentions, my use of it might cause confusion, especially since the economy of my narrative dictates that I use legal figures for two sorts of evidence. On the one hand, I use them to emphasize the connections that writers of literature had with the legal profession. On the other, I use them to reconstruct aspects of legal history relevant to my discussion of the particular text. In the first case the biographical connection is essential; in the other it is not. [...] My use of biographical evidence is not intended to reduce a cultural study to biography but to suggest the process by which some issues directly affect a writer, others are mediated through family and social connections, and some are generally accessible through the culture at large” (Thomas, 1987: 14).

¹²⁶ Denne tittelen er hentet fra det som ofte hevdes å være Veres selvbeskrivende juridiske metodologi (Weisberg, 1999: 61n.) Se også Frank Cunninghams artikkel ”The Sham of ‘Measured forms’ in *Billy Budd*”

Thomas skriver at fortellingen vi møter i *Billy Budd* er en fengslende, men kjent fortelling som ble stadig fortalt i Amerika i det nittende århundre; fortellingen "about the conflict between the demands of individual freedom and the need of society to be governed by rational, impartial laws" (Thomas, 1987: 201).

I det første kapittelet, "Measured Forms", viser Thomas hvordan kaptein Veres juridiske fremferd, hans argumentasjon og juridiske fortolkning, har likhetstrekk med argumentasjon blant virkelighetens jurister fra Melvilles samtid; blant annet Melvilles svigerfar, Lemuel Shaw. Vi vil se hvordan Thomas' undersøkelse av Veres juridiske argumentasjon har et annet siktemål enn hos Weisberg og Posner. For Thomas vurderer ikke lovligheten til Veres juridiske fremferd, eller om Billy ble utsatt for et justismord. Han viser heller hvordan saken og Veres argumentasjon kan si oss noe om en juridisk mentalitet og ideologi i Melvilles samtid.

I det andre kapittelet, "Ragged Edges", problematiserer Thomas hvordan tidligere juridiske tolkninger av verket, som at det skulle fremstille en juridisk-ideologisk overgang fra tiden før borgerkrigen der jussen var basert på naturrett, til tiden etter borgerkrigen hvor formalismen ble den dominerende ideologien – en overgang der moral og juss skilte lag. Thomas viser her også hvordan verket også problematiserer og undergraver formalistiske syn på juss og historie. Det er imidlertid det første kapittelet jeg vil gjennomgå i denne oppgaven.

Siden Thomas' lesning tar for seg en del andre ting enn de to tidligere lesningene vi har gjennomgått hos Weisberg og Posner, vil jeg gjennomgå den analogt med Thomas' egen tekst. Siden Thomas' kontekstuelle juridisk-historiske lesning både er kompleks og utførlig (delene om *Billy Budd* teller til sammen 50 sider), vil jeg forsøke å oppsummere hans argumentasjon samtidig som jeg bare vil gjennomgå noen av hans eksempler. Det er imidlertid vanskelig å trekke ut konklusjoner av Thomas' lesning, da hans argumentasjon "flyter" mellom ulike posisjoner; han ikke er fremmed for å drøfte to sider av en sak, for så å

(Cuningham, 2000), Weisberg, 1984: 154, og Johnson, 1989, 198. Sitatet "forms, measured, forms" er hentet fra romanens kapittel 27 der Vere, for å stoppe (den truende) mumlingen blant mannskapet etter Billys lik er blitt kastet over bord, nettopp har gitt et signal om at alle skal innta posisjonene sine, på et tidspunkt som ikke var vanlig for en slik øvelse. Passasjen lyder: "That such variance from usage was authorized by an officer like Captain Vere, a martinet as some deemed him, was evidence of the necessity for the unusual action implied in what he deemed to be temporarily in the mood of his men. 'With mankind,' he would say, 'forms, measured forms, are everything; and that is the import couched in the story of Orpheus with his lyre spellbinding the wild denizens of the wood.' And this he once applied to the disruption of forms going across the Channel and the consequences thereof" (Melville, 1962: 127-128).

¹²⁷ "Ragged edges" er noe fortellinger alltid har som problematiserer deres sannhetsgehalt i *Billy Budd*: "The symmetry of form attainable in pure fiction cannot so readily be achieved in a narration essentially having less to do with fable than with fact. Truth uncompromisingly told will always have ragged edges: hence the conclusion of such a narration is apt to be less finished than an architectural final" (Melville, 1962: 128).

hoppe videre til et nytt tema uten noen avsluttende konklusjon.¹²⁸ Jeg vil likevel forsøke å forklare Thomas' argumentasjon så godt som mulig.

6.3. Juridisk-historisk-biografisk lesning: Var Veres fremferd unik og (u)forsvarlig?

I det første kapittelet settes Vere i sammenheng med flere fremtredende dommere i Melvilles samtid; samtidig settes også saken mot Billy og Veres juridiske argumentasjon i sammenheng med den juridiske ideologien i Melvilles samtid.

6.3.1. Shaw, Mackenzie, Parson og Vere: (u)lovlige avvik?

Den første juristen Vere settes i sammenheng med, er Melvilles svigerfar, Lemuel Shaw: "In Lemuel Shaw, Melville had a convenient model for his fictional captain" (Thomas, 1987: 201). Thomas påpeker hvordan Shaw, ifølge hans biograf, var like upartisk som Vere, og siterer dommerens egen holdning til lovens autoritet¹²⁹:

Like Vere, Shaw also believed strongly in the importance of preserving institutions and upholding rule of law, so strongly that he argued that even bad law "so long as it remains in force ... is to be respected as law, because it is the law, not grudgingly and reluctantly, but with honesty and sincerity, because any departure from its fundamental rule of conduct, would

¹²⁸ Flere anmeldelser av boken har problematisert dette. Og fordi jeg synes dette er viktig å ha i mente, vil jeg gjengi et eksempel på dette. Eksempelet heter Albert J von Frank, som i sin anmeldelse skriver: "Thomas's own argumentation will present obstacles for some readers, this one included. The author's 'Opening Statement' is exceptionally defensive about methodological issues, as though anticipating a rather wide range of objections. [...] Biographical evidence links some lawyers to some writers, as Kent to Cooper and Shaw to Melville, for example, but Thomas insists rather vaguely that he does not want – except at certain points – to be held to the rules governing source studies, though much of the discussion has distinctly that feel. Without a firmly delineated subject and with constantly shifting methodologies, the argument moves very freely indeed, often giving the impression of being afloat without moorings or port in sight. Much that might have lent shape and focus to the study is rejected on philosophical grounds. Thomas is, for example, preternaturally alert to he logical and circumstantial fallacies of periodication, whether he is momentarily concerned with legal or literary history, and feels he must complicate and subvert all claims about the thing he is most keen to detect: the 'dominant legal ideology' of the past. Since, in general, he honours literature for subverting the useful certainties that the law holds forth, Thomas seemingly becomes sceptical of all positive statement. [...] Deeply suspicious of transcendentalism, politically in dread of the historic *uses* of rhetoric, allying himself philosophically with legal and literary realists, end preferring diachronic history to synchronic theory, Thomas gives the impression of finding no statement acceptable that is not qualified into something like uselessness. Normally this habit of mind manifests in his constantly overturning or retracting what he had a moment earlier seemed to establish: that is to say, by repeatedly yoking quite opposite arguments with the words 'nevertheless,' or 'yet' or 'on the other hand.' At other times it takes other forms. In the final chapter on 'Billy Budd,' Vere is said to resemble not only Alexander Slidell Mackenzie, but also Lemuel Shaw, Edmund Bruke, Charles Sumner, Christopher Tiedeman, and Oliver Wendell Holmes, Jr." (Frank, 1989: 549-550).

¹²⁹ Thomas refererer også til Robert Cover, som han mener har vist hvordan Shaws tro på nødvendigheten av å forsvare etablert rett tvang ham mot den samme konflikten som konfronteres av Vere, "between head and heart" (Thomas, 1987: 202. Thomas refererer her til Cover, 1975: 1-7): Vere, som mot sitt "hjerte" forvarer retten som krever Billys henrettelse, Shaw, som mot sitt "hjerte" forvarte retten som krevde at slaver på flukt ble returnert.

put in jeopardy every interest and every institution which is worth saving” (Thomas, 1987: 201-202).¹³⁰

Selv om Thomas skriver at det kanskje kan være tendensiøst å knytte Shaw, som døde i 1861, for sterkt til *Billy Budd*, som ikke ble påbegynt før et kvart århundre senere, er det mange faktorer, både i Melvilles biografi og likheter mellom dommer Shaw og kaptein Vere, som gjør dette spørsmålet interessant.

Thomas gjennomgår rettssaken mot John Webster, en sak som ble ledet av Shaw, og som Thomas mener er av spesiell interesse for den historiske og biografiske konteksten til Melville og *Billy Budd*.¹³¹ Særlig kan den fortelle oss noe om kontroversen rundt kaptein Veres fordømmelse av Billy.

I Webster-saken sto kjemiprofessor ved Harvard Medical School, Dr. John W. Webster, tiltalt for drapet på den velstående Boston-mannen, Dr. George Parkman.¹³² Webster, som først hadde forsøkt å hyre den kjente advokaten Rufus Choate, som nektet å ta saken hvis ikke Webster tilsto, endte opp med forsvarere som aldri før hadde arbeidet med strafferett. Aktoratet, på sin side, besto av Bostons fremste strafferettsadvokat, som hadde blitt innleid til saken ved hjelp av penger fra Parkmans familie. Da Webster ble dømt for drap, var dette en kontroversiell avgjørelse. Mange skyldte på hans advokater som, stikk i strid med Websters eget ønske, hadde basert forsvaret på at Webster hadde drept Parkman, for å få han dømt for ”manslaugther”¹³³ heller enn overlagt drap. Webster selv hadde blitt nektet å vitne på egne vegne på grunn av lovens habilitetsbestemmelser, og da han endelig fikk lov til å snakke, uten at juryen skulle ta stilling til hva han sa og heller ikke under ed, fordømte han sine egne advokater for deres opptreden. Thomas skriver at bevismaterialet viste at retten egentlig aldri hadde fastslått om det egentlig var Parkmans lik som var blitt funnet. Noen

¹³⁰ Thomas siterer her fra Shaw, sitert i Levy, Leonard, 1975: *The Law of the Commonwealth and Chief Justice Shaw*: 336 og 329 (Thomas, 1987: 201n).

¹³¹ Thomas skriver at både kjente Melville til saken og svigerfarens rolle i den. Dette fordi den, da den gikk for retten i 1850, var den mest sensasjonelle drapssaken i Amerika (Thomas, 1987: 202).

¹³² Webster, som alltid hadde levd over evne, hadde stått i gjeld til den velstående Parkman. Han hadde innrømmet at Parkman hadde besøkt ham på skolen for å diskutere denne gjelden, samme dag som Parkman forsvant. Etterforskningens vendepunkt inntraff imidlertid ikke før en uke senere da skolens vaktmester fant et maltraktert lik i Websters laboratorium, der deler av liket var brent i en ovn, andre deler var gjemt i en koffert, mens noen deler var kastet ned i en utedo. For å bevise at liket de hadde funnet faktisk var Parkmans, ble det lagt stor vekt på vaktmesterens vitneforklaring, identifikasjonen av Parkmans gebiss gjort av hans tannlege, og den majestetiske autoriteten til den kjente juristen Oliver Wendell Holmes, som hevdet: ”I am familiar with the appearance of Dr. Parkman’s form, and I saw nothing dissimilar from it” (Thomas, 1987: 203). Forsvaret, på sin side, besto av karaktervitner for Websters forsiktige natur, og ekspertisen til Dr. William Morton, ”the celebrated discoverer of anaesthesia”, som hevdet at brannskader umuliggjorde noen identifikasjon av Parkmans gebiss (Thomas, 1987: 202-204).

¹³³ ”Manslaugther” kan omfatte både uaktsomt og forsettlig drap i den norsk juss. Det er vel trolig at det her gjaldt forsettlig.

regnet det også for en rasjonell hypotese at vaktmesteren, som handlet i undergrunnsmarkedet for kadavre, hadde drept Parkman og fabrikkert bevisene mot Webster. Men "[I]like Billy Budd, Webster had entrusted his defence to those who had already prejudged his guilt" (Thomas, 1987: 203). De største protestene mot saken var imidlertid ikke rettet mot Websters advokater, men mot dommeren som ledet forhandlingene, Lemuel Shaw, og hvordan han hadde instruert juryen om rettsanvendelse i saken.¹³⁴ Mye av misnøyen mot Shaws fremferd var knyttet til kriteriet han brukte for å etablere drap som faktum: Ifølge rettsordningen måtte det i drapssaker direkte bevises, utover enhver tvil, at et drap faktisk hadde funnet sted. Når så drap var etablert som faktum, måtte aktoriet dernest vise utover enhver rimelig tvil at den tiltalte hadde begått den kriminelle handlingen. Shaw, i sin instruksjon til juryen om rettsanvendelse, hadde forandret dette kriteriet: "In his charge, however, Shaw required that the commission of homicide be proved 'beyond a reasonable doubt' only" (Thomas, 1987: 205). Shaw ble således kritisert for å feilinstruere juryen, ved kreativt å forandre jussen for situasjonen.¹³⁵

Thomas' poeng med gjennomgangen av Webster-saken er at det finnes åpenbare likheter mellom anklagene mot Shaw og de anklagene kritikerne har fremmet mot kaptein Vere:

Vere has been accused, as Shaw was, of manufacturing law for the occasion and of swerving from the path of judicial integrity. To many observers, only some ulterior motive could account for Vere's and Shaw's vigorous argument for conviction, and especially for the death sentence, from reluctant juries. [...] That Webster's life was taken was due in part to Shaw's charge to the jury, just as Vere's rhetoric virtually commands the drumhead court to hang Billy (Thomas, 1987: 205).

Thomas skriver at inntrykket imidlertid er delt. Der både Veres og Shaws kritikere har tolket begges intense streben etter domfellelse som et bevis for deres partiskhet (bias), har deres tilhengere tatt akkurat det samme til inntekt for deres upartiske (judicial) karakter. Ingen partiskhet som muligens kan ha eksistert gjorde imidlertid utslag i deres ytre væremåte, og for begge virker utøvelse av jussen som en smertefull plikt, skriver Thomas. Akkurat som Vere føler seg trukket mot Billy, følte Shaw sympati for Webster, som han hadde møtt tidligere i sosiale lag. Tekstlig støtte for denne konflikten hos Vere, mellom den sympatiske innstillingen mot Billy og den samtidige plikten for henrettelsesdommen, henter Thomas fra

¹³⁴ Thomas skriver at Shaw blant annet mottok svært mange brev som uttrykte misnøye med hans opptreden, som også ble omtalt negativt i flere avisartikler, hvor kontroversen fortsatte.

¹³⁵ Jeg kan her bare kort sammendra Thomas' gjennomgang av saken. For hele gjennomgangen, se Thomas, 1987: 202-205.

når Vere, etter sin siste samtale med Billy, møter skipets nestkommanderende, som ser Veres lidende uttrykk:

The face he beheld, for the moment one expressive of the agony of the strong, was to that officer, though a man of fifty, a startling revelation. That the condemned one sufferer less than he who mainly had effected the condemnation was apparently indicated by the former's exclamation in the scene soon perforce to be touched upon (Melville, 1962: 115).

Dette settes i sammenheng med beskrivelser av Shaw, både i et minneord og i en beskrivelse av ham fra rettsaken mot Webster.¹³⁶ Thomas mener det også finnes likheter i de to dommernes egne uttalelser om denne konflikten,¹³⁷ og han skriver også at Shaws sympatiske biograf oppsummerer Shaws oppførsel med en beskrivelse som like godt kunne vært en sympatisk fortolkers beskrivelse av Vere:

Had Shaw's sense of duty been less profound, or had he been a weaker man, he would have availed himself of his acquaintance with the prisoner as a reason for declining to sit in the case. He did not waver, however, in his determination to do whatever his obligation to the law demanded, and performed his office, with private feelings repressed, the embodiment of stern, impartial justice (Thomas, 1987: 206).¹³⁸

Vi ser altså at Thomas finner flere likhetstrekk mellom Vere og Shaw. Thomas antyder at Melville har hatt sin svigerfar som modell for sin fiktive kaptein, men erkjenner samtidig at dette er usikkert. Hovedpoenget til Thomas er imidlertid likhetene han finner mellom Shaws og Veres avvik fra lov i sine instruksjoner til juryen/dommerne. Dette er også sentralt i den neste sammenligningen Thomas foretar.

Etter sammenligningen mellom Shaw og Vere, setter Thomas så kontroversen om Shaws "determination to do whatever his position of authority demanded" (Thomas, 1987: 206) i Webstersaken, i sammenheng med kontroversen i en sak kjent som "the *Somers* affair". Som vi husker, nevnes "Somers"-saken i kortromanen, og at Weisberg mente den understøttet

¹³⁶ Minneordet skrevet av Charles Loring lyder: "Indeed, in the witnessing of discharge of his painful duty of his office upon the prisoner, it was often difficult to believe that he was not at time the greater sufferer of the two". I beskrivelsen fra saken mot Webster, ble Shaw i sin siste henvendelse til Webster, beskrevet som "at times quite interrupted by emotion" (Thomas henter minneordet fra Loring, Charles G, 1861, "Obituari Notices of the Late Chief Justice Shaw and Judge White", i *Proceedings of the American Academy* 5: 7, beskrivelsen sitert finner han i Chase, Frederic Hathaway, 1918, *Lemuel Shaw*, Boston: Houghton Mifflin: 210).

¹³⁷ Shaw beskrev vanskelighetene med domsavgjørelsen på følgende måte: "Nothing but a sense of imperative duty imposed on us by the law, whose officers and ministers we are, could sustain us in pronouncing such a judgment", dommen var "[the] voice of the law, and not our own". Likeledes bemerker Vere, etter å ha minnet hans medoffiserer at uniformene deres symboliserer en plikt til kongen heller enn til naturen at: "Our vowed responsibility is in this: That however pitilessly that law may operate in any instances, we nevertheless adhere to it and administer it" (Thomas henter Shaws sitat fra Sullivan, Robert, 1971, *The Disappearance of Dr. Parkman*, Boston: Little Brown: 150. Sitatet fra kortromanen er fra Melville, 1962: 111).

¹³⁸ Også dette sitatet hentes fra Chase, 1918: 210.

en tvil om Veres fremferd. Som Thomas skriver, har saken også ofte blitt regnet som kilde for hendelsene *Billy Budd*.

Thomas bruker stor plass på denne saken i sin *Cross Examinations*.¹³⁹ Vi gjengir nok en gang passasjen om ”Somers” fra kortromanen:

Not unlikely they [retten] was brought to something more or less akin to that harassed frame of mind which in the year 1842 actuated the commander of U.S. brig-of-war *Somers* to resolve, under the so-called Articles of War, Articles modelled upon the English Mutiny Act, to resolve upon the execution at sea of a midshipman and two sailors as mutineers designing the seizure of the brig. Which resolution was carried out through in a time of peace and within not many days’ sail of home. An act vindicated by a naval court of inquiry subsequently convened ashore. History, and here cited without comment. True, the circumstances on board the *Somers* were different from those on board the *Bellipotent*. But the urgency felt, well-warranted or otherwise was much the same (Melville, 1962: 113-114).

Thomas skriver at kapteinen på ”Somers”, Alexander Slidell Mackenzie, mente at hans plikt som kaptein hadde tvunget ham til å henge tre sjømenn til sjøs, for å redde skipet fra trusselen om mytteri. Og Thomas finner, gjennom bruk av biografiske og historiske kilder fra saken og Mackenzies liv, mange likhetstrekk med Veres personlighet, hans fremferd, og ”saken mot ham”, slik som den fremstår i *Billy Budd*-resepsjonen. For det første hadde de to kapteinene, Mackenzie og Vere, flere av de samme personlige egenskapene, som at de begge var intellektuelle og menn av litterær smak. Den store likheten finner vi imidlertid i de to kapteinenes fremferd, begrunnelsen for denne, og kritikken og forsvaret.

Thomas går særlig nært inn på omstendighetene rundt rettsaken mot Mackenzie, som kom opp etter han hadde returnert til hjemlandet. Han hevder det var mer Mackenzies politiske allianser, snarere enn objektiv juridisk vurdering, som førte til at saken gikk for en militær heller enn en sivil domstol, noe han også hevder at hadde betydning for at kapteinen ble frifunnet.¹⁴⁰ Men selv om Mackenzie ble frifunnet, slapp han ikke unna kritikk.¹⁴¹

¹³⁹ Thomas drøfter først saken kort i forbindelse med en lesning av Melvilles *White Jacket* (Thomas, 1987: 152-155), deretter følger den lengre gjennomgangen jeg refererer fra som ser på forbindelsen til *Billy Budd* (Thomas, 1987: 206-211).

¹⁴⁰ Thomas skriver at Mackenzies familie hadde sterke bånd til det demokratiske partiet i New York, og ha selv hadde støttespillere blant ”important pro-Union Whigs”. Begge deler skulle vise seg å bli verdifulle. Dette fordi hans motstandere også var mektige: En av de tre mennene som Mackenzie hadde beordret henging av som mytteriplanleggingens hovedbakmann, var Philip Spencer, sønn av krigsminister John Spencer. Thomas skriver: ”Much of the controversy grew out of Spencer’s attempt to have Mackenzie tried for murder. Outraged over his son’s death and by Mackenzie’s failure to wait four days until he could conduct the trial on the island of Saint Thomas, Spencer demanded civil prosecution. Mackenzie’s supporters feared the outcome of a civil trial and arranged to have him tried in a naval court-martial” (Thomas, 1987: 207).

¹⁴¹ Thomas skriver at noe av denne kritikken kom senere også fra Melville selv, som Thomas gjennom biografiske fakta viser hadde ”bånd” til saken. Thomas skriver: ”Some of that criticism came from Melville in *White-Jacket*, in which Melville’s first-person narrator asserts the right to mutiny and alludes to the *Somers* affair as an example of the injustice that can result from granting absolute power to a captain. Although Melville was

Thomas mener at Melvilles nevning av "Somers"-saken i *Billy Budd* antyder at den influerte på hans fremstilling av kaptein Veres hengivenhet til plikt. Han knytter Veres rettferdiggjøring av prosessen og dommen mot Billy, til Charles Sumners forsvar for Mackenzie, som han skrev i *North American Review*.¹⁴² Ved gjennomgangen av Sumners artikkel, peker Thomas på flere interessante aspekter hvis man skulle overføre hans forsvarende argumentasjon for Mackenzie, til kapteinen i Melvilles kortroman.

Sumners forsvar begynner med en kort historikk om mytteriets natur og dets fare, og hvordan han konsentrerer seg om hendelsene på "Spithead" og "Nore", hendelser som også danner bakgrunn for handlingen i *Billy Budd*. Thomas mener at Sumners beskrivelse av disse mytteriene er bemerkelsesverdig like beskrivelsen i *Billy Budd*.¹⁴³ Videre tar Thomas for seg hvordan Sumner, etter å ha brukt historien til å etablere faren ved mytteri, innrømmer at Mackenzies henging av de tre sjømennene faktisk var et avvik fra akseptert lovlig prosedyre. Men likevel, skriver Thomas, i et argument som er viktig for å forstå rettsoppfatningen i det nittende århundre, konkluderer Sumner med at Mackenzies handlinger faktisk var lovlige.¹⁴⁴ Sumners argumentasjon for dette handler om at Mackenzie i tillegg til rettslige også hadde administrative plikter, noe som gjorde at han måtte ta en avgjørelse på grunnlag av hva han mente var best. Og som dommer hadde Mackenzie i følge Sumner rett til full rettslig

far away in the South Pacific when the *Somers* affair occurred, he had good reason to pay attention to accounts of it. First, he had just participated in a mutiny himself. Second, [...] his cousin, Lt. Guert Gansevoort, was second-in-command on the *Somers*. It was Gansevoort, in fact, who had relayed the threat of mutiny to Mackenzie, presided over the trial, and given the hanging order" (Thomas, 1987: 207).

¹⁴² Thomas hovedkilde for Sumners forsvar er altså Sumner, Charles, 1843, "The Mutiny on the Somers", i *North American Review* 107. Bakgrunnen for artikkelen var at Lt. Chales H. Davis (senere kontreadmiral) hadde bedt Sumner om å skrive et forsvar for Mackenzie (Thomas, 1987: 208).

¹⁴³ Thomas skriver: "According to Sumner 'Perhaps no vent during the reign of George the Third seemed, for a while, more endangered to the empire, or threw the people into a deeper consternation. The wooden walls of England appeared to rock to their foundation, and the defences against the public enemy was overturned.' In *Billy Budd* we hear that the Nore was a 'demonstration more menacing to England than the contemporary manifestos and conquering and proselyting armies of the French Director. To the British Empire the Nore mutiny was what a strike in the fire-brigade would be to London threatened by general arson.' Nonetheless, as Sumner admits, 'The mutinies had a not unnatural origin in the shameful nature of the provisions which were supplied to the navy, in the injustice of impressment, in the hardships of the service, and the inadequate compensation which it received.' Similarly, *Billy Budd*'s narrator records, 'Reasonable discontent growing out of practical grievances in the fleet had been ignited into irrational combustion, as by live cinders blown across the Channel from France in flames.' Sumner, like *Billy Budd*'s narrator, emphasizes the danger of mutinies by comparing them to an irrational, ungovernable fire. According to him 'While the mutiny at Spithead was dying away, a flame broke out on the fleet of the Nore, which was destined to rage with a wilder and more ungovernable fury'" (Thomas, 1987: 208).

¹⁴⁴ Thomas siterer følgende passasje fra Sumner: "We venture with diffidence upon the discussion of a question which has opened the field for such animated debate. It is acknowledged that Commander Mackenzie has taken the lives of three men without the customary forms of law. Does the law contain, within itself, any principle, which under the circumstances of the case, will justify the apparent violation of it? Our answer is, that it clearly does" (Thomas, 1987: 209).

beskyttelse så lenge han hadde handlet i tråd med hva han mente var riktig.¹⁴⁵ Spørsmålet måtte derfor være om Mackenzie handlet ”honestly, to the best of his judgment, and without corruptive motive, or wilful thought” (Thomas, 1987: 209).¹⁴⁶ Sumner hevder altså at Mackenzies handling var et avvik fra etablert rett, men at dette avviket var juridisk akseptabelt.

Mot innvendingene om at det ikke var noen faktisk trussel for mytteri og at middelet for å hindre det var for ekstremt, argumenterer også Sumner for at det ikke trengtes å bevise nødvendighet ”for a resort to extraordinary means to arrest the mutiny” (Thomas, 1987: 209).¹⁴⁷ Sumner hevdet at det som var viktig, var om Mackenzie følte en ”*apparent necessity*”: ”According to legal precedent, the distinction between apparent and real necessity lies at the foundation of the right of self-defence, and, Sumner argues, stopping a mutiny is clearly a form of self-defence” (Thomas, 1987: 209). Sumner mente at kriteriet om ”tilsynelatende nødvendighet” betydde at det ikke var pålagt Mackenzie å bevise reell skyld hos alle de tre personene som ble henrettet, men at det som kunne kreves av ham var å etablere ”tilsynelatende skyld” hos de tre. Men Sumner hevder at selv dette ikke er et imperativ: [I]t is sufficient, if it be shown that the Commander, in taking the steps that he did towards the suppression of the mutiny, acted in good faith, even supposing subsequent knowledge may have made it evident that he erred in judgment” (Thomas, 1987: 209).¹⁴⁸ Således, skriver Thomas, spiller selv ikke spørsmålet om Mackenzie skulle ha gjennomført rettsaken på skipet, eller ventet til de var kommet til land, noen rolle. Spørsmålet er heller ”whether, *at the time of the execution*, it did not *appear* impossible to do it, without imminent danger to the ship and all on board” (Thomas, 1987: 209).¹⁴⁹

Thomas skriver at Michael Rogin har innvendt mot sammenligningen av Mackenzie og Vere, at det faktum at Sumners forsvar er basert på Mackenzies intensjon, danner en stor forskjell mellom saken på ”Somers” og den i *Billy Budd*.¹⁵⁰ Thomas innvender imidlertid at

¹⁴⁵ Thomas refererer denne argumentasjonen på følgende måte: ”As a judge Mackenzie was entitled to the full protection of the law as stated by James Kent. ‘Judicial exercises of power is imposed upon the courts. They *must decide and act according to their judgment*; and therefore, the law will protect them’ It would not do to have a judge liable for his judgment, so long as it was, in the words of another authority, ‘*an honest and zealous intention*.’ ‘God forbid that a magistrate should suffer from an error of judgment, if his purpose was honestly to discharge his trust’” (Thomas, 1987: 209). Thomas siterer her både fra Sumners artikkel, som igjen siterer fra James, Kent, 1874, *Commentaries in American Law*.

¹⁴⁶ Thomas siterer her igjen fra Sumners artikkel.

¹⁴⁷ Thomas siterer her igjen fra Sumners artikkel.

¹⁴⁸ Thomas siterer her igjen fra Sumners artikkel.

¹⁴⁹ Thomas siterer her igjen fra Sumners artikkel.

¹⁵⁰ Opphavet til dette er at Vere forteller retten at ”Budd’s intent or non-intent is nothing to the purpose” (Melville, 1962: 112).

denne forskjellen bare tilsynelatende er reell, fordi Sumners argumentasjon handler om Mackenzies intensjon, ikke de henrettedes.¹⁵¹

Sumner refererer også til en tredje rettssak, nemlig Selfridge-saken, (i hvilken både svigerfar Lemuel Shaw og Major Thomas Melville, Hermans bestefar, vitnet for hver sin side).¹⁵² Denne omhandlet, kort fortalt, hvordan Thomas O. Selfridge drepte den unge studenten Charles Austin, og ble frikjent for mord ved å hevde han handlet i selvforsvar. Det var en kontroversiell frikjennelse, i hvilken dommeren, Chief Justice Theophilus Parson, endret kriteriet for selvforsvar til å handle om den tiltalte hadde rimelig grunn til å *tro* at den myrdede hadde kriminelt motiv overfor ham.¹⁵³

Thomas hevder disse tre sakene – Webster, ”Somers”, og Selfridge – kan få oss til å stille spørsmål ved Veres oppførsel, men de kan også samtidig vise at Veres argumentasjon og fremferd på ingen måte var unik i Melvilles egen samtid. Thomas skriver:

Considered together, the *Webster*, *Somers*, and *Selfridge* cases might cause us to question Captain Vere's defence of the measured forms of the law. According to him, social order can be maintained only but submitting to the immutable principles embodied in law. But Parson's alteration of criteria for justifiable self-defence and Shaw's modification of the criteria for proof of homicide show that the forms of the law we submit to are not immutable. It comes as no surprise, then, that Captain Vere has also been accused of deviating from the legal forms and usages he claims to honour. For instance, as the surgeon implies, according to the Articles of War Vere should have rejoined the fleet before trying Billy. Similarly, the surgeon, the lieutenants, and the captain of the marines are surprised when Vere does not "refer [the case] to the admiral", which is also required under the Articles (Thomas, 1987: 211).

6.3.2 *Der Weisberg kommer til kort*

Dette får Thomas til å gå inn på Richard Weisbergs lesning, som han skriver har bidratt med den mest grundige kritikken av Veres avvik fra etablert sedvanerett.¹⁵⁴ Likevel fremmer

¹⁵¹ Thomas skriver: "When Vere declares that "intent or non-intent" is irrelevant, he refers to Billy striking Claggart, not his own hanging of Billy. As far as the guilt of the crew members is concerned, Sumner agrees with Vere. He explicitly argues that their actual intent, *even their guilt*, was not important. What matters was the appearance of their actions and the appearance of their guilt. Similarly, Vere immediately before commenting on intent asserts, "War looks but to the frontage, the appearance. And the Mutiny Act, War's child, takes after the father". For Vere, whether Billy's act was intended to be mutinous is not important – only that it appeared mutinous" (Thomas, 1987:210. Sitatet fra kortromanen finnes i Melville, 1962: 112).

¹⁵² Se gjennomgang av saken i Thomas, 1987: 194-198. Her understreker Thomas at vi ikke kan vite om Herman Melville kjente til denne saken, eller hvor mye han eventuelt visste om den (Thomas, 1987: 197).

¹⁵³ Thomas forklarer og siterer dette i et tidligere parti i boken: "[Juryen ble] guided in their decision by Chief Justice Theophilus Parson's explanation, in his charge to the jury, of the difference between murder, manslaughter, and justifiable homicide. 'If the party killing had reasonable ground for believing that the person slain had a felonious design against him and under that supposition kills him, although it should appear that there was no such design, it will not be murder but it would be either manslaughter or excusable homicide, according to the degree of caution used and the probable ground of such belief'" (Thomas, 1987: 195. Sitatet av Parson henter Thomas fra Warren, Charles, 1931, *Jacobin and Junto*, Cambridge: Harvard University Press: 188-189).

¹⁵⁴ Jeg forstår det slik at Thomas snakker da hovedsakelig ikke om Weisbergs lesning i *The Failure*, men den som foretas i artikkelen, "How Judges Speak: Some Lessons on Adjudication in *Billy Budd, Sailor*" (Weisberg,

Thomas en kritikk mot Weisbergs lesning. Dette er en annen kritikk enn den som fremmes av Posner, fordi Thomas ikke mener Weisberg går for langt, men heller at han har et for snevert fokus på teknikaliteter, som overskygger de egentlige spørsmålene kortromanen stiller:

The problem with Weisberg's argument is not that he goes too far but that he does not go far enough. Although claiming to question Vere's legalistic mind, Weisberg retains the typical legalistic point of view that focuses on technicalities. I do not mean either to excuse Vere's technical errors or to argue that technicalities are unimportant. To be sure, the technicalities of legal procedure allow some of the most subtle ideological control. But the emphasis on procedural technicalities often diverts people from questioning the assumptions of the entire legal system (Thomas, 1987: 212).

Thomas mener at et eksempel på dette er hvordan Weisberg argumenterer overbevisende for at Vere begår saksbehandlingsfeil ved å ikke stille Billy for admiralen, men at han ikke går videre til å stille spørsmål om hvorvidt dette ville forandret Billys skjebne, noe Thomas hevder er lite sannsynlig. Slik reduserer Weisberg grunnleggende urett(ferdighet) til korrupte, eller kanskje til og med velintenderte, handlinger begått av enkeltpersoner. Thomas hevder at Weisbergs lesning til og med faktisk implisitt kan legitimere de juridiske formene Vere hevder å opprettholde, siden Veres handlinger blir illegitime først når de ikke lenger passer disse formene. Poenget til Thomas er at et for stort fokus på juridiske detaljer og på handlingene til en enkeltperson, skjuler for en større systemkritikk; en kritikk av den juridiske mentaliteten og den juridiske ideologien som ligger bak Veres fremferd. Det viktigere spørsmålet i kortromanen er større enn det Weisberg ser, det handler om kulturens aksept av en juridisk ideologi:

Billy Budd raises a more complicated issue than that of Captain Vere's procedural errors. It offers an account of how such behaviour is accepted by a culture even when it would seem to contradict the culture's definition of legitimacy, just as Parson's alteration of the criteria for self-defence became established law of the land so that Sumner could cite it to defend Mackenzie for violating customary procedures, and just as parts of Shaw's controversial charge to the jury are cited today by students of criminal justice needing definitions of reasonable doubt, circumstantial evidence, alibi, murder, and manslaughter (Thomas, 1987: 212).

Thomas skriver at selv om vi hvis vi er kritiske kan konkludere ut fra de historiske sakene og kortromanen med at Vere, Shaw, og Parson er korrupte og hykleriske menn som benytter seg av en retorikk for å skjule deres egen bevisste manipulasjon av retten, eller, hvis vi er mer sjenerøse, konkludere med at de er oppriktige menn som er så opptatt av å følge deres plikt at

1982). For en mer inngående kritikk av hele Weisberg teori og lesning, se Thomas' anmeldelse av Weisbergs *The Failure* og Fergusons *Law and Letters in American Culutrie*, i "Legalistic Narratives" (Thomas, 1985).

de ubevisst bryter sine egne prinsipper, er det ikke dette som virkelig er interessant: "A more fruitful line of inquiry is to try to understand what it is about the logic of legal order they have sworn to defend that causes three well-intentioned men seemingly to contradict their own most sacred principles" (Thomas, 1987: 212).

Det er altså de bakenforliggende omstendighetene for fremferden og argumentasjonen hos Vere og hans like Thomas vil undersøke. Og selv om dette umiddelbart kan virke påfallende likt Weisbergs prosjekt, er det ikke som hos ham noe skjult mål eller ressentiment som er det bakenforliggende. Det handler om en bredere juridisk mentalitet som igjen har opphav i den juridiske ideologien i Melvilles samtid.

6.4. Det sentrale: Den bakenforliggende ideologien og mentaliteten

Thomas skriver at en grunn til at dommere gjerne argumenterer for en streng fastholdelse av etablerte former og sedvane i kontroversielle saker, er for å forsikre at saksutfallet bestemmes av rett, heller enn av politisk og sosialt press.¹⁵⁵ Kaptein Vere er også opptatt av å understreke en respekt for etablerte former og sedvane. Gitt de tidligere hendelsene på "Nore" og "Spithead", vet Vere at retten bare vil opprettholde sin autoritet hvis mannskapet ikke finner noen avvik fra akseptert prosedyre, skriver Thomas. Men, som de tidligere gjennomgåtte sakene har vist, kan dommers argumentasjon for å opprettholde lovens faste former i tider med sosial uro, egentlig være uttrykk for det motsatte: "[I]t is possible to interpret that appeal [til etablerte former] as a response to political pressures, rather than a way to transcend them" (Thomas, 1987: 213). Thomas eksemplifiserer med Vere: "For instance, although Captain Vere argues for the necessity of strict adherence to the letter of the law, he reminds the drumhead court of the ship's particular situation. He is very sensitive to the need to come up with an opinion that will elicit the proper response from the crew" (Thomas, 1987: 213). Thomas hevder at det viser seg at selv om forsvarerne av rettslig orden kanskje vil argumentere for det motsatte, er rettens logikk ofte politisk, noe han hevder særlig kommer frem i Sumners redegjørelse om "Somers"-saken, som han samtidig mener viser begrensningene i Weisbergs kritikk av Vere:

Sumner's defence of Mackenzie illustrates the limitations of criticism like Weisberg's, which focuses on Vere's procedural errors, because it openly admits that the commander acted beyond "customary forms of law" and still claims that his actions are lawful. Sumner, in the

¹⁵⁵ Thomas mener dette understøttes av de virkelige sakseksemplene han tidligere har gjennomgått: "In the *Selfridge* case, for instance, Judge Parker went out of his way to caution the jury to decide Selfridge's fate according to law, not politics. In the *Webster* case Shaw worked hard to counter accusations that Parkman's high social position had influenced Dr. Webster's fate" (Thomas, 1987: 212-213).

course of his defence, even addresses some of the objections that Weisberg raises. He notes that Mackenzie played multiple roles, but argues that he should have. [...] He raises the possibility that Mackenzie could have waited for the ship to dock in the Virgin Islands before calling the trial, but argues that the pressures of the situation demanded a trial at sea (Thomas, 1987: 214).

Thomas er imidlertid skeptisk til Sumners argumentasjon, som han mener ”carries formalist doctrine to a logical but contradictory conclusion” (Thomas, 1987: 214). Thomas mener nemlig at Sumner går for langt: ”For someone who subscribes to the formalist belief that the function of law is to guarantee social order, it is all too easy to conclude that any action preserving social order is legitimate” (Thomas, 1987: 214). Sumner gjør nettopp dette, ved å godta og forsvare hvordan Mackenzie ignorerte lovens bokstavelighet, siden han samtidig handler ut ifra lovens ”egentlige” kraft og prinsipper: ”When Mackenzie contains the threat of a potential mutiny, he is merely acting in the service of the law’s unsleeping power. Although he violates the letter of the law, he conforms to principles contained within the law itself” (Thomas, 1987: 214).¹⁵⁶

Thomas hevder at denne argumentasjonen hos Sumner, om at Mackenzie måtte bryte lovens bokstavelighet for å opprettholde rett, kan hjelpe oss til å se en *mentalitet* som genererer Veres, Shaws og Parsons motsigelser med hensyn til deres egen lojalitet til nettopp en slik bokstavelighet:

There are, it seems, times when strict adherence to the established forms of the law might not be enough to preserve social order. At those times, the law of the land is likely to undergo a rapid metamorphosis as, protean, it takes on whatever forms are necessary to preserve order. Far from stable, the forms of the law are constantly shifting (Thomas, 1987: 214).

Thomas skriver at den skumle implikasjonen som Veres saksbehandlingsfeil fører til, er at selv de ”rasjonelle” formene, som han selv avviker fra, gjennomsyres av den irrasjonalitet de er ment å forhindre:

Convinced of the necessity to preserve formal order, Captain Vere feels he must wage a war to silence the threat of the revolutionary spirit coming from France. But perhaps the system Vere so eloquently defends is as much ”at war with the peace of the world and the true welfare of mankind”, if not more so, than the revolutionary spirit he condemns. Although Vere claims that his system of justice stand for liberty, it denies Billy Budd the rights of man. Although it stands for law and order, it allows prisons to be emptied of lawbreakers and defies the law of nations by impressing innocent sailors in order to man the ships that are supposed to protect its law and order. Although its institutions are supposed to represent rationality against revolutionary power’s irrationality, it is ruled by the Mutiny Act, which Captain Vere himself

¹⁵⁶ Jeg forstår det slik at Thomas her parafraserer Sumners argumentasjon.

calls the "child of war," a most irrational force. Finally, although, as Vere claims, the officers who administer its laws owe allegiance to the king, not nature, that very king is reputed to be mad. It is a very distinct possibility that the entire system that rests on the king's paternal authority is also mad (Thomas, 1987: 215).¹⁵⁷

Thomas finner altså gjennom å se på Veres retorikk og juridiske praksis, slik jeg oppfatter det, en implisitt systemkritikk i kortromanen.

6.4.1. Galskap, klassekamp og retorikk

Thomas fortsetter med å sammenligne den mulige galskapen i *Billy Budd* med den i *Moby Dick*¹⁵⁸ og hevder *Billy Budd* viser hvordan galskap er involvert når samfunnet bukker under for ideen om at alle alternativer til den eksisterende orden er gale. Han mener at forskjelligheten i galskapen på Pequod (skipet i *Moby Dick*) og på "Bellipotent", markerer forskjellen mellom forskjellige former for *ideologisk kontroll* som utfordres i Melvilles fiksjon. I *Moby Dick* finnes det en irrasjonell galskap hos Ahab, kapteinen som nekter å underlegge seg fornuften, men som heller bruker sin autoritet til å nå sine irrasjonelle mål. Heller enn å underkaste seg til sivilisasjonens "measured forms", underlegger Ahab seg disse. I *Billy Budd* er situasjonen derimot en annen:

Captain Vere's submission to duty, his devotion to civilization, law, and history, would seem to make him the perfect answer to Ahab and his unchecked assertion of individual will. In performing his duty by taking a judicial function, Vere would even seem to confirm the conservative belief that social order must be entrusted to the rational care of a disinterested judiciary. The suggestion in *Billy Budd* of Captain Vere's madness disrupts this reassuring vision by raising the possibility that the judiciary itself is pervaded by the irrational (Thomas, 1987: 216-217).

Som Weisberg, går også Thomas gjennom partiene hvor spørsmålet om Weisbergs galskap blir reist. Han trekker først frem beskrivelsen av menn som Claggart,¹⁵⁹ og skriver at selv om

¹⁵⁷ Thomas sitat fra kortromanen finnes i Melville, 1962: 63. Kongen det er snakk om er George III, som hadde en mental lidelse, noe som var mer eller mindre kjent for folket.

¹⁵⁸ Thomas skriver: "If *Moby Dick* is about the madness of the romantic quest in which an individual tries to wrest a realm of freedom from indomitable nature, *Billy Budd* suggests the madness involved when man-made institutions themselves become indomitable and limit human possibility (Thomas, 1987: 215). Han nevner også at "Bellipotent", skipet der handlingen i *Billy Budd* skjer, i tidligere utkast het "Indomitable". For mer om dette, se redaktørens introduksjon i Melville, 1962: 20-21.

¹⁵⁹ "But he thing which in eminent instances signalizes so exceptional a nature is this: though the man's even temper and discreet bearing would seem to intimate a mind peculiarly subject to the law of reason, not the less in his heart would seem to riot in complete exemption from that law, having apparently little to do with reason further than to employ it as an ambidexter implement for effecting the irrational. That is to say: Toward the accomplishment of an aim, which in wantonness of atrocity would seem to partake of the insane, he will direct a cool judgment sagacious and sound. These men are true madmen, and of the most dangerous sort, for their lunacy is not continuous but occasional, evoked by some special object; it is protectively secretive, which is as much as to say it is self-contained, so that when, moreover, most active, it is to the average mind not

det er forstyrrende at den ordensansvarlige på skipet er irrasjonell, blir det enda mer forstyrrende hvis vi overfører noe av dette til Vere:

Although it is disturbing enough that the man responsible for order on the ship is irrational, it is even more disturbing if we apply the technique of indirection suggested throughout the story and apply the narrator's definition of Claggart's madness to the ship's captain. If we do, we get an almost perfect fit. Vere's "cool judgment sagacious and sound" to condemn Billy, which would seem to be "peculiarly subject to the law of reason," may be the act of a true madman "of the most dangerous sort." Like Claggart, Vere may hide irrationality under a cloak of rationality (Thomas, 1987: 217).

Under et slikt dekke, blir ideologisk kontroll oppnådd på en subtil måte, skriver Thomas.

Han knytter dette videre til en teori om klassekamp innad i verket. Thomas skriver at Vere, som andre marineoffiserer, kan sette sin lit til fysisk avstraffelse for å fremkalle tilslutning. Og hengingen av Billy er en symbolsk handling som minner mannskapet på hva som er på lager for mytterister. Likevel, skriver Thomas, er retorikken Veres sterkeste kraft, en retorikk han bruker for å overbevise både offiserer og resten av mannskapet om at hengingen av Billy både er nødvendig og rett(ferdig). Thomas hevder, i motsetning til Weisberg, at hvis Vere bruker retorikk til å manipulere, gjør han det ikke bevisst for å tjene sine egne mål. For han tror oppriktig at denne retorikken er basert på en autoritet utenfor seg selv, en autoritet som han underordner seg for like mye som mannskapet. Det er derfor snakk om en ubevisst ideologisk kontroll i *Billy Budd*:

Thus, although we can work to undercover the ways in which it legitimizes the present order, ideology in *Billy Budd* is no longer represented as a conscious weapon of the ruling class imposed in an innocent labouring class without. Emanating from a set of impersonal laws outside the self, rather than from a single, powerful individual, ideology so pervades each person's consciousness that no one seems capable of escaping its constraints (Thomas, 1987: 218).

Thomas refererer så til Peter Gabel, som har skrevet om at rett kan være et verktøy for ideologisk kontroll, gjennom tingliggjøring. Tingliggjøringen av rett fører til at man ikke stiller spørsmål ved urettferdig "rett":

Peter Gabel, a legal critic, refers to the power of rule by law to exert the sort of ideological control we find on board the *Bellipotent* as the reification of the law. Gabel argues that rule by law has become an effective political weapon because it is able to offer reassurance while it contributes to repression. It reassures by appearing to demonstrate that seemingly unjust actions are actually just because human society follows a legal, rational system of laws. It is

distinguishable from sanity, and for the reason above suggested, that whatever its aims may be – and the aim is never declared – the method and the outward proceeding are always perfectly rational" (Melville, 1962: 76).

repressive because its demonstration depends on the assumption that the legal, rational system of laws governing society is just. This reification of the law keeps people from asking whether seemingly unjust actions may be caused by the very system that the logic of the law justifies (Thomas, 1987: 218).

Tingliggjøringen av rett kan altså føre til at man ikke stiller spørsmål ved urettferdig "rett".

Spør for eksempel om Billys henrettelse, som er bedømt til å være nødvendig for å bevare et rasjonelt system bestående av lov og orden, ikke også nettopp er avstedkommet av dette systemet, skriver Thomas. Han identifiserer en problematisk sirkelargumentasjon, som går ut på at retten legitimeres ved at den oppfattes som et logisk system bygget på rasjonelle og riktige lover: Det som er "rett" er altså ved sin forutsetning legitimt – det som faller utenfor "rett" blir samtidig illegitimt. Thomas skriver: "The effect of this circular reasoning is to exclude the possibility of radical social transformation by defining alternatives to the present system as outside the law, and therefore illegitimate and rational" (Thomas, 1987: 218).

Thomas skriver at retorikken er særlig viktig i *Billy Budd*, siden effektiviteten til ideologisk kontroll der avhenger av dens oppfatning som rettferdig. Thomas skriver at Vere både forhåndsdommer Billy og "tier" de andre offiserenes innvendinger for å oppnå sine klasseinteresser. Men han utgir seg for å være så rettferdig at selv ikke Billy protesterer mot dommen og henrettelsen, noe som ikke var uvanlig for en dødsdømt i fortellingens samtid. Vi siterer fra Thomas:

Far from biased, Captain Vere seems the embodiment of impartial justice. Rather than silence voices of opposition aboard the ship, he goes so far as to call a drumhead court, in which he lets members of the court, including a representative of the crew, speak, while he adopts the role of an impartial witness. But constrained within formal control of the court system, these voices are heard without any chance of reversing the judgment Captain Vere made the moment of the homicide – "Struck dead by an angel of God! Yet the angel must hang!". The moment Vere adopts the role of the prosecutor, his "prejudgment" of Billy becomes clear. One by one he opposes the scruples of the members of the court and assigns them to a realm of silence. Captain Vere, a member of the class that wrote the laws of the land, takes on the role of witness, prosecutor, and judge. It is in the interests of that class that Billy Budd be hanged, yet Captain Vere projects such an image of fairness that not even Billy himself protests the call for his execution. Instead, like numerous condemned criminals in the late eighteenth-century England, Billy ends up blessing the man who sentences him to hang (Thomas, 1987: 219).

6.4.2. *Rettens tvetydige triumf og de manglende alternativer*

Thomas skriver så om hvordan tradisjonelle lesninger ofte har sett på *Billy Budd* som en skildring av de tvetydige effektene av rett som styrende prinsipp (rule by law). Dette er fordi den setter kravene om individuell frihet opp mot samfunnsbehovet om rasjonelle, upartiske lover. Ironiske lesninger hevder på sin side at disse lovene ikke alltid er så upartiske eller

rasjonelle som de later til å være, en mulighet som Thomas mener sakseksemplene fra virkeligheten han gjennomgår, bekrefter. Han hevder imidlertid at Billys velsignelse av Vere antyder en situasjon enda tristere enn i de historiske rettssakene. For i disse sakene protesterte i alle fall folk mot rettsavgjørelsene som avvek fra tidligere etablert rett, mens det i *Billy Budd* ikke finnes noen som åpent stiller spørsmål ved verken de etablerte formene eller ved Veres avvik fra dem. Således fremmer *Billy Budd* muligheten for at rettens triumf som styrende prinsipp er en tvetydig oppnåelse. Ikke fordi uskyldige individer må ofres til sosialt nødvendige lover, men fordi, ved å være tilsynelatende rettferdig kan rett som styrende prinsipp få mennesker til å akseptere selv de dommene som bryter mot etablerte kriterier for legitimitet, som nettopp legitime. Thomas hevder at for å forstå hvordan denne aksepten inntreffer, må vi vende oss fra logikken bak Veres dom til objektet for denne dommen – den tilsynelatende uskyldige, Billy Budd.

For det er ikke bare Veres ”measured forms” som det stilles spørsmål ved i kortromanen; det stilles også spørsmål til den som regnes som disse formenes motsetning, nemlig Billys ”form” som heroisk og uskyldig: ”More than a tragedy of innocence or justice, *Billy Budd* suggests how the notion of presocial innocence can help perpetuate injustice. [...] *Billy Budd*, by undercutting its own formal symmetries, invites us to read against the grain and to question the very terms of the conflict between head and heart” (Thomas, 1987: 220). Det handler først og fremst om feil hans lyte som stammende. Thomas skriver at flere har sett på dette lytet som tegn på uskyldighet – at han synes til å opprinne fra en førspråklig verden, ”in which gesture has priority over language” (Thomas, 1987: 220). Thomas hevder imidlertid at slike lesninger faller sammen, når vi innser at det er nettopp denne feilen ved ham som forårsaker en voldelig gest som ender i død.¹⁶⁰ Det er ikke en sentimentalisering over Billys uskyldighet kortromanen tilbyr oss, men heller en rettssak om den:

Rather than offer a narrative that sentimentalizes Billy’s innocence, Melville places Billy’s innocence on trial. From that trial we learn not how innocence must be sacrificed in a world of civilization but how the desire of people like Billy to *appear* innocent always allows them to be controlled (Thomas, 1987: 220).

Billys ukontrollerte vold og tilsynelatende uskyldighet bidrar til at også hans naturlige form problematiseres i kortromanen. Og ved at Billy slik ikke klarer å leve opp til rollen som

¹⁶⁰ Billy forklarer ”hvorfors” han slo Claggart på følgende måte: ”No, there was no malice between us. I never bore malice against the Master-at-arms. I am sorry that he is dead. I did not mean to kill him. Could I have used my tongue I would not have struck him. But he foully lied to my face and in presence of my Captain, and I had to say something, and I could only say it with a blow, God help me!” (Melville, 1962: 106).

”the Handsome Sailor¹⁶¹, fremstår heller ikke den naturligheten han representerer som noe reelt sosialt alternativ til Veres faste former, eller institusjonell rett som styrende prinsipp: ”Although Billy Budd is presented with more sympathy than Babo or Bartleby, he proves as unlikely an alternative as either” (Thomas, 1987: 222).

Det som imidlertid kan foreslå en mulighet for en sosial forandring, er romanens setting. Hvis både den juridiske ideologien sperrer for sosial forandring og karakterene i romanen ikke setter opp noe alternativ til denne ideologien, må muligheten for forandring kanskje ligge i at handlingen er lagt til årene like etter den franske revolusjonen. Men også her er Melville uklar, ifølge Thomas. Likevel kan fokuset på juridisk ideologi kanskje ha hjulpet oss å se hvorfor Melville la kortromanen til denne perioden.

By writing a story set in the wake of the French Revolution, Melville returns to a question that occupies the margins of many of his works: Is a violent revolution necessary to bring about lasting social change? As in those previous works, Melville’s answer to that question is by no means clear. But if *Billy Budd* does not offer Melville’s definitive statement on revolution, a look at the social conditions in late nineteenth-century America can help us see why Melville’s imagination returned to the theme of revolution so widely debated a century earlier. In turn, the historical perspective we have gained from looking at *Billy Budd* in conjunction with antebellum cases can help us better understand the legal ideology that dominated at the time when Melville wrote his finest story (Thomas, 1987: 223).

6.5. Et undergravende alternativ til historisk fortolkning

Det andre kapittelet, ”Ragged Edges” omhandler både hvordan Thomas vil utfordre tendensen til å lese *Billy Budd* som enda en historisk allegori for Amerikas fall fra en tilstand av naturlig uskyldighet,¹⁶² og hvordan kortromanen undergraver Veres syn på historie. Thomas mener kortromanen problematiserer formalistisk fortolkning, både historisk og juridisk, da han hevder disse aldri kan være frigjorte fra subjektivitet, ideologi og politiske siktemål.¹⁶³ Jeg synes imidlertid Thomas er uklar i denne delen av lesningen, selv om den innehar flere interessante perspektiver. Jeg vil – også siden den distanserer seg noe fra juridisk tematikk og ikke springer ut av hans juridisk-historiske lesning – derfor ikke gjennomgå eller vurdere denne delen av Thomas’ lesning.

¹⁶¹ ”Although Billy has ‘as much of masculine beauty as one can expect anywhere to see,’ he fails to fit the role allotted to him, because of his vocal effect” (Thomas, 1987: 221).

¹⁶² Thomas legger til at han med dette ikke nekter for at kortromanen uttrykker historiske forandringer, men han råder til forsiktighet når det gjelder den historiske betydningen av ofringen av Billy. Og selv om han er uenig med de som leser *Billy Budd* ahistorisk, så innrømmer han at de har mange bevis for deres standpunkt: ”since the notion that the individual must be sacrificed to the larger interests of society is not one that Melville would have first encountered after the Civil War” (Thomas, 1987: 225).

¹⁶³ Dette kan minne litt om hvordan Weisberg hevder kortromanen etablerer en tematikk om ”hensynsfull” kommunikasjon.

6.6. Utspring fra lesning

Det springer noen konklusjoner ut fra Thomas' lesning av *Billy Budd*, som han tar for seg i en "closing statement". Han skriver at vår oppgave i møtet med verk som *Billy Budd* "is not to provide closure but to keep open the space needed to name and create an alternative world to our present one" (Thomas, 1987: 251). Likevel, skriver Thomas, kan man dra ut noen tentative konklusjoner om hvordan rett og litteratur-studier kan være et verktøy for å løse denne oppgaven. Først av alt, skriver Thomas, må vi unngå forenklete fusjoner mellom rett og litteratur. Spesielt må vi vokte oss for tendensen til å konstruere symmetriske paralleller mellom retts- og litteraturhistorie.¹⁶⁴ Asymmetrien til de to "historiene" foreslår at en periodes dominante litterære form like godt kan stå i strid til en periodes juridiske ideologi, som å ligne den. Thomas understreker at han ikke mener at litteraturen tar sin form som direkte respons til juridisk ideologi, men at det heller ikke betyr at litteraturen kan transcendere dens historiske forhold. Thomas skriver at han gjennom sin bok har forsøkt å peke ut noen av de sosiale effektene til profesjonens tillit til en indre juridisk argumentasjon, like som han har foreslått at den tenderer til å stole mer rigid på slik argumentasjon i spesielle sosiale situasjoner.

Thomas hevder dilemmaet for mange i dag er hvordan en skal gjenopprette en grunn for å kritisere det nåværende systemet uten å falle ned i en nostalgisk lengsel etter en transcendental verden. Selv finner han denne grunnen i historisk analyse, som han beklager seg over at en del litteraturteoretiske trender avviser.

Thomas skriver videre at en viktig grunn for hans studie har vært å kontre trenden som avviser historisk analyse av juridisk ideologi: "By using literary texts to interpret a period's legal history and a period's legal history to interrogate literary texts. I have tried to combat the ahistorical sense of history that has resulted from an inadequate historical method" (Thomas, 1987: 254). Thomas hevder litteraturen kan gir oss en mulighet til å se historien på en annen måte:

A literary text, though not revolutionary in and of itself, offers historians the opportunity to construct that monad, one whose structure allows them to "blast a specific era out of the homogeneous course of history." An era blasted out of the homogeneous course of history reveals that although history happened one way, it could have happened another (Thomas, 1987: 254).

Litterære tekster blir en hjelp for historiske undersøkelser nettopp fordi de avslører de frynsete kantene til forsøkene på gjøre historien til en sammenhengende enhet, skriver

¹⁶⁴ Som eksempel på dette nevner Thomas John P. McWilliams forsøk på å forbinde fremveksten til henholdsvis juridisk og litterær realisme etter borgerkrigen, et forsøk Thomas hevder er feilslått (Thomas, 1987: 251-252).

Thomas. Når det gjelder rettshistorie, hjelper de frynsete kantene til å avsløre motsigelsene involvert i lovenes forsøk på å avslutte en sak om fortidige hendelser.

6.7. Oppsummering og metodikk

Å gjennomgå Brook Thomas' teorier og lesning er som vist her ingen enkel oppgave. Likevel vil jeg forsøke å oppsummere litt av det jeg forstår som hans argumentasjon.

Thomas bruker altså *Billy Budd* for å kaste lys over en juridisk ideologi i Melvilles samtid, og spesielt i perioden før borgerkrigen. Han gjør dette ved å se på likhetstrekk mellom juridisk argumentasjon i faktiske saker på 1800-tallet og Veres juridiske fremferd og argumentasjon i romanen. Han finner at selv om Veres argumentasjon faktisk avviker fra etablert rett, var dette ikke helt uvanlig og ble også forsvart i Melvilles samtid av fremtredende jurister i saker som Melville i større eller mindre grad kjente til. Han hevder Weisberg kommer til kort i sin lesning av kortromanen, da han fokuserer på disse avvikene hos Vere, heller enn å problematisere hele det juridiske systemet som muliggjør disse avvikene og som Thomas mener kortromanen problematiserer. De bakenforliggende omstendighetene for Veres handlinger er nettopp en juridisk ideologi der det aksepteres å tilsidesette lovens bokstavelighet for å opprettholde sosial orden, selv om det fører til urettferdighet. Han hevder at Vere oppnår sine klasseinteresser og får ideologisk kontroll på skipet ved å bruke en retorikk som får henrettelsen til Billy til å *virke* rettferdig for mannskapet. Ved at kortromanen hele tiden indirekte problematiserer Veres formalistiske juridiske ideologi – gjennom de ”faste formene” han samtidig viker fra – kritiserer den også den formalistiske ideologien. Thomas sporer Veres faste former til deres røtter i institusjonelle interesser og klasseinteresser, og presenterer samtidig rett som et instrument for hvordan myndighetspersoner både oppnår ideologisk kontroll og legitimerer en status quo. Thomas hevder likevel ikke at *Billy Budd* setter opp noe reelt alternativ til Veres ideologi og en større sosial forandring, men at den foreslår at det finnes en mulighet for et slikt alternativ.

Andre del av lesningen foretar en slags dekonstruering av tolkningen om at verket skildrer transformasjonen i juridisk tenkning i Amerika fra før borgerkrigen, basert på naturrett til den juridiske formalismens triumf i etterkrigstiden. Thomas tviler både på transformasjonen selv og hevder at *Billy Budd* heller enn å være en skildring av en slik transformasjon, etablerer et alternativ til en historisk fortolkning av denne transformasjonen. Dette skjer ved at kortromanen, ved å undergrave autoritativ fortolkning av historie som sannhetsuttrykk, implisitt løfter frem et alternativ til en slik fortolkning, som negerer tanken

om at historie kan fremstilles objektiv og sann. Denne delen av lesningen har vi imidlertid ikke gjennomgått, og jeg vil heller ikke vurdere den her.

Thomas hevder avslutningsvis at rett og litteratur-studier kan være et verktøy for å få frem disse momentene, ved å være ideologiavslørende.

Thomas metode er utpreget historisk-kontekstuell, men deler av hans analyse faller likevel inn under det jeg kaller juridisk-historisk metode. Dette gjelder den delen av analysen som setter Veres juridiske argumentasjon og fremferd i sammenheng med jurister fra Melvilles tid. Selv om Thomas ikke er like aktiv juridisk fortolkende, vil jeg likevel hevde at det ligger et juridisk-fortolkende aspekt i at han insinuerer at Melvilles juridiske fremferd, selv om den avvek fra etablert rett, kunne vurderes som juridisk forsvarlig.

6.8. Vurdering av lesning

Jeg finner, fra et litteraturvitenskapelig ståsted, lite å innvende mot Brook Thomas' lesning av kortromanen. Hovedgrunnen til dette er at Thomas' undersøkelse i mye større grad er rettet mot verkets kontekst, enn mot verket selv. En annen grunn til at det er lite å innvende er at Thomas selv er så lite konkluderende i sin argumentasjon, og at den heller peker på problemstillinger enn å ta stilling til dem. En tredje grunn, som også henger sammen med den andre, er at når Thomas er lite konkluderende i sin lesning, tar han samtidig hensyn til verkets flertydighet. Dette fordi han ikke fortolker romanens mening like kategorisk som Weisberg eller like polemisk som Posner.

Det som imidlertid kan hentes ut av Thomas undersøkelse, er en indirekte kritikk av Weisbergs juridisk-historiske lesning. For ved at Thomas hevder at Veres fremferd samsvarer med den juridiske ideologien i Melvilles samtid, svekkes samtidig Weisbergs argumentasjon om at Melville selv visste at han ustyrtet sin kaptein med ulovligheter. Thomas mener, som vi har sett, at Weisberg ikke går langt nok i sin argumentasjon, ved å fokusere på juridiske detaljer heller enn å se den juridiske ideologien som ligger bak i et kritisk lys. Jeg mener at argumentasjonen for at Weisberg "ikke går langt nok", med fordel kan vendes til at Weisberg kommer til kort i sin analyse. Både fordi, som jeg har argumentert for tidligere, hans juridiske lesning er mindre overbevisende og relevant for en forståelse av verket, men også, som Thomas argumenterer for, fordi det ikke fantes noen klar enighet om at faktiske fremferder som er sammenlignbare med Veres, var kritikkverdige og i alle fall ikke ulovlige. Riktignok avvek de fra etablert rett, noe både Weisberg og Thomas er enige om, men Thomas viser at dette kunne forsvares som juridisk akseptabelt.

At kortromanen indirekte problematiserer denne juridiske ideologien, uten at den setter opp et alternativ til rett som styrende prinsipp, synes jeg Thomas argumenterer godt for. Og selv om en slik tolkning synes å plassere seg innenfor den liberale eller ironiske resepsjonstradisjonen, gjør Thomas' kontekstuelle redegjørelse for de ideologiske aspektene, tolkningen også original. At Veres bruk av retorikk også bidrar til at han får ideologisk kontroll på "Bellipotent", minner om Weisbergs teorier om tilslørt kommunikasjon, og er for så vidt plausibel, om enn ikke særlig original. Angående klassekamperspektivet, synes jeg at Thomas går langt i sin fortolkning. Der han hevder, med rette, at dette perspektivet er ubevist hos Vere, finner jeg det samtidig utenpåklistet. Det virker som Thomas forsøker å lese inn en klassekamptematikk i verket, mer enn at romanen selv genererer en slik problematikk. Som vi har sett, kritiserer også Posner dette punktet hos Thomas.

Det må imidlertid igjen understrekes at det er vanskelig å vurdere et så uklart syn på tingene som vi finner hos Thomas. Ved at han er essensielt ikke-konkluderende, og hele tiden snakker om muligheter for hvordan ting kan være, heller enn hvordan han mener de er, er det vanskelig å innvende noe mot lesningene. Selv om en slik uklarhet bidrar til å opprettholde verkets flertydighet, blir tolkningen samtidig lite kontroversiell og vanskelig å opponere mot. Slik undergraver også Thomas sin egen tolkning ved at den egentlig ikke sier noe om hvordan ting er i verket, men bare løfter frem muligheten for at noe *kan* være sånn og sånn.

7. Med jussen som utgangspunkt

Nå som vi har gjennomgått hovedmomentene i lesningene til Weisberg, Posner og Thomas, samt vurdert lesningenes respektive overbevisningskraft og relevans for bedre en forståelse av *Billy Budd, Sailor*, er det på tide å sammenligne og trekke ut noen overordnede konklusjoner knyttet til lesningene.

7.1. Den juridisk-historiske lesning

Som vi har sett, benytter alle de tre leserne seg av det jeg har kalt en juridisk-historisk metode i sine lesninger av *Billy Budd*. I litteraturvitenskapelig metodologi vil denne metoden, som er utpreget kontekstuell, falle inn under begrepet historisk-biografisk metode. Det finnes også biografiske aspekter ved alle lesningene, noe vi også skal se nærmere på. Grunnen til at jeg lanserer begrepet om en juridisk-historisk metode, er at det i lesningene begås en *aktiv juridisk fortolkning* av jussen i verket opp mot retthistorisk kontekst, og at metoden således bringer et nytt juridisk aspekt til litteraturvitenskapen. Det er gjennom konklusjonene etter de juridisk-historiske lesningene at våre tre fortolkere så sier noe om verkets mening. Det er ikke dermed sagt at Weisberg, Posner og Thomas gjør det samme i sine lesninger; det er forskjeller i de tre lesernes *bruk* av metoden.

Weisbergs juridisk-historiske lesning går ut på at han tolker Veres fremferd og argumentasjon opp mot det aktuelle rettsgrunnlaget Vere benytter seg av. Han går til krigsartiklene selv (The Articles of War), samt noen rettshistoriske kilder, og kommer gjennom en aktiv juridisk fortolkning frem til at det i saken mot Billy begås åtte saksbehandlingsfeil, samt at Vere benytter seg av upassende rettsgrunnlag som han også fortolker feil. Han benytter seg lite av historiske eksempler for å understøtte sin argumentasjon.¹⁶⁵ For Weisberg er lovenes bokstavelighet klar nok til å identifisere Veres juridiske fremferd og argumentasjon som både ulovlig, utillatelig og uforsvarlig.

Posner går ikke like inngående til verks i sin juridisk-historiske lesning, men benytter seg essensielt av samme metodiske tilnærming som Weisberg. Han nøyer seg med å ta for seg tre punkter i Weisbergs fortolkning, og hevder gjennom juridisk argumentasjon, med henvisninger til rettshistoriske kilder og et historisk eksempel, at hans juridiske fortolkning både av rettspraksis og hendelsene på skipet er feil. Selv om Weisberg går

¹⁶⁵ Weisberg gjennomgår faktisk "Somers"-saken i sin første artikkel om kortromanen. Men han konkluderer også der at sakene ikke er sammenlignbare, og at poenget i passasjen er at det er "urgency felt by Vere" på "Bellipotent" og ikke noe reelt hastverk. Se Weisberg, 1982a: 14-19.

grundigere til verks enn Posner, benytter de seg altså av samme form for juridisk-historisk metode, selv fortolkningene fører til motstridende konklusjoner.

Thomas benytter imidlertid en litt annen valør av den juridisk-historiske metoden. Der Weisberg og Posner har størst fokus på det *juridiske*, har Thomas – som kanskje det mest naturlige for en ikke-jurist – større fokus på den (*retts*)*historiske* konteksten. Han er, som vi har sett, enig med Weisberg i at Veres fremferd avvek fra etablert rett, men tar, som vi også har sett, ikke direkte juridisk stilling til om Veres fremferd og juridiske argumentasjon var utillatelig. Han antyder heller, gjennom undersøkelse av rettshistoriske eksempler fra Melvilles samtid,¹⁶⁶ at Veres avvik fra rettspraksis ikke var unik og kanskje kunne forsvares. I denne antydningen mener jeg at det også hos Thomas finnes et juridisk fortolkningsaspekt, noe som gjør at jeg – under tvil – også vil hevde at hans lesning er juridisk-historisk.

At Weisbergs og Posners *juridisk*-historiske metode har en annen betoning enn Thomas' *juridisk-historiske* metode, har selvfølgelig sammenheng med analysenes mål. Weisberg bruker sin juridiske fortolkning til å understøtte sin større teori om mening i verket, Posner bruker sin juridiske fortolkning til å avvise samme teori, mens Thomas bruker sin juridisk-historiske fortolkning til å hevde at verket kan si noe om jussen og den juridiske ideologien i Melvilles samtid.

7.2. Det biografiske perspektiv: En fallgrube?

Det er også et intensjonelt og biografisk aspekt ved lesningene, noe som også bidrar til at de faller inn under den litteraturvitenskapelige historisk-biografiske metoden. For alle tre lesere knytter Melvilles biografi og mulige intensjoner til kortromanen.

Weisberg er igjen den som gjør dette mest kategorisk, ved at han hevder Melvilles gode kjennskap til juss indikerer at forfatteren selv *intenderte* de juridiske aspektene ved saken til å bli undersøkt, og at han benyttet seg av juridiske teknikaliteter for å gjøre leseren oppmerksom på en skjult tematikk og mening i teksten. De biografiske bevisene for at Melville hadde god og detaljert kjennskap til britisk marine-rett (og dens flere ulike rettsgrunnlag) nesten hundre år før han arbeidet med romanen, har jeg tidligere vurdert som lite overbevisende. Weisbergs tekstlige hovedbevis for dette er, som vi husker, kirurgens tvil om Veres prosedyre og hintet om Veres mulige galskap, samt passasjen om ”mytteriet” på skipet ”Somers”. Når det gjelder kirurgens og de andre underoffiserenes tvil om prosedyre i teksten, har jeg tidligere argumentert for at dette faktisk understøtter at Melville kjente til

¹⁶⁶ De tre viktigste retthistoriske eksemplene er fra henholdsvis 1842 (Somers), 1843 (Selfridge) og 1850 (Webster).

noen regler knyttet til krigsartiklene som gjorde seg gjeldende. Når det gjelder passasjen om mytteriet på ”Somers”, kan vi – etter å ha lest Thomas’ gjennomgang av kontroversen rundt Mackenzies handlinger – fastslå at denne passasjen også kan leses som en sammenlignende hendelse, hvor kapteinen faktisk ble frifunnet på alle punkter etter hendelser som var forholdsvis like som dem på ”Bellipotent”. Den sammenlignende passasjen må derfor regnes som flertydig, og kan i alle fall ikke umiddelbart tas til inntekt for Weisbergs syn. Vi har også sett at det i Melvilles biografi er uklart om han hadde god kjennskap til juss; denne forestillingen hviler i stor grad på at Melvilles svigerfar var en kjent dommer. Så Weisbergs argumentasjon for at Melville hadde detaljert kjennskap til britisk krigs- og militærlovgivning har egentlig kirurgen og underoffiserenes tvil som eneste holdbare bevis – noe som vi har sett svekker overbevisningspotensialet i denne fortolkningen.

Posner benytter seg ikke eksplisitt av biografiske fakta, men nøyer seg med å hevde at Weisbergs biografiske bevisføring ikke holder mål, og avviser også at det finnes noe tekstlig grunnlag som støtter opp under en slik intensjonell tolkning.

Igjen kontrasteres Weisbergs kategoriske argumentasjon mot Thomas’ forsiktige. For Thomas hevder ikke, som Weisberg, at Melville kjente til jussen, men løfter heller frem at Melville muligens kjente til flere av sakene Thomas kontekstualiserer Veres fremferd opp mot, og hevder det derfor er mulig, om enn usikkert, at noen av disse sakene og personene i dem, var inspirasjonskilder for Melville.

Vi ser således at det finnes biografiske perspektiver i alle lesningene. Vi ser også at siden Melvilles kjennskap til den aktuelle jussen i fortellingen fremstår som uklart, blir det lite overbevisende å hevde at Melville intenderte det ene eller det andre i sin fremstilling av Veres juridiske fremferd.

7.3. Den juridiske uenighets implikasjoner for overbevisningskraft

Selv om de juridisk-historiske (og biografiske) lesningene har noe ulik metodisk betoning i de tre lesningene, er det som er virkelig påfallende ved dem at de ender i vidt forskjellige konklusjoner. Som vi har sett, finner Weisberg åtte saksbehandlingsfeil hos Vere, samtidig som han mener kapteinen ikke bare har en kreativ bruk av ulike rettsgrunnlag, men at han også har en kreativ og feilaktig fortolkning av dette rettsgrunnlaget i saken. Han hevder derfor at Vere handlet åpenbart juridisk uforsvarlig. Posner på sin side, argumenterer mot Weisberg på alle de juridiske punktene han tar opp, og konkluderer med at Vere handlet juridisk forsvarlig innenfor loven. Thomas vurderer ikke lovligheten til Veres handlinger direkte, men kontekstualiserer dem opp mot faktiske rettssaker og juridisk argumentasjon, og hevder Veres

argumentasjon *kunne* sees på som juridisk akseptable i Melvilles egen samtid. Slik står Thomas sin posisjon også imot de to andres, siden hans syn utelukker både at Veres handlinger var åpenbart ulovlige og åpenbart lovlige.¹⁶⁷ Jeg mener – fra et lekmannsperspektiv og *ikke* fra et juridisk eller retthistorisk perspektiv, hvilket jeg ikke har forutsetninger for å inneha – at alle de tre juridisk-historiske fortolkningene virker plausible. Likevel følger det flere problemer med dem hvis de vurderes samlet.

7.3.1. *Uforenelighet gjør uklar*

De juridisk-historiske fortolkningene er, helt innlysende, ikke forenelige. Tvert imot: De utelukker hverandre. Selv om dette på ingen måte utelukker noen entydig juridisk-historisk fortolkning av jussen i *Billy Budd*, svekkes likevel overbevisningskraften til fortolkningene som fremstiller jussen som entydig; da særlig Weisbergs og Posners, siden slike fortolkninger, ved at de er kontroversielle, får status som usikre.

Dette får størst implikasjoner for Weisbergs sak, siden hans bredere lesning underbygges av argumentasjonen for at Vere begikk juridiske feil og handlet i strid med loven. Når grunnlaget for en slik fortolkning virker usikkert, svekker dette også Weisbergs overbevisningspotensial. For den andre kjente juristen, Posner, er situasjonen den samme. Siden også han fremstår kategorisk i sin behandling av jussen, svekkes også overbevisningskraften i hans kritikk av Weisbergs lesning på dette punktet – har han kanskje feil og Weisberg rett likevel? Paradoksalt nok er det de to juristene Weisberg og Posner, som kommer minst heldig ut på dette punktet. Dette siden Thomas er mindre kategorisk i sin fortolkning av det juridiske. I stedet for å kategorisk slå fast at Vere handlet lovlig eller ulovlig, viser han gjennom rettshistorisk kontekst at lignende fremferd og juridisk argumentasjon fantes i Melvilles egen samtid. Selv om han ikke konkluderer, impliserer han at selv om Vere kanskje handlet kontroversielt og i strid med etablert rett, var en slik fremferd *mulig* å forsvare i amerikansk juss i Melvilles samtid, uten at dette får direkte implikasjoner for den britiske jussen som utøvdes på ”Bellipotent”.

7.3.2. *En uklar forfatterintensjon*

En annen implikasjon jussens usikre status bringer med seg, er at den også svekker overbevisningskraften i argumentasjonen om at Melville faktisk intenderte å ustyre Vere med en mer eller mindre lovlig og forsvarlig, eller uforsvarlig og ulovlig, juridisk argumentasjon.

¹⁶⁷ Vi kan også ha i mente at C. B. Ives også hevdet at Veres handlet i strid med rettspraksis, men at hans fremferd ”could undoubtedly find support in the British naval customs that allowed latitude to a captain’s authority in defiance of statute” (Ives, 1989: 89).

Dette punktet rammer Weisbergs lesning hardest, siden han argumenterer eksplisitt for at Melville kjente denne jussen så godt og at han intenderte undersøkelse av den. Hvis jussen selv er uklar, svekkes argumentet om at Melville bevisst intenderte de juridiske aspektene undersøkt, og at Melville benyttet seg av juridiske teknikaliteter for å gjøre leseren oppmerksom på skjult tematikk i teksten.

7.3.3. *En tenkelig løsning på det juridisk-historiske problem*

En kunne tenke seg at en løsning på disse problemene hadde vært om noen hadde klart å gjøre en autoritativ fortolkning av jussen i saken mot Billy. En slik fortolkning måtte være nøytral til romanens mening og resepsjonens konflikt, samtidig som den måtte være så juridisk og rettshistorisk etterrettelig og grundig at den etablerte en nøytral grunn for videre fortolkning.

Om et slikt arbeid er mulig å gjøre, er vanskelig for meg å vurdere, men ved at det ikke finnes noen slik autoritativ juridisk fortolkning av jussen de ulike leserne kan støtte seg på, fremstår de juridisk-historiske lesningene som usikre.

7.4. **Lesningenes plass i konflikten– tar de parti?**

Som de fleste andre lesninger av *Billy Budd* tar Weisbergs, Posners og Thomas' lesninger klare parti med hensyn til den overordnede konflikten i verkets resepsjon. Som vi husker, handlet denne konflikten om et "for og imot Vere"-forhold: Den konservative skolen kan grovt skildres som de som leser kortromanen som et "akseptens testamente", ved at det viser nødvendigheten av å håndheve institusjonell lov og orden, og derfor forsvarer samtidig denne skolen kaptein Veres handlinger. Den liberale eller ironiske skolen ser heller på ironimarkører i verket, og hevder verket heller er en protest mot de samme rettsprinsippene som de konservative forsvarer. De liberale har derfor hatt en tendens til å finne markører i teksten som støtter en fordømmelse av Veres handlinger, dommen mot og henrettelsen av Billy.

Weisberg plasserer seg innenfor den liberale skolen av flere grunner. For det første finner han ironiske markører i teksten – Weisberg kaller dem hint – som bidrar – gjennom en juridisk analyse av saken – til å fordømme Veres holdninger. I tillegg mener han på ingen måte kortromanen er noe "akseptens testamente", men at den heller "shows how adequate law can be distorted by a rhetorically clever madman" (Weisberg, 1984: xviii). Det er imidlertid ikke intuisjonens lov og rett som kortromanen kritiserer, hos Weisberg, men mulighetene for korrupte individer å benytte seg av (og bryte) lovens former for å oppnå sine tilslørte mål.

Thomas må vi også si at plasserer seg innenfor den liberale skolen. For det første fordi han mener verket viser frem en juridisk ideologi, gjennom hvilken autoriteter gjennom retorikk oppnår ideologisk kontroll, egne klasseinteresser og en status quo. Men også fordi

Thomas mener at kortromanen gir et lite fordelaktig bilde av Vere samtidig som den problematiserer både juridisk formalisme og rettens triumf som styrende prinsipp. Selv om Thomas ikke finner noe reelt alternativ til det han mener verket kritiserer, leser han likevel verket som et essensielt samfunnskritisk og problematiserende verk.

Posner havner derimot innenfor den konservative skoleretningen i *Billy Budd*-resepsjonen.¹⁶⁸ På tross av at han hevder deler av Veres argumentasjon ”puts the reader in mind of the most disturbing feature of utilitarianism” (Posner, 2009: 219) og hevder Vere begår en streng juridisk fortolkning, hevder han at Veres fremferd både er realistisk og forsvarlig, og at vi får sympati med kapteinen i hans vanskelige valg. Han knytter også *Billy Budd* til tragedien ved å sammenligne Vere med Sofokles’ Kreon. Selv om Posner ikke eksplisitt hevder kortromanen er noe ”akseptens testament”, plasserer han seg likevel innenfor den konservative leiren i *Billy Budd*-resepsjonen, ved å hevde at Veres fremferd nettopp er akseptabel i verket, samtidig som han ikke finner noen ironi som svekker dette inntrykket.

7.5. Lesningenes overbevisningskraft og relevans

Jeg har tidligere vurdert lesningenes individuelle overbevisningskraft og relevans ut ifra dem selv. Men hva skjer hvis vi ser på den samlede overbevisningskraften i de tre lesningene og den samlede relevansen for en bedre forståelse av verket *Billy Budd, Sailor*?

7.5.3. Overbevisningskraft

Som jeg har vært inne på, svekkes særlig Weisbergs og Posners uforenelige fortolkning av jussen i saken den overordnede overbevisningskraften til lesningene på dette punktet. Siden jussen fremstår som usikker, og fortolkningen av den brukes til å underbygge fortolkningen av verkets mening, svekkes overbevisningskraften i lesningene som sådan.

Jeg har tidligere også vurdert Weisbergs argumentasjon for at kortromanen fremstiller Vere som ressentimentspreget, som mindre overbevisende, av flere grunner. Det henger blant annet sammen med en mangel på tekstlig dekning for at teksten selv inviterer til den juridiske analysen Weisberg underbygger sin teori med, samt mangel på tekstlig dekning for Veres misunnelse av Lord Nelson, som også er et viktig premiss for denne fortolkningens helhet. Også det intensjonelle aspektet ved argumentasjonen, har jeg regnet som lite overbevisende, både når det gjelder det tekstlige og det biografiske grunnlaget, for at Melville kjente godt til det aktuelle rettsgrunnlaget i britisk lovgiving fra slutten av 1700-tallet, og at han bevisst

¹⁶⁸ Her stemmer til og med skolens ”navn” overens med hvordan Posner omtaler seg selv. Nemlig som konservativ.

forsøker, gjennom Veres juridiske feil, å gjøre leseren oppmerksom på skjult mening i teksten.

Posners lesning, for det meste bestående av kritiske innvendinger mot Weisberg, har jeg vurdert som til dels overbevisende. Jeg har samtidig argumentert for at Posner begår visse feil både i sin lesning av kortromanen selv og ved å bruke en stråmannargumentasjon mot Weisberg. Når det gjelder Posners fortolkning av at Veres fremferd både er realistisk og forsvarlig, fremstår han som generelt overbevisende. Det som imidlertid svekker Posners lesning, som fortolkning av *Billy Budd*, er at den er så begrenset. Fortolkningen er lite underbygget både av tekstlige eksempler og av kontekst. Likevel fremhever Posner implisitt en flertydighet i verket når han skriver at leseren verken skal tenke at Vere ikke hadde noe valg eller at han handlet ulovlig eller på bakgrunn av misunnelse.

Thomas' overbevisningskraft er vanskeligere å vurdere, siden han ikke direkte forsøker noen direkte overbevisning. Slik jeg leser ham fremmer han heller muligheter for meningen i verket, men unngår hele tiden konklusjoner, noe som gjør at han fremstår noe uklar. Lesningen er likevel overbevisende underbygget med kontekst for hans hovedtese; at kortromanen fremstiller og problematiserer en juridisk praksis formet av ideologi i Melvilles samtid, uten at den fremsetter noe eget alternativ til et samfunn styrt av en rett og juridisk ideologi. At det også kan leses *inn* en klassekamptematikk i verket finner jeg også overbevisende, selv om det er litt uklart hvem som finnes i hvilke klasser – er det bare Vere som står som representant for overklassen? Lesningens overbevisningskraft på det første punktet svekkes imidlertid av at Thomas også leser *inn* et klassekamperspektiv i teksten, heller enn at teksten selv genererer en slik tematikk. For ved at Vere ikke er seg bevisst sin bruk av retorikk for å opprettholde ideologisk kontroll og en ”status quo” ubevisst, finner jeg ingen direkte tekstlig støtte for denne fortolkningen.

Så er det mulig å vurdere en samlet overbevisningskraft i de tre lesningene? Jeg synes det er vanskelig; ingen av lesningene har en gjennomgående overbevisningskraft, og lesningene har heller ingen felles argumentasjon som samsvarer med hverandre.

7.5.4. *Relevans*

Det andre kriteriet jeg har vurdert lesningene ut fra, er deres relevans for en bedre forståelse av verket, altså rett og slett lesningenes relevans for verket i seg selv.

Jeg har argumentert for at Weisbergs juridiske fortolkning av Veres fremferd og argumentasjon opp mot det britiske rettgrunnlaget fra sent 1700-tall, er mindre relevant. Dette har sammenheng med at det ikke finnes biografisk grunnlag for at Melville kjente denne

jussen godt, og at Veres juridiske praksis og argumentasjon *virker* troverdig i kortromanen. Om Vere handler i strid med den aktuelle jussen nesten hundre år før verkets tilblivelse, blir således ikke relevant for vår forståelse av verket. Det kan ikke forventes at leserne skal foreta en juridisk analyse opp mot den aktuelle jussen, som i tillegg også synes uklar. Weisbergs ressentiments-lesning synes umiddelbart relevant for en større forståelse av verket, men i og med at Weisbergs argumentasjon for misunnelsen av Nelson ikke er overbevisende, et viktig premiss for hele hans teori, faller også denne lesningen sammen og synes således mindre relevant for noen bedre forståelse. Likevel finnes det aspekter som synes relevante. Både at kortromanen etablerer en tematikk for – kanskje ikke tilslørt men – hensynsfull kommunikasjon er relevant for en bedre forståelse av verket. Også motsetningen mellom Billy på den ene siden og Claggart og Vere på den andre siden, synes relevant for en bedre forståelse av verket, men uten at dette egentlig støtter ressentimentsteorien og teorien om at Vere dømmer Billy på bakgrunn av et tilslørt mål.

Posners lesning er relevant. Både ved at den kritiserer Weisbergs tolkning og viser dens svakheter, og ved argumentasjonen for at Vere handler tillatelig, samtidig som den tar hensyn til en flertydighet – vi er usikre på om han burde handlet annerledes.

Thomas' lesning synes også relevant. De kontekstuelle eksemplene fra Melvilles samtid fører til en plausibel tanke om at Melville og kortromanen problematiserer juridisk ideologi i Melvilles samtid, ideologisk kontroll gjennom bruk av retorikk, samt rettens triumf som styrende prinsipp. Det er ikke dermed slik at dette nødvendigvis er det kortromanen ”handler om”, men det kan være aspekter ved det som er relevant for forståelsen av det helhet. Også Thomas' tolkning om at verket kanskje ikke skildrer transformasjonen i amerikansk juss – fra tenkning og praksis basert på naturrett til formalismens inntog og triumf – men heller problematiserer et syn på historie og grunnlagene for fortolkning, synes relevant for forståelsen av verket. Tvilen han identifiserer i verket om ”objektive” historiefremstillingerens sannhetsgehalt, som grenser tett opp mot det Weisberg skriver om ”hensynsfull kommunikasjon”, kan også gi oss nye perspektiver på verket, og bidrar således til en mulig bedre forståelse av det.

7.5.5. Kontekstuel bidrag til forståelse

Selv om lesningene trekker ulike slutninger om jussen, noe som svekker disse konklusjonenes samlede overbevisningspotensial, har de imidlertid likevel en samlet relevans for bedre forståelse av kortromanen. Denne relevansen er kontekstuell. For vi lærer mye om den juridiske og rettshistoriske konteksten til romanen, både når det gjelder den aktuelle juridiske

situasjonen på tidspunktet for fortellingens handling hos Weisberg og Posner, og når det gjelder denne situasjonen i Melvilles samtid hos Thomas. Selv om vi ikke på bakgrunn av lesningene kan konkludere hvorvidt Vere handlet lovlig eller ulovlig, eller forsvarlig eller uforsvarlig, lærer lesningene oss noe om kortromanens kontekst som synes interessant, og som kan gi bedre forståelse av verket. Dette gjelder både Weisbergs analyse om rettsgrunnlaget, både Weisbergs og Posners fortolkning av dette, samt Thomas' rettshistoriske analyse av Vere. Selv om vi ikke kjøper argumentasjonen som springer ut ifra fortolkningene, og selv om jussen i saken fremstår som usikker, har lesningene likevel et klart kontekstuellt bidrag til *Billy Budd*-resepsjonen. Det kan tenkes at dette kontekstuelle bidraget også kan brukes i nye lesninger av verket, som gjennom en mer overbevisende argumentasjon, virkelig kan gi oss en ny og bedre forståelse av *Billy Budd, Sailor*.

7.6. Lesningenes representativitet for en disiplin

Når vi nå har vurdert lesningene ut ifra deres overbevisningskraft og relevans for *Billy Budd*, kan vi vende blikket mot hvorvidt, og eventuelt hvordan, disse tre lesningene kan sies å *representere* en egen lese måte i rett og litteratur-disiplinen.

Det er flere ting som befester dem innenfor rett og litteratur-disiplinen. For det første at de tre leserne definerer seg selv innenfor forskningsfeltet, om enn med noe ulikt teoretisk utgangspunkt. For det andre tilnærmer de seg verket det jeg har kalt en juridisk-historisk metode. Ved at de aktivt fortolker jussen i romanen, må de sies å utforske forbindelsen mellom rett og litteratur, og derved også falle inn under disiplinen. For det tredje har de jussen som utgangspunkt for fortolkning. Det er gjennom de juridisk-historiske lesningene at de sier noe om verkets mening, noe som også plasserer dem innenfor rett og litteratur-feltet.

Er lesningene så representative for rett og litteratur-disiplinens behandling av skjønnlitteratur? Både ja og nei. Ved at lesningene tar utgangspunkt i og problematiserer jussen i verket, må vi si at de representerer en trend innenfor rett og litteratur-disiplinen. Det samme gjelder for at lesningene er kontekstuelle og benytter seg av en juridisk-historisk metode. Ved at de behandler et verk med en eksplisitt rettsprosess kan lesningene også sies å være typiske rett og litteratur-lesninger.

Likevel lar det seg vanskelig gjøre å hevde at lesningene er representative for disiplinen. For det første byr verket selv på problemer for en slik representasjon, siden det problematiserer sin egen relasjon til rett, og således også til å bli lest i et rett og litteratur-perspektiv. Hovedgrunnen til dette er at handlingen er lagt til 100 år før verkets tilblivelse, noe som gjør at jussen ikke bare fremstår uklar for oss, men at det er naturlig å tenke seg til at

den også var det på Melvilles tid – om han i hele tatt kjente den. Samtidig tematiserer verket helt klart rett og rettferdighet, noe lesningene også tar utgangspunkt i, selv om de ender i ulike konklusjoner om hvilken mening som kan hentes ut av denne tematiseringen.

Innenfor rett og litteratur-disiplinens behandling av diktekunst finnes store forskjeller, noe disse tre lesningenes forskjeller allerede har antydnet. I tillegg er den litteraturen som behandles like forskjelligartet som den litterære diskursen er ellers. Det eneste fellestrekket mellom de ulike litterære verkene som leses og fortolkes av disiplinen er at de på et eller annet vis, i større eller i mindre grad, tematiserer rett eller rettferdighet. Uten å gjennomgå andre lesninger kan en likevel forestille seg at disiplinens behandling av *Billy Budd, Sailor*, er og må være svært annerledes enn dens behandling av Kafkas *Prosesen*, Homers *Iliaden* eller Miltons *Paradise Lost*.¹⁶⁹ Der disse tre lesningene av *Billy Budd* kan sies å være representative for disiplinen, foruten deres fokus representasjonen av rett i litteratur, er således nettopp ved deres forskjellighet, ved deres motstående konklusjoner og forskjellige perspektiver. Det er som vi har sett lite enighet i rett og litteratur-feltet, noe disse lesningene både eksemplifiserer og representerer.

¹⁶⁹ For noen av disiplinens lesninger av disse skjønnlitterære eksemplene, se: West, 1985 (*Prosesen*), White, 1984: 24-59 (*Iliaden*) og Posner, 2009: 251-271 (*Paradise Lost*).

8. Konklusjon

8.3. Rett og litteratur-disiplinens behandling av *Billy Budd, Sailor*

Gjennom sammenligningen og vurderingene i forrige kapittel har jeg svart på underproblemstillingene i oppgaven. Jeg har vist hvorvidt lesningene fremstår overbevisende og relevante for en bedre forståelse av *Billy Budd*, hvordan de plasserer seg innenfor verkets resepsjon, og hvordan de kan sies å bidra til denne.

Som vi har sett, har jeg argumentert for at selv om lesningene er forskjelligartet og preges av en argumentasjon med ulik overbevisningskraft, bidrar de samlet likevel til en bedre forståelse av verket. Dette bidraget er først og fremst kontekstuel, ved at vi lærer mye om verkets (retts)historiske kontekst, både knyttet til tidspunktet handlingen er lagt til, og til Melvilles tid. Det finnes også enkeltelementer i lesningene som både er overbevisende og relevante, og som således også fremstår som reelle bidrag til *Billy Budd*-resepsjonen. Vi har imidlertid også sett at det er mye i lesningene som fremstår mindre overbevisende og dermed også mindre relevant for en bedre forståelse av verket. Særlig gjelder dette konklusjonene som trekkes ut av den juridisk-historiske fortolkningen av Veres argumentasjon og fremferd. Også de biografiske aspektene ved lesningene, der det hevdes uten tilstrekkelige bevis, at Melville intenderte det ene og det andre er lite overbevisende og synes derfor samtidig mindre relevante.

Etter mitt syn er det Thomas' lesning som bidrar best og mest til en bedre forståelse av verket. Dette har å gjøre med at han, heller enn å kategorisk konkludere både når det gjelder jussen i verket og de biografiske aspektene, heller antyder muligheten for at Veres fremferd kunne være juridisk forsvarlig, og at Melville kanskje brukte faktiske saker og jurister som inspirasjon for kaptein Vere. Han understøtter heller ikke sin større lesning på en kategorisk fortolkning av jussen i kortromanen, noe som gjør at argumentasjonen heller ikke på dette punktet lider under jussens usikre status.

8.4. Disiplinens bidrag til litteraturvitenskapen

Etter vi nå har sett på hvordan rett og litteratur-disiplinens lesninger kan bidra til bedre forståelse av *Billy Budd, Sailor*, kan vi også trekke noen slutninger om hvordan rett og litteraturdisiplinen faktisk kan bidra til litteraturvitenskapen. Det viktigste bidraget er kanskje den juridisk-historiske metoden, som kan si oss noe om den aktuelle juridiske praksisen og konteksten i et verk. Selv om det kanskje ikke kommer så mye overbevisende ut av de

juridisk-historiske lesningene av *Billy Budd*, kan man tenke seg at det ville vært annerledes i verk som ikke problematiserer en juridisk-historisk fortolkning i samme grad.¹⁷⁰ Rett og litteratur-disiplinen kan også bidra med et nytt fokus på representasjonen av rett og rettferdighet. Dette kan også åpne for nye spennende fortolkninger og bidra til å skape nye perspektiver på hvordan rett og rettferdighet tematiseres og gjerne også problematiseres i litteraturen. Dette bidraget kan, som vi har sett hos Thomas også gå den andre veien: Verkets egen representasjon av rett kan vise frem og problematisere verkets juridiske kontekst, eller kanskje ideen om rett og rettferdighet selv. Rett og litteratur-disiplinens lesning og fortolkning kan altså bidra til litteraturvitenskapen, men som vi også har sett avhenger mye av de enkelte lesningenes overbevisningskraft og relevans.

8.5. En fjerde mulighet: James McBride og loven på tiltalebenken

Selv om lesningene til Weisberg, Thomas og Posner er de klart mest debatterte og refererte innenfor rett og litteratur-disiplinens behandling av verket, finnes det også andre muligheter for juridisk-historiske fortolkninger av *Billy Budd*.

James McBride lanserer i den tidligere nevnte artikkelen ”Revisiting a Seminal Text of the Law and Literature Movement: A Girdian Reading of Herman Melville’s *Billy Budd, Sailor*” en fjerde juridisk-historisk fortolkningsmulighet for *Billy Budd*. McBride er kritisk til hvordan rett og litteratur-disiplinens resepsjon av verket nesten utelukkende, som Posner og Weisberg, diskuterer om Vere handlet juridisk korrekt, heller enn å drøfte om loven selv er det som problematiseres i kortromanen. McBride hevder Billy ikke ble dømt fordi han var skyldig, men fordi han faktisk var uskyldig. For ham er det egentlig lovene selv som står på tiltalebenken i *Billy Budd*:

Billy Budd was not on trial for breaking the law. Rather Melville had placed the law itself in the dock, and the law was adjudged guilty. According to this reading of *Billy Budd*, law does not serve the ends of justice but rather as an ulterior motive, grounded in its links to the religious origins of human societies, which expresses itself unconsciously in the acts of modern-day communities. [I]n *Billy Budd* Melville indicted the law itself as the perpetrator of the murder of an innocent victim, albeit a murder necessary to suppress the threat of a spiral of violence involving both individuals aboard the *Bellipotent* and the British fleet-at-large (McBride, 2003: 289).

¹⁷⁰ Det har for eksempel blitt gjort flere interessante historisk-juridiske lesninger av Albert Camus’ *Den fremmede*. I flere av disse lesningene ser vi et motsatt forhold enn i lesningene av *Billy Budd*. I *Den fremmede* er det juridisk-historiske spørsmålet om Meursault i virkelighetens rettssystem, i Algerie på begynnelsen av 1900-tallet, ikke ville blitt frikjent siden den han drepte var araber. Da måtte dommerne også avvike fra etablert rett, som flere hevder Vere gjør i *Billy Budd*.

Den siste juridisk-historiske lesning av *Billy Budd* er neppe gjort, og rettssakene mot Billy, Vere, eller retten selv, fortsetter således å sirkulere i *fortolkningenes rettsystem*, i påvente av sine endelige dommer.

”At the Last Assizes it shall acquit. But how here?”

(Melville, 1962: 11)

9. Litteratur

- Andersen, Øyvind, 1995, *I retorikkens hage*, Oslo: Universitetsforlaget.
- Baron, Jane, 1999a, "Law literature and Problems of Interdisciplinarity, i *The Yale Law Journal*, Vol. 108: nr. 5 (1999), tilgjengelig fra: <http://www.jstor.org/stable/797370> (sist lastet ned 14. feb. 2014).
- Baron, Jane, 1999b, "Indterdisciplinary Legal Scholarship as Guilty Pleasure: The Case of Law and Literature", i Freeman, Michael og Andrew D.E. Lewis (red), *Law and Literature: Current Legal Issues 1999: Vol 2*. Oxford: Oxford University Press.
- Bloom, Harold (red), 1999, *Herman Melville*, i serien "Bloom's Major Short Story Writers, Broomall", PA: Chelsea House Publishers.
- Cardozo, Benjamin N., 1986, *Law and Literature: And Other Essays and Addresses*, (orig. 1925. Essayet "Law and literature" orig. trykket i *The Yale Review*), New York: Fred B. Rothman & Co.
- Cunningham, Frank R., 2000, "The Sham of 'Measured Forms' in *Billy Budd*", i *Journal of Aesthetic Education* vol. 34: nr 1 (2000), tilgjengelig fra <http://www.jstor.org/stable/3333654> (sist lastet ned 25. sept. 2014).
- Cover, Robert M., 1975, *Justice Accused: Antislavery and the Judicial Process*, New Haven/London: Yale University Press.
- Delbanco, Andrew, 2005, *Melville: His World and Work*, London: Picador.
- Dragvoll, Johan, 1999, "Goddag-mann-økseskaft!" i *Prosopopeia*, nr 1, 1999. Bergen: UiB.
- Dragvoll, Johan, 2004, "Litteraturvitenskap som djevelens advokat" i *Bøygen*, nr. 3, 2004, Oslo: UiO
- Dragvoll, Johan, 2004, "Litteraturens norske triumf: Tilfellet Per Liland" i *Retfærd. Nordisk juridisk tidsskrift* 27. Årgang, nr 1, (2004).
- Dragvoll, Johan, 2005, "Norsk rettssystem utan danning" i *Syn og Segn* 2005, nr. 2.
- Dragvoll, Johan, 2009, *Paragrafer om tilfellet Torgersen. Skisse til en analyse av forholdet mellom rett og litteratur*, PhD-avhandling, Bergen: Universitet i Bergen.
- Dworkin, Ronald, 1985, *A Matter of Principle*, Cambridge/Massachusetts/London: Harvard University Press.
- Ekeland, Bjørn, 1999, "Mord! Justis!" i *Prosopopeia*, nr. 1, 1999, Bergen: UiB.
- Ekeland, Bjørn, 2004, "Mellom linjene: litterær viten ut av skapet" i *Bøygen*, 2004, nr 4, Oslo: UiO
- Ekeland, Bjørn, 2004, "Om lov, rett og litteratur". i Kjeldsen, Jens E., og Siri Meyer, *Krig, rett og retorikk. En bok om kommunikasjonsregimer*, Åstorp : Rhetor förlag.
- Ekeland, Bjørn, 2004, "Dekonstruksjon, rett og rettferdighet. Om Jaques Derridas rettferdighetsbegrep og eksempelet Josef K." i *Retfærd. Nordisk juridisk tidsskrift* 27. Årgang, nr 1, (2004).
- Ekeland, Bjørn, 2009, *Rettferdige ord. Humanistisk rettstenkning mellom rett og retorikk, lov og litteratur*, PhD-avhandling, Bergen: Universitet i Bergen.

- Ellison, James K., "The Prosecution of Billy Budd (Ultra Vires Of Positive Law)" i *Willamette Law Review*, Vol. 35, nr. 1, tilgjengelig fra: <http://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/willr35&id=67> (sist lastet ned 18. nov. 2014).
- Ferguson, Robert A., 1984, *Law and Letters in American Culture*, Cambridge/Massachusetts/London: Harvard University Press.
- Fish, Stanley, 1989, *Doing What Comes Naturally: Change, Rhetoric, and the Practice of Theory in Literary and Legal Studies*, Durham/London: Duke University Press.
- von Frank, Albert J., "Cross Examinations of Law and Literature: Cooper, Hawthorne, Stowe and Melville. By Brook Thomas", anmeldelse av Thomas bok, i *Nineteenth-Century Literature*, vol 43: nr. 4, tilgjengelig fra <http://www.jstor.org/stable/27670195> (sist lastet ned 24. okt 2014).
- Hagen, Erick Bjerck, 1997, *Allegories of Action: Truth and Ethics in Melville, Dickens, Henry James, and Paul de Man*, PHD-avhandling utgitt i serien "Acta Humaniora", Oslo: Det Historisk-Filosofiske Fakultet – Universitetet i Oslo
- Hancher, Michael, 1989, "Billy Budd: Famous Last Words" i *Coardozo Studies in Law and Literature* vol 1: nr 1 (1989), tilgjengelig fra <http://www.jstor.org/stable/27670191> (sist lastet ned 5. nov. 2014).
- Haaland, Arild, 1994, "Den modne Nietzsche, og den overmodne. Innledning ved Arild Haaland, 1969", i Nietzsche, Friedrich, 1994, *Moralens genealogi. Et stridsskrift*, oversatt av Arild Haaland, Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Haarberg, Jon, 2010, "Jus og litteraturvitenskap" (bokessay) i *Norsk Litteraturvitenskapelig Tidsskrift*, årgang 13, nr. 2, 2010, Oslo: Universitetsforlaget.
- Ives, C. B., 1989, "Billy Budd and the Articles of War", i Milder, Robert (red), *Critical Essays on Melville's Billy Budd, Sailor*, Boston: G.K. Hall & Co.
- Johnson, Barbara, 1989, "Melville's First: The Execution of Billy Budd" i Milder, Robert (red), 1989 *Critical Essays on Melville's Billy Budd, Sailor*, Boston: G.K. Hall & Co.
- Knox, Sara, 1994, "Cross-Examinations of Law and Literature: Cooper, Hawthorne, Stowe and Melville. By Brook Thomas", anmeldelse av Thomas' bok, i *Australasian Journal of American Studies*, vol 2: nr. 1 (1994), tilgjengelig fra <http://www.jstor.org/stable/41053727> (sist lastet ned 24. okt 2014).
- Koffler, Judith Schenck, 1989, "The Femenine Presence in Billy Budd", i *Coardozo Studies in Law and Literature* Vol 1: nr 1 (1989), tilgjengelig fra <http://www.jstor.org/stable/27670186> (sist lastet ned 5. november 2014).
- Lee, Brian, 1990, "Cross-Examinations of Law and Literature: Cooper, Hawthorne, Stowe and Melville. By Brook Thomas", anmeldelse av Thomas' bok, i *The Modern Language Review*, vol 85: nr. 1 (1990), tilgjengelig fra <http://www.jstor.org/stable/3732821> (sist lastet ned 24. okt 2014).
- Leedes, Gary, 1990, "Cross-examining the Narratives of Law and Literature", anmeldelse av Brook Thomas' *Cross Examinations of Law and Literature: Cooper, Hawthorne, Stowe and Melville*, i *Journal of Legal Education*, vol 85: nr. 1 (1990), tilgjengelig fra <http://www.jstor.org/stable/42892937> (sist lastet ned 24. okt 2014).
- Leiter, Brian, 2002, *Nietzsche on Morality*, New York: Routledge.
- Linneberg, Arild, 1997, *Far og barn i moderlandet*, Oslo: Gyldendal

- Linneberg, Arild, 2001, *Tretten triste essays om krig og litteratur*, essaysamling, Oslo: Gyldendal.
- Linneberg, Arild, 2004, "Bruddstykker om litteraturvitenskapens nytte (og ikke ulempe) for livet, i *Bøygen* 2004, nr 4.
- Linneberg, Arild, 2004, "Holberg og naturretten i Niels Klimm" i Dahlberg, Gunilla, m.fl. (red) *Holberg i Norden : om Ludvig Holbergs författarskap och dess kulturhistoriska betydelse*, Lund: Makadam.
- Linneberg, Arild, 2008, "Lovens tekst og tekstens lov i Ida Börjels Konsumköplagen: juris lyrikk", *Vagant* nr. 4, 2008. Bergen: Cappelen Damm.
- Linneberg, Arild, 2007, *Tolv og en halv tale om litteratur og lov og rett*, essaysamling, Oslo: Gyldendal.
- Linneberg, Arild, 2009, "Law, simulation, and society from Ibsen to Treholt" i *Law and literature*, vol. 21 Nr. 1.
- Linneberg, Arild, 2010, "Snåsamannens rolle i Treholt-saken" i *Vinduet*, 2010.
- Linneberg, Arild, 2010, "Juristens mareritt. Omkring Ande Sombys Juridisk retorikk" i *Kuiper*, 2010.
- Linneberg, Arild, 2011, "Et brev til månens mørke bakside – om den litterære domstolens overdommeres konstruksjon av kanon", i *Vinduet* 2001 (4).
- Mailloux, Steven, 1989, "Judging the Judge: *Billy Budd* and 'Proof to All Sophistries'" i *Coardozo Studies in Law and Literature* Vol 1: nr 1 (1989), tilgjengelig fra <http://www.jstor.org/stable/27670192>. (sist lastet ned 5. november 2014).
- Markussen, Bjarne, 2005, "Rett og litteratur. En introduksjon og et bidrag" i *Edda* (3), 2005, Oslo: Universitetsforlaget.
- Markussen, Bjarne, 2006, "Et dukkehjem og rettskulturen" i *Edda*, 2006 (4), Oslo: Universitetsforlaget.
- Markussen, Bjarne, 2008a, "Perler på en snor" (anmeldelse av Simonsen, Karen-Margrethe m. fl. (red.) *Lov og litteratur*), i *Edda* 2008 (1), Oslo: Universitetsforlaget.
- Markussen, Bjarne, 2008b, *Retts historier : foreldre og barn i litteratur, film og lovgivning*, Oslo: Unipub.
- Markussen, Bjarne, 2011, "Markens døde. Forbrytelse og straff i Hamsuns Markens grøde" i *Edda* 2001 (2). Oslo: Universitetsforlaget.
- McBride, James, 2003, "Revisiting a Seminal Text of the Law and Literature Movement: A Girdian Reading of Herman Melville's *Billy Budd, Sailor*", i *University of Maryland Law Journal of Race, Religion, Gender and Class*, vol 3: nr. 2 (2003), tilgjengelig fra <http://digitalcommons.law.umaryland.edu/rrgc/vol3/iss2/6> (sist lastet ned 12. november, 2014).
- Melville, Herman, 1962, *Billy Budd, Sailor (An Inside Narrative)*, Red. Harrison Heyford og Merton M Sealts Jr., Chicago: The University of Chicago Press.
- Melville, Herman, 2002, *Billy, Budd, Sailor (An inside Narrative)*, i McCall, Dan (red), *Melville's Short Novels*, New York/London: Norton & Company.
- Melville, Herman, 2014, *Billy Budd, Sjømann (En innsidfortelling)*, oversatt av F.J. Riopelle, Oslo: Bokvennen.

- Milder, Robert (red), 1989, *Critical Essays on Melville's Billy Budd, Sailor*, Boston: G.K. Hall & Co.
- Nietzsche, Friedrich, 1967, *Slik talte Zarathustra*, Oslo: Gyldendal Norsk Forlag: 61.
- Nietzsche, Friedrich, 1994, *Moralens genealogi. Et stridsskrift*, oversatt av Arild Haaland, Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Nussbaum, Martha C., 1995, *Poetic Justice: The Literary Imagination and Public Life*, Boston: Beacon Press.
- Pantazakos, Michael, 1995, "'Ad Humanitatem Pertient' A Personal Reflection on the History and Purpose of the Law and Literature Movement" i *Coardozo Studies in Law and Literature* Vol 7: nr 1 (1995), tilgjengelig fra <http://www.jstor.org/stable/743347> (sist lastet ned 5. nov. 2014).
- Posner, Richard A., 1986, "Law and Literature: A Relation Reargued", i *Virginia Law Review* vol. 97: nr. 8, Tilgjengelig fra: <http://www.jstor.org/stable/1073042> (Sist lastet ned 5. nov. 2014)
- Posner, Richard A., 1987, "From Billy Budd to Buchenwald (anmeldelse av Richard Weisbergs *The Failure of the Word: The Protagonist as Lawyer in Modern Fiction*)" i *The Yale Law Journal*, Vol. 96: Nr. 5 (1987), Tilgjengelig fra: <http://www.jstor.org/stable/796536> (Sist lastet ned 6. nov. 2014)
- Posner, Richard A., 1988, *Law and Literature: A Misunderstood Relation*, Cambridge/Massachusetts/London: Harvard University Press.
- Posner, Richard A., 1989, "Comment on Richard Weisberg's Interpretation of *Billy Budd*", i *Coardozo Studies in Law and Literature* Vol 1: nr 1 (1989), tilgjengelig fra <http://www.jstor.org/stable/27670191> (sist lastet ned 5. nov. 2014).
- Posner, Richard A., 2009, *Law and Literature: Third Edition*, Cambridge/Massachusetts/London: Harvard University Press.
- Ringe, Donald A., 1988, "Cross-Examinations of Law and Literature: Cooper, Hawthorne, Stowe and Melville. By Brook Thomas", anmeldelse av Thomas' bok, i *American Literature*, vol 60: nr. 1 (1994), tilgjengelig fra <http://www.jstor.org/stable/2926409> (sist lastet ned 24. okt 2014).
- Schiffman, Joseph, 1989, "Melville's Final Stage, Irony: A Re-examination of *Billy Budd* Criticism", i Milder, Robert (red), 1989, *Critical Essays on Melville's Billy Budd, Sailor*, Boston: G.K. Hall & Co.
- Seaton, James, 1999, "Law and Literature: Works, Criticism, and Theory", i *Yale Journal of Law and Humanities*, vol. 11, nr. 2, tilgjengelig fra <http://digitalcommons.law.yale.edu/yjlh/vol11/iss2/8> (sist lastet ned 18. nov. 2014).
- Solove, Daniel J., 2005, "Melville's *Billy Budd* and Security in Times of Crisis" i *Cardozo Law Review* Vol. 26, Nr. 6, tilgjengelig fra: http://www.law.utoronto.ca/utfl_file/count/users/mdubber/CALFlix/Solove.pdf (sist lastet ned 18. nov. 2014).
- Springer, Haskell S. (red), 1970, *The Merrill Studies in Billy Budd*, Columbus: Charles E. Merrill Publishing Company.
- Thomas, Brook, 1985, "Legalistic Narratives", anmeldelse av Richard Weisberg *The Failure of the World* og Robert Fergusons *Law and Letters in American Culture*, i *NOVEL: A*

- Forum on Fiction*, vol 18: nr. 3 (1985), tilgjengelig fra:
<http://www.jstor.org/stable/1345794> (sist lastet ned 24. okt. 2014).
- Thomas, Brook, 1987, *Cross Examinations of Law and Literature: Cooper, Hawthorne, Stowe and Melville*, Cambridge/New York/Melbourne/Sidney: Cambridge University Press.
- Thomas, Brook, 1989, "Billy Budd and the Untold Story of the Law", i *Cardozo Studies in Law and Literature* Vol 1: nr 1 (1989), tilgjengelig fra
<http://www.jstor.org/stable/27670190> (sist lastet ned 6. nov. 2014).
- Thomas, Brook, 1991, "Reflections on the Law and Literature Revival, i *Critical Inquiry* Vol 17: nr. 3 (1991), Chicago: The University of Chicago Press, tilgjengelig fra
<http://www.jstor.org/stable/1343797> (sist lastet ned 6. nov. 2014).
- Ward, Ian, 1995, *Law and Literature: Possibilities and perspectives*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Watson, E. L. Grant, 1989, "Melville's Testament of Acceptance", i Milder, Robert (red), *Critical Essays on Melville's Billy Budd, Sailor*, Boston: G.K. Hall & Co.
- Weisberg, Richard H., 1982a, "How Judges Speak: Some Lessons On Adjudication In *Billy Budd, Sailor*, With an Application to Justice Rehnquist", i *New York University Law Review* 57 (April 1982), Tilgjengelig fra:
<http://www.heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/nylr57&id=19&collection=journals&index=journals/nylr> (sist lastet ned 4. nov. 2014).
- Weisberg, Richard H, og Jean-Pierre Barricelli, 1982b, "Literature and Law", i Barricelli, Jean-Pierre og Joseph Gibaldi (red), *Interrelations of Literature*, New York : Modern Language Ass. of America
- Weisberg, Richard H., 1984, *The Failure of the World: The Protagonist as Lawyer in Modern Fiction*, New Haven/London: Yale University Press.
- Weisberg, Richard H., 1988a, "Coming of Age Some More: 'Law and Literature' Beyond The Cradle, i *Nova Law Review* vol. 13: nr. 1 (1988), Tilgjengelig fra
<http://heinonline.org/HOL/Contents?handle=hein.journals/novalr13&id=1&size=2&index=&collection=journals> (sist lastet ned 4. nov. 2014).
- Weisberg, Richard H., 1988b, "Family Feud: A Response to Robert Weisberg on Law and Literature", i *Yale Journal of Law & the Humanities*: Vol. 1: Nr 1 (1988), tilgjengelig fra:
<http://digitalcommons.law.yale.edu/yjlh/vol1/iss1/5> (sist lastet ned 4. nov. 2014).
- Weisberg, 1989a, "Accepting the Inside Narrator's Challenge: *Billy Budd* and the 'Legalistic Reader'", i *Cardozo Studies in Law and Literature* vol. 1: nr. 1, Tilgjengelig fra:
<http://www.jstor.org/stable/27670189> (sist lastet ned 4. november 2014).
- Weisberg, 1989b, "Entering With a Vengeance: Posner on Law and Literature", i *Stanford Law Review*, vol 41: nr 6 (1989), tilgjengelig fra: <http://www.jstor.org/stable/1228809> (sist lastet ned 4. nov. 2014).
- Weisberg, Richard H., 1992, *Poethics: And Other Strategies of Law and Literature*, New York: Columbia University Press.
- Weisberg, 1993, "Three Lessons from Law and Literature" i *Loyola of Los Angeles Law Review* 27 (1993), Tilgjengelig fra <http://digitalcommons.lmu.edu/llr/vol27/iss1/12> (sist lastet ned 4. nov. 2014).

- Weisberg, Richard H., 1999, "Literature's Twenty-Year Crossing Into the Domain of Law: The Case of Law and Literature", i *Law and Literature: Current Legal Issues 1999* vol 2., Red. Michael Freeman og Andrew D.E. Lewis, Oxford: Oxford University Press.
- Weisberg, Richard H., 2004, "20 Years (or 2000?) of Story-Telling on the Law: Is Justice Detectable?" Working Paper nr. 98, tilgjengelig fra http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=622389 (sist lastet ned 4. nov. 2014)
- Weisberg, Robert, 1989, "The Law-Literature Enterprise", i *Yale Journal of Law and Humanities*, vol. 1. Nr. 1 (1989), tilgjengelig fra: <http://digitalcommons.law.yale.edu/yjhl/vol1/iss1/4> (sist lastet ned 18. nov. 2014).
- White, James Boyd, 1973, *The legal Imagination: Studies in the Nature of Legal Thought and Expression*. Boston : Little, Brown and company
- White, James Boyd, 1984, *When Words Loose Their Meaning: Constitutions and Reconstitutions of Language, Character and Community*, Chicago/London: The University of Chicago Press.
- White, James Boyd, 1985, *Heracles' Bow: Essays on the Rethoric and Poetics in the Law, Madison*, Wisconsin: The University of Wisconsin Press.
- White, James Boyd, 1990, *Justice as Translation: An Essay in Cultural and Legal Criticism*, Chicago/London: The University of Chicago Press.
- Wigmore, John H., 1908, "A List of One Hundred Legal Novels", tilgjengelig fra: <http://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/illlr17&id=36>. (sist lastet ned 18. nov. 2014).
- West, Robin, 1989, "The Feminine Silence: A Respeonse to Professor Koffler", i *Cardozo Studies in Law and Literature* vol. 1: nr. 1, Tilgjengelig fra: <http://www.jstor.org/stable/27670187> (sist lastet ned 4. nov. 2014).
- West, Robin, 1985, "Authority, Autonomy, and Choice: The Role of Consent in the Moral and Political Visions of Franz Kafka and Richard Posner" i *Harvard Law Review*, Vol. 99, No. 2, tilgjengelig fra: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1737920 (sist lastet ned 18. nov. 2014).
- Yoder, Edwin M, 2000, "Fated Boy: *Billy Budd* and the Laws of War", i *Journal of Maritime Law and Commerce*, Vol. 31, nr. 4, tilgjengelig fra: <http://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/jmlc31&id=625> (sist lastet ned 18. nov. 2014).